

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Sosyoloji Anabilim Dalı

**PANDEMİ SÜRECİNDE ÇALIŞAN KADIN
ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI SORUNLAR
(MERZİFON ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Ferhat KAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

- Yazar Adı Soyadı** : Ferhat KAYA
- Tezin Dili** : Türkçe
- Tezin Adı** : Pandemi Sürecinde Çalışan Kadın Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlar (Merzifon Örneği)
- Enstitü** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
- Anabilim Dalı** : Sosyoloji
- Tezin Türü** : Yüksek Lisans
- Tezin Tarihi** : 02.08.2021
- Sayfa Sayısı** : 131
- Tez Danışmanları** : Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL
- Dizin Terimleri** : Annelik, Covid-19, Çalışan Kadın, Home Office, Kadın, Kamusal Alan- Özel Alan, Öğretmenlik, Pandemi, Toplumsal Cinsiyet Roller
- Türkçe Özet** : 2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan kentinde görülmeye başlanan Covid-19 virüsü, zamanla yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak kabul edilmiştir. Araştırma pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin iş, aile ve sosyal hayatlarında yaşadıkları problemleri ele almaktadır. Nitel araştırma tekniklerinden derinlemesine mülakat ile görüşmeler yapılmıştır.
- Dağıtım Listesi** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Ferhat KAYA

T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
Sosyoloji Anabilim Dalı

**PANDEMİ SÜRECİNDE ÇALIŞAN KADIN
ÖĞRETMENLERİN YAŞADIKLARI SORUNLAR
(MERZİFON ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans

Ferhat KAYA

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ferhat KAYA

...../...../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ferhat KAYA'nın Pandemi Sürecinde Çalışan Kadın Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlar (Merzifon Örneği) adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Sosyoloji anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan *Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL*
(Danışman)

İmza

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ŞENTÜRK*
DIZMAN

İmza

Üye *Dr. Öğr. Üyesi Gökçen ÇATLI ÖZEN*

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

... / ... / 2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

2019 yılının sonlarında Çin'in Wuhan kentinde görülmeye başlanan Covid-19 virüsü, zamanla yayılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak kabul edilmiştir. Kıtalar arasında bulaşan Covid-19, birçok insanın ölümüne neden olmuştur. Halen daha etkisini devam ettiren Covid-19, sosyal mesafe, maske kullanımı, sokağa çıkma yasakları, iş yerlerinin kapatılması, seyahat yasağı, evden çalışma, uzaktan eğitim gibi birçok değişimi hayatlarımıza sokmuştur. Okullar eğitim öğretime ara vermiş ve uzaktan eğitime geçilmiştir. İnternet kullanımı ve teknolojiye olan ihtiyaç daha da artmıştır. Dışarıda olmanın tehlikeli olduğu bu dönemde, bireyler evinde zaman geçirmeye aynı zamanda işlerini evlerinden yürütmeye çalışmışlardır. İnsanlar içinde buldukları bu yeni duruma adapte olabilme sürecinde zorluklar çekmektedirler. Çalışan kadın öğretmenlerin uzaktan eğitim süreci ile işlerini evlerinde devam ettirmeleri yaşadıkları özel alan ile çalıştıkları kamusal alanın birbirine girerek aralarındaki farkın silikleşmesi süreci incelenmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri ele alındığında ataerkil toplumun kadın üzerindeki baskıları ve zorlayıcı olması da araştırmada ele alınmıştır. Araştırmada nitel araştırma yönteminin temellendirilmiş kuramın açık kodlama aşaması ve bir diğer nitel araştırma yönteminin yaklaşımlarından biri olan etnografik araştırma benimsenerek derinlemesine mülakat tekniği ile 26 çalışan kadın öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Kuramsal çerçevede Goffman'ın dramaturji yaklaşımı ele alınarak çalışma kapsamında çalışan kadın öğretmenlerin pandemi süreci boyunca yaşadıkları sorunlar iş hayatı, aile hayatı ve sosyal hayat olmak üzere üç ana tema altında incelenmiştir. İzolasyon ve karantina süreci devam ederken minimum düzeye inen sosyal iletişim alanlarının farklılaşması ve insanların sosyallikten pandemi nedeni ile uzaklaşmaları tespit edilmiştir. Aynı zamanda öğretmenlerin mesleklerine karşı yabancılaşma yaşadıkları görülmüştür. Daha rahat bir çalışma ortamı sunacağı düşünülen evden çalışma yönteminin kadınlar için daha zorlu bir sürece dönüştüğü pandemi sürecinin bireylerde kaygı ve korku düzeyini artırdığı ve hijyene verilen önemin arttığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Annelik, Covid-19, Çalışan Kadın, Home Office, Kadın, Kamusal Alan- Özel Alan, Öğretmenlik, Pandemi, Toplumsal Cinsiyet Roller.

SUMMARY

The Covid-19 virus, which started to appear in Wuhan, China at the end of 2019, has spread over time. It has been recognized as a pandemic by the World Health Organization. Covid-19, which was transmitted between continents, caused the death of many people. Covid-19, which is still in effect, has brought many changes into our lives such as social distance, mask use, curfews, closure of workplaces, travel ban, working from home, distance education. Schools have suspended education and distance education has been started. The use of the Internet and the need for technology have increased even more. In this period when it was dangerous to be outside, individuals tried to spend time at home and also to run their business from their home. People have difficulties in adapting to this new situation they are in. The distance education process of working female teachers and the process of continuing their work at home, the process of blurring the difference between the private area they live in and the public space they work in, has been examined. When gender roles are considered, the pressures and coercive nature of patriarchal society on women are also discussed in the research. In the research, open coding phase of the theory based on the qualitative research method and ethnographic research were adopted and interviews were conducted with 26 working female teachers with in-depth interview technique. In the theoretical framework, Goffman's dramaturgy approach was discussed and the problems experienced by female teachers working within the scope of the study during the pandemic process were examined under three main themes as business life, family life and social life. While the isolation and quarantine process continues, it has been determined that the social communication areas that have decreased to a minimum level and that people move away from sociality due to the pandemic. At the same time, it has been observed that teachers experience alienation from their profession. It has been determined that the method of working from home, which is thought to offer a more comfortable working environment, has turned into a more challenging process for women, increasing the level of anxiety and fear in individuals, and the importance given to hygiene has increased.

Keywords: Motherhood, Covid-19, Working Women, Home Office, Women, Public Space-Private Space, Teaching, Pandemic, Gender Roles.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	v
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	5
1.3. Araştırmanın Önemi	6
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.5. Araştırmanın Yöntemi	7
1.5.1. Araştırma Tipi	9
1.5.2. Araştırmanın Deseni	9
1.5.3. Veri Toplama Teknikleri	10
1.5.4. Araştırmanın Örneklemi:	12
1.5.5. Araştırmada Karşılaşılan Sorunlar.....	13
1.5.6. Araştırmanın Bütçesi	13
1.5.7. Araştırmanın Çalışma Takvimi	13
1.6. Tanımlar.....	14
1.6.1. Pandemi	14
1.6.2. Koronavirüs (Covid-19)	15
1.6.3. Uzaktan Eğitim	15
1.6.4. Home Office	15

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 İş Yaşamı	17
2.2 Aile Yaşamı	22
2.2.1 Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadının Aile İçindeki Konumu	23
2.2.2 Androjen Kavramı	26
2.2.3 Kamusal Alan Özel Alan Ayrımı	27
2.2.4 Pandemi Döneminde Aile.....	29
2.2.5 Pandemi Döneminde Çalışan Kadın.....	30

2.3 Sosyal Yaşam.....	34
2.3.1 Goffman'ın Dramaturji Yaklaşımı	37

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri	41
3.2 İş Yaşamına Yönelik Bulgular.....	45
3.2.1 İş Yaşamında Pandeminin Anlamı	45
3.2.2 Altyapı Sorunları	48
3.2.3 Öğretmenlik Mesleğine Yüklenen Anlamlar.....	50
3.2.4 Zaman ve Mekân Sıkışması.....	53
3.2.5 Teknolojik İmkanlar	55
3.2.6 Uzaktan Eğitimde İletişim Süreci.....	57
3.2.7 Evin Sınıf Ortamına Dönüşmesi.....	60
3.3 Aile Yaşamına Yönelik Bulgular.....	62
3.3.1 Pandemi Sürecinde Aile	62
3.3.2 Pandemi ile Değişen Duygular	66
3.3.3 Pandemiye Kadın Olmak.....	68
3.3.4 Pandemi Sürecinde Aile Yapısındaki Değişimler	72
3.3.5 Pandemi Sürecinde Eş ve Çocuk.....	74
3.3.6 Ev İçi İş Bölümü.....	77
3.4 Sosyal Yaşama Yönelik Bulgular	80
3.4.1 Pandemi'nin Olumlu ve Olumsuz Yanı	80
3.4.2 Sosyal Hayat ve İkili İlişkiler	82
3.4.3 Kadının Evdeki Rolü	88
3.4.4 Pandemi Sürecinde Ekonomi	90

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

SONUÇLAR VE ÖNERİLER	101
KAYNAKÇA	105
EKLER.....	113

KISALTMALAR

WHO	:	World Health Organization
DSÖ	:	Dünya Sağlık Örgütü
YY	:	Yüzyıl
EBA	:	Eğitim Bilişim Ağı
COVID-19	:	Yeni Koronavirüs Hastalığı

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri	52
Tablo 2. Katılımcıların Yaş Aralıkları.....	54
Tablo 3. Katılımcıların Medeni Durumu	54
Tablo 4. Katılımcıların Çocuk Sayıları.....	55
Tablo 5. İş Yaşamı Alt Kategorileri ve Kodları.....	104
Tablo 6. Aile Yaşamı Alt Kategorileri ve Kodları	105
Tablo 7. Sosyal Yaşam Alt Kategorileri ve Kodları.....	107

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Uzaktan Eğitimde Kullanılan Teknolojik Cihazlar.....	66
---	----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. İş Yaşamında Pandeminin Anlamı.....	57
Şekil 2. İş Yaşamında Altyapı Sorunları.....	60
Şekil 3. Öğretmenlik Mesleğine Yüklenen Anlamlar	63
Şekil 4. Zaman ve Mekan Sıkışması.....	65
Şekil 5. Teknolojik İmkanlar	68
Şekil 6. Uzaktan Eğitimde İletişim Süreci.....	71
Şekil 7. Evin Sınıf Ortamına Dönüşmesi.....	73
Şekil 8. Pandemi Sürecinde Aile.....	77
Şekil 9. Pandemi İle Değişen Duygular.....	79
Şekil 10. Pandemiye Kadın Olmak.....	83
Şekil 11. Pandemi Sürecinde Aile Yapısındaki Değişimler.....	85
Şekil 12. Pandemi Sürecinde Eş ve Çocuk.....	88
Şekil 13. Ev İçi İş Bölümü.....	91
Şekil 14. Pandemi'nin Olumlu ve Olumsuz Yanları	93
Şekil 15. Sosyal Hayat ve İkili İlişkiler.....	99
Şekil 16. Kadının Evdeki Rolü.....	101
Şekil 17. Pandemi Sürecinde Ekonomi	103

ÖNSÖZ

23 Ocak 2020 tarihinde Çin'in Wuhan şehrinde başlayan Covid-19 salgını bütün dünya ülkelerine hızla yayılmış ve ölümlere neden olmuştur. Dünya sağlık örgütü (DSÖ) bu salgını pandemi olarak tanımlamıştır. Salgın başta sağlık olmak üzere bütün sektörleri etkilemiş, eğitim, ticaret, üretim, ulaşım ve sosyal hayatı büyük ölçüde engellemiştir. Pandemi sürecinde salgının kontrol edilmesi, tedavi hizmetlerinin sağlanması ve can kaybının önlenmesi için sokağa çıkma kısıtlamaları ve karantinaya baş vurulmuştur. Pandemi sürecinde uygulanan bu kısıtlamalar ve karantina uygulamaları birçok sektörün hizmetlerini teknolojik araçlar ve internet platformları üzerinden yürütmeye başlamıştır. Bu sektörlerin başında da eğitim gelmektedir. Pandemi sürecinin Türkiye'de başlaması ile beraber eğitimde bütün kademelerde uzaktan çevirim içi eğitim uygulamasına geçilmiştir. Öğretmen ve öğrenciler evlerinden eğitim faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Pandemi birçok alanda insanları etkilemiştir fakat bu çalışmada sadece eğitim sektöründe çalışan kadın öğretmenlerin bu süreçte yaşadığı zorluklar çeşitli açılardan incelenmektedir. Çalışmada, pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının çalışan kadın öğretmenlerin iş yaşamı, aile yaşamı ve sosyal yaşamları üzerindeki etkilerinin bilimsel olarak incelenmesi ve sosyolojik bulgular ışığında yorumlanması amaçlanmaktadır.

Ayrıca bu çalışma ile pandemi sürecinde çalışan kadın öğretmenlerin yaşamları çeşitli açılardan incelenerek literatüre katkıda bulunması da çalışmanın amaçları arasında yer almaktadır.

Öncelikle tez çalışmamda beni her aşamada aydınlatan ve yollar gösteren tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL'a, tez savunma jürisinde yer alarak değerli katkılarını sunan Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ŞENTÜRK DIZMAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Gökçen ÇATLI ÖZEN'e desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

İstanbul , 2021

Ferhat KAYA

GİRİŞ

Tüm dünyayı etkisi altına alan 21. yy'nin ilk küresel salgını olan Covid-19 virüs salgını, bilinen maddi ve manevi tüm yapıları etkilemiştir. Çin'in Wuhan şehrinde 23 Ocak 2020 tarihinde başlayan Covid-19 virüs salgını kısa bir sürede kıtalar arası yayılmış ve dünyadaki her ülkede yaygın ölümlere neden olmuştur (Mahase, 2020). Dünya genelinde bir milyondan fazla insanın ölümüne yol açmakla beraber Covid-19, 34 milyona yakın enfekte vakaya da sebep olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü Tarafından pandemi olarak kabul edilmiş ve virüsün bulaştığı ülkeler küresel bir karantina ve izolasyon sürecine girmişleridir (WHO,2019).

Tüm dünyayı derinden etkileyen ölümcül bir salgından etkilenmemek imkansızca yakın bir durumdur. Wang (2020), Çin'de Covid-19'un ilk zamanlarında yaptığı çalışmada katılımcıların salgın hakkında "yüksek düzeyde" ve "orta düzeyde" kaygı düzeyine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Kadınların, öğrencilerin ve kronik rahatsızlıkları bulunan bireylerin daha yoğun bir biçimde kaygı yaşadıkların ortaya koymuştur. Covid-19 salgını sosyo-kültürel, eğitim, sağlık ve ekonomi alanlarını derinden etkilemektedir. Türkiye de ilk vakalar görülmeye başlandıktan sonra alınan tedbirler artarak ilerlemiştir. Alınan tedbirler ülkesel ve küresel olarak ayrılmıştır. Keyfi seyahatler tüm ulaşım yollarını kapsayacak şekilde yasaklanmıştır. Uluslararası geçişler kapanmıştır. Ülkesel olarak da tolu alanlarda bulunulmanın yasaklanması, maske kullanımının zorunlu hale getirilmesi, belirli gün ve saatlerde sokağa çıkma yasağı uygulanması gibi önlemler alınmıştır. Üretim faaliyetlerinin durmaması ve küresel ekonominin zarar görmeden ayakta kalması için pandemi süreci boyunca adapte çalışma koşulları neredeyse tüm sektörler ve iş kolları için oluşturulmuştur. Kullanımı zorunlu olan sağlık kurumları ve iş yerleri dışında tüm işletme ve sektörlerle daraltılmış çalışma düzenine geçiş yapılması sağlanmıştır, bunun yanı sıra "Home Office" çalışma sistemi başlatılmıştır.

2020 Mart ayı ile birlikte Türkiye de vakalar görülmeye başlaması ile birlikte okullar ve tüm eğitim kurumları eğitim ve öğretim faaliyetlerine ara vermişlerdir. Uzaktan eğitime geçiş yapılmıştır. İnsanlar pandemi öncesine nazaran evlerinde daha fazla zaman geçirmeye başlamışlardır. Sokağa çıkma yasakları ve beraberinde aynı biçimde kısıtlanan sosyal ilişkiler de beraberinde insanları pandemi süreci içinde strese

ve sıkıntılı duygulara sürüklemiştir. Bütün bu olaylar beraberinde online-çevirim içi eğitimin de etkisi ile insanlar teknolojik aletlere daha çok yakınlaşmışlardır. İnternet kullanımı-yaygınlaşarak insanlar içinde buldukları bu yeni sürece adapte olmaya çalışmışlardır. Covid -19 pandemisi ile ev içerisinde geçirilen zamanın artması ve ev içinde yaşayan bireylerin hep bir arada olmaları kadının omuzlarına binen yükü giderek arttırmıştır. Toplumsal cinsiyet rolleri ve statüleri bakımından ele alındığında çalışan kadınların ev içi rolleri, çocukları uzaktan eğitim vasıtası ile eğitimlerini sürdürmeye çalışmaları, ödev ve sınavlarıyla ilgilenmeleri, hijyene verilen önemin artması ile ev işlerinde yardım alamamaları görülmektedir. Tüm bu etmenlerle birlikte çalışan kadınların fiziksel çalışma ortamlarının değişmesi, zaman ve mekân kavramlarının anlamını ortadan kaldıracak bir çalışma ortamı yaratmıştır. Ev ile iş ortamı arasındaki farklar da giderek azalmıştır. Çalışan kadınların bunlarla birlikte kamusal alandaki görevlerini mecburi olarak özel alanlarına taşımak zorunda kalmaları da çalışan kadınları önemli ölçüde etkilenmiştir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen “Çaresizlikten Kahramana: Covid-19’un Ortasında Değerlere Dayalı Davranışların ve Pozitif Aile Etkileşiminin Desteklenmesi” adlı çalışmasında Szabo (2020), pandemi süreci ile birlikte devamlı evde kalma zorunda olan aile bireylerinin aralarındaki iletişimin arttığını ve bazı aile üyeleri için zaman değerlendirme bağlamında bir fırsat niteliğinde olabileceğini ortaya koymuştur. Bütün bunlardan hareketle çalışmada Covid-19 pandemi süreci ile birlikte oluşan yeni durumların çalışan kadın öğretmenler açısından iş, aile ve sosyal hayatları olmak üzere üç temel başlık altında nasıl etkilendiği araştırılmıştır. Aynı şekilde toplumsal cinsiyet, toplumsal cinsiyet rolleri, kadın, anne, kamusal-özel alan ayrımı, ev içerisinde kadının konumu, görünmez emek ve uzaktan eğitim ile ilgili kavram ve tanımlamalarla birlikte yapılmış olan derinlemesine görüşme verileri ile tespitlerde bulunulmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan derinlemesine mülakat ve Etnografik analiz tekniği kullanılmıştır. Habermas’ın kamusal alan- özel alan ayrımı, Goffman’ın dramaturji ayrımı ve Marx’ın yabancılaşma yaklaşımları doğrultusunda home office, uzaktan eğitim, toplumsal cinsiyet rolleri kavramları incelenerek elde edilen veriler sosyolojik bir bakış açısı ile yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi olarak ele alınmak istenen kısımda, Covid-19 pandemi sürecinde çalışan kadın öğretmenlerin yaşadıkları problemlerin çeşitli başlıklar altında incelenmesi araştırılmak istenmektedir. Aile hayatı, sosyal hayat ve iş hayatı olmak üzere üç ayrı başlık altında araştırma konusunun ilerletilmesi planlanmıştır.

İçinde bulunduğumuz dönemde tüm dünyayı saran küresel pandemi (Covid-19) nedeniyle dünya genelindeki ülkeler zorunlu karantina uygulamış ve bu süreç tüm bireyleri farklı biçimlerde etkilemiştir. Özellikle de evlerinde daha fazla zaman geçirmek zorunda kalan bireyler zamanla sahip oldukları işlerini de evlerinden yürütmek mecburiyetinde kalmışlardır. En önemli mesleklerden biri olan öğretmenlik mesleğinin de içinde bulunulan süreç boyunca uzaktan eğitim programları ile yürütülmesine karar verilmiştir. Sanal ağlar üzerinden birçok farklı platform aracılığıyla yürütülen uzaktan eğitim, öğretmenlerin evlerinden telefon, bilgisayar ya da tablet karşısında sesli ve görüntülü bir biçimde derslerini anlatmaya çalışmalarını içermektedir. Tüm bu uygulamalar devam ederken evlerinden çıkmayan, ayrıca karantina ve kısıtlama uygulamalarına maruz kalan bireyler pandemi süreci boyunca birçok zorlukla karşılaşmışlardır. Bu durum çalışan kadın öğretmenlerin iş, aile ve sosyal yaşantılarında önemli değişiklikler meydana getirmiş ve farklı zorlukların ortaya çıkarmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Özge Zeybekoğlu ve Cansu Dursun (2020), pandemi sürecinde çalışan annelerin özel alanlarına kamusal alanları sığdırmalarını mecburi kılan toplumsal cinsiyet rollerini incelemiştir. Veysel Bozkurt (2020), pandemi döneminde çalışma konusunu ele almış ve ekonomik kaygılar ve verimlilik başlıkları altında konuyu irdelemiştir. Meltem Kürtüncü (2020), pandemi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlara değinmiştir. Elifcan Çelebi (2020), pandemi döneminde akademisyenler üzerindeki toplumsal cinsiyet temelli etkileri incelemiştir. Serhat Öztürk, Nihan Yılmaz, Didem Erbil ve Oya Hazer (2020), pandemi döneminde hane halkındaki çatışmaları ve birlik beraberlik durumunu incelemiştir. Burcu Ünal ve Leyla Gülseren (2020), pandemi döneminde aile içinde kadına yönelik şiddet konusunu işlemişlerdir. Yıldız Öztürk, Dilek Üstünelan, Belce

Metin (2020), pandemi döneminde kadınların ev içinde kazandıkları deneyimleri ve evde kalmanın duygularını esas alarak incelemiştir. Literatürde yapılan çalışmalar incelendiğinde bir bütün olacak şekilde Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin yaşadıkları zorluklar eksik kalmıştır. Bu çalışma ile bu eksikliğin giderileceği düşünülerek bu problem üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmada; ailevi olarak, çalışan kadın öğretmenlerin mensup oldukları aile türüne ve yapısına göre karantina sürecinde evli olanların eşleri ile olan iletişimleri veyahut da çekirdek aileden mecburi sebepler ile geniş aileye geçiş yapılma süreci sonunda yaşanan ailevi uyumsuzlukların incelenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca çocuklarının bakımı, gelişimi ve eğitimlerinin ihmali ile ilgili problemler, aile bireylerine yeterince zamana ayrılıp aile bireyleri ile ilgilenilmesi yanında bakıma muhtaç aile bireylerinin yüklediği sorumlulukların da çalışan kadın öğretmenlerin yaşam tarzlarını nasıl etkilediği ele alınmak istenmektedir.

Benzer bir biçimde kadın dışında diğer aile bireylerinin de evden çalışmaları, çocukların (gerekliyse) bakımlarının zorlaşmasına, hijyene daha fazla titizlik gösterme gerekliliği, hastalık sebebi ile dışarıdan bakıcı ve temizlik hizmetlerinin karşılanamamasının getirdiği ek sorumluluklar yaşamı zorlaştırmaktadır.

Aynı şekilde sosyal hayata dair kısıtlamaların da yapıldığı bu dönemde, insanlar arası iletişim ve haberleşme genellikle sosyal ağlar üzerinden karşılanmak durumunda kalmıştır. İş yerleri, mekanlar kafeler ve restoranlar müşteri kabul etmemekte ve insanların genellikle sosyalleşmek için gittikleri alanlardaki bu yapılar pandemi sürecinde işleve kapalı hale gelmiştir. İnsanlar evlerinden gerçek iletişimden uzak kalarak zamanla sosyal ilişkilerin ve kişisel dostlukların azalması problemi ile karşı karşıya kalmıştır. İletişim biçimlerindeki bu eksilmeler insanları kaygı ve strese sürüklemekte ayrıca sosyal etkileşimlerini kısıtlamaktadır.

İş hayatındaki değişimler de pandemi süreci ile yapılan evden çalışma “Home Office” ile yürütülmektedir. Çalışan bireylerin teknolojiyi kullanma alışkanlıkları, pandemi döneminde yapılan etkinliklerin verimini etkilemektedir. Günlük mesai saatleri evden çalışma saatlerine çevrilmiş ve iş ev ortamına taşınmıştır. Bu da aile bireyleri ile geçirilecek olan etkili iletişim saatlerini, teknolojik cihazlar karşısında geçirilen olumsuz düşünceli zamanlara çevirmeye yol açmıştır. Bu açıdan çalışmada öncelikle

Covid-19 pandemi süreci ve buna etki eden faktörlerin neler olduğu incelenmiş ve bunların bireylerin karantina sürecindeki etki oranları tartışılmıştır. Araştırma da özellikle karantina ve izolasyon döneminde evlerinde çalışmak zorunda olan kadın öğretmenlerin sosyal, ailevi ve iş hayatı sorunları incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, çalışan kadının öğretmenlerin pandemi sürecinde yaşadıkları ailevi, sosyal ve iş hayatı ile ilgili problemlerin tespit edilmesini sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada derinlemesine mülakat yöntemi kullanılmıştır. Aynı zamanda araştırma sembolik etkileşim yaklaşımına dayanmaktadır. Goffman'ın benliğin sunumu olarak bahsettiği dramaturji yaklaşımı kapsamında araştırma ele alınmıştır. Çalışan kadın öğretmenlerin bu süreçte karşılaştıkları zorlukların ortaya konularak araştırmanın literatüre katkıda bulunması amaçlanmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki genel sorulara yanıt aranmıştır:

- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin, iş hayatlarındaki değişime adaptasyonu nasıldır?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin, aile ilişkileri nasıldır?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin, öğrencileri ile ilişkileri nasıldır?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin iş verimliliği nasıldır?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin sosyal ilişkileri nasıldır? Normal döneme kıyasla ortaya çıkan farklılıklar nelerdir?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin, evdeki iş yükü nasıldır?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin çocuklarının eğitimindeki sorumlulukları nasıldır?

- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin evdeki fiziksel ortam ve şartları değişmiş midir?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin komşu ziyaretleri ve misafirlik şartları değişmiş midir?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin ekonomik durumları nasıldır?
- Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin kişiler arası ilişkileri nasıldır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Pandemi döneminde yaşanan sağlık, ekonomik, sosyal sorunlar tüm insanları etkilemiştir. Bu gerçekliği incelemek yaşam üzerindeki etkilerini açıklığa kavuşturmak sorunsalın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Pandemi döneminde karantina ve kısıtlamalar insanların yaşam alanlarını daha çok evle sınırlandırmıştır. Bu durum ev yaşamını daha yakından incelemesini gerekli kılmıştır. Ev yaşamındaki aile ortamı, sosyal ilişkiler ve evden çalışma hayatı yaşantımızın bir parçası olmuştur. Eğitimin eve taşınması (uzaktan eğitim), ev yaşamı ve eğitimi yakından inceleme gereğini doğurmuştur. Literatürde Pandemi dönemi çalışan bireyler için yapılan çalışmalarda genellikle sağlık çalışanları ele alınmış ve genel olarak incelenmişlerdir. Ekonomik çalışma ve verimlilik konusu ile aile içi şiddet ve geçimsizlik durumlarına değinilmiştir. Pandemi ile birlikte uzaktan eğitimin oluşturduğu sıkıntılara ve uzaktan eğitim süreci verimliliğine dair konular da incelenmiştir. Aynı biçimde toplumsal cinsiyet rolleri için incelemeler olmasına rağmen çalışan kadınların yaşadığı problem durumları yeterince ele alınmamıştır. Literatürde işlenen diğer konularda çalışan kadın öğretmenlerin hayatları ile ilgili problemlere yeterince değinilmediğinden dolayı araştırmak için bu konu seçilmiştir. Yapılan çalışmanın amacı pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerin sosyal hayatları, iş hayatları ve aile hayatlarında karşılaştıkları olumlu veya da olumsuz bulguların araştırılmasını ve incelenmesini kapsamaktadır. Pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenler ile yapılacak olan derinlemesine mülakat ile elde edilen veriler doğrultusunda ulaşılmış sonuçların analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda ele alınan Nitel araştırma yöntemi

ile çalışan kadın öğretmenlerin pandemi sürecinde yaşadığı zorluklar çeşitli açılardan incelenerek literatüre yeni bakış açıları ile katkıda bulunulmak istenmektedir.

Pandemi döneminde yapılan çalışmalar ve incelemeler ışığında insanların yaşadıkları zorluklar ve sıkıntılar ele alınırken çalışan kadın öğretmenlerin aile hayatları, sosyal hayatları ve iş hayatlarıyla ilgili literatürdeki eksikliğin giderilmesinde önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın örneklemini Amasya'nın Merzifon ilçesi yerine çevredeki birkaç ilin tamamına uygulanıp karşılaştırmalar yapılmak sureti ile geniş olarak belirlenmek istenilmiştir. Bölgenin kısıtlı olması araştırma için katılımcı sayısına ve çeşitliliğine etkide bulunmuştur. Yaş aralığı olarak da 24- 45 yaş aralığı baz alındığı için henüz acemi öğretmenlere ya da emekli olmayı planlayan öğretmenlere erişilememiştir. Araştırma verilerinden elde edilen bilgilerle ilgili grupları sınırlamakla birlikte genel bir örneklem seçimi için bölgenin küçük bir kısmını kapsadığı dikkate alınmalıdır. Bu araştırma nitel araştırma yönteminin gözlem ve görüşme tekniği ile sınırlıdır.

Ayrıca çalışmada kullanılan görüşme soruları, etik kurul onayı ve gerekli izinler tezin sonundaki ek kısmında verilmiştir.

Araştırmada çalışan kadın öğretmenlerin pandemi sürecinde iş, aile ve sosyal hayatlarında yaşadıkları problemler ele alınmıştır. Devlet okullarındaki liselerde çalışan tüm branşlardaki kadın öğretmenler araştırmaya dahil edilmiştir. Branş konusunda bir sınırlılığa gidilmemiştir.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma teorik ve uygulamalı olarak nitel bir çalışmadır.

Nitel araştırma herhangi bir probleme dair olacak şekilde, eleştirel ve sorgulayıcı bir biçimde problemin biçimini analiz etme uğraşdır (Guba ve Lincoln, 1994). Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem ve görüşme gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin

saptanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi ve tarafsız bir şekilde ele alınmasına yönelik bir süreci ifade etmektedir (Seale, 1999; akt Baltacı, 2019).

Nitel araştırma doküman analizi, görüşme ve gözlem yöntemlerinin kullanıldığı araştırma sürecidir. Kullanılan araştırma yöntemleri olayların ve algıların daha bütünsel ve objektif olarak ortaya konulmasına yönelik kolaylıklar sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 39). Nitel araştırma farklı disiplinler arasındaki bakış açıları da esas alınacak biçimde mevcut problemin yorumlayıcı bir biçimde incelenmesini esas kılar. İnsanların olaylara ve olgulara yükledikleri anlamların tespit edilmesini sağlar (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010, s.302).

Nitel yöntem kullanılan araştırmalarda incelenen olaylarda sebep- sonuç bağlamı kurulmaz. Sayısal verilerden çok nitel analizlere yer verilir. İncelenen olayları ve sorunları kendi içlerindeki değerler sistemi ile birlikte ele alır. Olgular ve olayları kendi doğal ortamındaki anlamı ile yorumlamaya, sonuçlar ve anlamlar elde etmeye çalışır (Neuman, 2012, s.224).

Çalışma sürecinde, yoğun bir literatür taraması yapılarak tez çalışmasının teorik kısmı oluşturulmuştur. Çalışmada belirlenmiş amaca ulaşabilmek, derinlemesine analizler yapabilmek için çalışan kadın öğretmenler ile niteliksel araştırma tekniklerinden olan derinlemesine mülakat tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada başlangıç olarak dokümantasyon yöntemiyle literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması yapılırken pandemi dönemi ve çalışan kadın öğretmenlerin yaşadığı ailevi, sosyal ve iş hayatı sorunlarının neler olduğu ve bunlara etki eden faktörlerin ayrıntılı dokümanları çıkarılıp incelenmiştir. Pandemi ve karantina kavramı incelenmiş gerekli kaynak tarama çalışması yapılmıştır. Elde edilen veriler ışığında pilot görüşme için hazırlanmış sorular kullanılmıştır. Derinlemesine görüşmeler esnasında görüşmecilerin her biri sorulara cevap verirken beden dili, yüz ifadeleri ve tavırlarında farklılıklar sergiledikleri gözlemlenmiş bu da verileri desteklemek ve çeşitlendirmek amacıyla yorumlarken ayrıca kullanılmıştır.

1.5.1. Araştırma Tipi

Araştırma betimleyici araştırma yöntemi ile yürütülmüştür. Betimsel araştırma yönteminde, araştırmacı çalışma grubunun birbirinden farklı özelliklerini veya bir kavramı anlayabilmek için girişimde bulunabilmesini sağlar. Bunun için, araştırmacı anketler, mülakatlar, gözlemsel yöntem, vaka incelemeleri gibi birçok araştırma yöntemini kullanabilmektedir. Deneysel yöntem nazaran daha rahat çalışma ilerlemesi sunar. Sosyal Bilimle için deneysel araştırma yerine betimleyici bir araştırma tercih edilmesi araştırma kapsamındaki bireylerin değerlendirilmesi açısından daha uygundur. Her yöntemle, araştırmacı, çalışma grubu ile ilgili anlayışını geliştirecek farklı veri türleri toplayabilir. Aynı şekilde betimleyici araştırmanın nedensellik odaklı olmayışı ve bu sayede de farklı görüşleri direkt elde etme imkanı sağlaması yer almaktadır.

1.5.2. Araştırmanın Deseni

Creswell'in beş temel araştırma deseni vardır. Bunlar anlatı araştırması, fenomenoloji çalışması, bir kuram oluşturma çalışması, etnografi çalışması ve durum çalışmasıdır. Araştırma deseni olarak Creswell'in öne sürdüğü yaklaşımlardan biri olan etnografi çalışması seçilmiştir ve uygulanmıştır. Aynı kültüre dahil grubun tamamı etnografya tarafından merkeze alınmaktadır. Ele alınan grubun büyüklüğünün küçük ya da büyük olabileceği unutulmamalıdır. Gruplar içerisindeki bireyler genellikle etkileşim halinde oldukları ortak bir alana sahiptirler. Böylelikle aynı kültür grubu içinde bulunabilmektedirler

Araştırmada bulunan katılımcıların yaşamlarına yüz yüze ve online ders ve toplantılarda gözleme fırsatım oldu. Mart 2020 ile Mart 2021 arasında yaptığım gözlemler sonucunda pandemi sürecinde bir öğretmen olarak uzaktan eğitim ile çalışma sürecinin sıkıntılarını yaşadım ve yaşamaktayım. Meslektaşlarımda benim gibi internet ve teknolojik aletlerden sıkıntılar yaşadığını tespit ettim. Benzer biçimde öğrencilere verilen eğitim kalitesinin imkânsızlıklar nedeni ile sekteye uğradığını gözlemledim. Katılımcıların tamamının öğretmen olması araştırmada etnografik

yaklaşım deseni benimsenip derinlemesine mülakatlar ile elde edilen verilerin tematik bir analizi yapılmasına imkan sağlamıştır.

Nitel yaklaşımlar oldukça çeşitli, karmaşık ve küçük ayrıntılar içerir. Tematik analiz de bunlardan biridir. Tematik analiz, sınırları tam olarak belirlenememesine ve çok bilinmemesine rağmen birçok alanda yaygın olarak kullanılan nitel bir analiz yöntemidir (Boyatzis, 1998). Tematik analizler kullanılan araştırmalarda, araştırmacının bütüncül bir biçimde yaklaşmasını ve benzer çalışmalara arasındaki farklılıkları belirtebilmesi açısından önemlidir (Çalık ve Sözbilir, 2014). Araştırmacılar teori oluşturma aşamasında aynı ilişkiler ortamını paylaşan bireyler üzerinde çalışıyor olması, o grubun hepsinin sürekli aynı mekânda ve sık iletişim içinde olduğu olarak ele alınması olarak düşünülmez. Etnografik çalışmada model oluşturma ve analiz işlemleri araştırmaya katılan küçük gruptan daha geniş kapsamlıdır. Etnografik çalışma incelediği toplumun hepsini ele alma gayretindedir. Etnograf, aynı yaşam biçimini ortaya koyan bütün gruba odaklanarak çalışmasını sürdürür. Etnograflar, incelediği grubun görüşlerini detaylı olarak analiz ederek, bulgulardan kültürün yorumlamasına karar vererek sunumlarını gerçekleştirirler (Creswell, 2013, s.90).

Araştırmacı, çalışmada metinler tarafından teyit edilen bilgi kategorilerini açık kodlama aşamasında detaylandırır. Araştırmacı, verileri sürekli olarak inceler ve yeni veriler elde edene kadar ayrıntılar ve alt kategorilere ayırarak çalışmasını sürdürür. Çalışmada elde edilen veriler farklı yönleriyle incelenerek bir sürekliliğe dönüştürülerek ele alınmalıdır. Yapılan çalışma neticesindeki açıklamalar belirli küçük temalar ve kategorilere indirgenmiş olarak sonuçlanacaktır (Creswell, 2013, s.195). Araştırma tematik analizle iş, aile ve sosyal yaşam alanı olarak üç ana tema başlığı altında incelenirken ortaya çıkan kodlar üzerinde de durulmuştur. Nitel araştırma yönteminin desenlerinden biri olan temellendirilmiş kuramın açık kodlama aşaması araştırmada benimsenmiştir.

1.5.3. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada nitel araştırma yönteminin etnografik araştırma deseni ele alınmıştır. Etnografik analizde veri toplama teknikleri olarak derinlemesine mülakat (görüşme), katılımlı gözlem, dokümanlarlar yer almaktadır. Bu araştırmada derinlemesine mülakat ve katılımlı gözlem veri toplama tekniği olarak

benimsenmiştir. Görüşme en yaygın nitel araştırma yöntemlerinden biridir. Katılımlı gözlem ise etnografik araştırma deseninde ön plana çıkan önemli veri toplama tekniklerinden birisidir.

Katılımcının duygu düşüncelerini, tecrübeleri ve fikirlerini direkt elde etme amacı güdülerek gerçekleştirilir. Katılımcılar kendilerini yine kendi düşünceleri ile ifade etmektedirler (McCracken, 1998 s.9). Derinlemesine mülakattaki derin kelimesini, mülakat yapan kişinin gerçek hayatındaki yaşadığı olay ve mekanların aynı şekilde günlük faaliyetlerinin ele alınabilecek tüm yönleri ile anlaşılması anlamını taşımaktadır. Araştırmacı bilgi edinmek amacı ile bu tekniğe başvurur. Görüşme yapılan kişiler ile araştırmacı arasında iletişim kurulmasını sağlar. Bu biçimi ile kullanımı da olaylara ve durumlara yönelik daha objektif veriler elde edilmesine yardımcı olur (Johnson, 2002, s.106).

Derinlemesine mülakat yapılırken görüşme esnasında ya ses kayıt cihazı kullanılır ya da elle not alınır. Her iki yöntemin de kendine göre artı ve eksileri vardır. Ses kayıt cihazı kimi zaman görüşmeyi yaptığımız insan açısından tedirgin edici olabilir. Elle not almak da araştırmacı açısından bir ölçüde bilgi kaybı anlamına gelebilir. Elle not alınsa da ses kayıt cihazı kullanılsa da görüşmeye başlamadan önce görüşülen kişiden bunun için izin alınması gerekir. Ayrıca konuşmanın bazı yerlerinin katılımcının isteğine göre” kayıt dışı” tutulabileceğini, görüşme sonrasında ortaya çıkacak metni, ses kaydını, çalışmayı –eğer istemesi durumunda kendisiyle paylaşabileceği bildirilmelidir. Derinlemesine görüşme yaparken asıl hedef karşımızdaki insanın hikayesini dinlemektir. Görüşme sosyal bilimler dışında da birçok alanda kullanılmaktadır. Hukuk, iş dünyası, gazetecilik bunlara birer örnektir (Kahn, 1983; akt. Kumartaşlı, Gönendi, Sevinç, 2021). Araştırmada katılımcılara, görüşmeye başlamadan önce ses kaydına izin verip vermedikleri sorulmuştur. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde 26 katılımcıdan iki tanesi hariç tüm görüşmeler yüz yüze tamamlanmıştır. İki katılımcı ise Google Meet üzerinden çevrimiçi olarak görüşülmüştür. Katılımcılarla yapılan görüşme esnasında ses kaydı kullanılması yerine notlar alınmıştır.

Yıldırım ve Şimşek (2008) için gözlem, herhangi bir ortamda veya kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Eğer

araştırmacı herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir fotoğraf elde etmek istiyorsa gözlem yöntemini kullanabilir. Katılımcıları okul ortamında ve online toplantılarda gözlemleyerek toplanan alan notları ile derinlemesine mülakat soruları oluşturulmuştur. Gözlemle elde edilen veriler yapılan mülakatlar ile onaylanmıştır.

1.5.4. Araştırmanın Örneklemi:

Araştırma evreni Amasya ili, örneklemi ise Merzifon ilçesinde ikamet eden ve bir öğretim kurumunda çalışan 24- 45 yaş arasındaki kadın öğretmenlerden oluşturularak daraltılmıştır. Amaçlı örneklem tiplerinden biri olan kartopu örneklem ile katılımcılara ulaşılmıştır. Kartopu örneklem çalışma konusuna bağlı bir bireyin referans olarak seçilmesi ile bu kişi sayesinde diğer araştırmaya katılacak kişilere ulaşmaktır (Palinkas, Horwitz, Green, Wisdom, Duan ve Hoagwood 2015, s. 533-544).

Katılımcılar verdikleri bilgilerin çalışmada kullanılacağı hakkında bilgilendirilmişlerdir. Katılımcılardan hiçbir kimlik bilgisi istenmemekle beraber çalışma içerisinde de kullanılmamıştır. Anonimliğin korunması amacı ile katılımcılar, “K” harfi ile kodlanmış ve rastgele numaralandırılmıştır. Buna göre araştırmada çalışan 32 kadın öğretmene derinlemesine görüşme tekniği uygulanmış, fakat katılımcıların bir kısmının devlet okullarında çalışmamalarından kaynaklı olarak araştırma kapsamın dışında oldukları için değerlendirilmeye alınmamıştır. Bunlarla birlikte araştırma süreci içerisinde görüşmelerin tamamlanamaması durumu ile de karşılaşılmıştır. Ortaya çıkan bu durumlardan ötürü toplamda 32 kişi ile görüşülmüş olmasına rağmen araştırmada 26 kişinin görüşleri değerlendirilmeye alınmıştır. Elde edilen bulgular sosyolojik yorumlama tekniği ile ele alınmıştır. Yapılan görüşmeler ortalama 60 dakika sürmüştür. En uzun görüşme 74 dakika, en kısa görüşme 43 dakika sürmüştür. Elde edilen verilerin analizi ve deşifre işlemi sonucunda ortalama arkalı önlü olmak sureti ile beş- altı sayfa, normal olacak şekilde de 11-12 sayfa sürmüştür. Deşifrelerde yer alan katılımcıların ifadeleri, değiştirilmeden araştırma raporuna aktarılmış ve tematik analiz yapılarak değerlendirilmiştir.

1.5.5. Araştırmada Karşılaşılan Sorunlar

Pandemi s¼recinden geçtiğimiz için, yazışmalarda sıkıntı yaşandı. Çalışmaların yapılması için gereken izinler hastalığın bulaşma ihtimalleri sebebiyle gecikti. Hastalık s¼recinde birçok yetkilinin hastalandığından dolayı işlerin aksama durumu ortaya çıktı. İnsanlar hastalığın bulaşabileceği, aynı şekilde taşınma ihtimaline karşı görüşmek istemiyorlardı. Sokağa çıkma yasakları ve iş yerlerinin kapatılması dolayısı ile görüşme yerleri katılımcıların evleri olarak seçilmek zorunda kalınmıştır. Araştırma süresi içerisinde hastalığa yakalanan katılımcılar da bulunduğundan bazı görüşmeler araştırma bulgularına dahil edilmemiştir. Çevrim içi online olarak sadece tek bir görüşme yapılmış fakat katılımcı rahatsız olduğu için tamamlanamamıştır. Covid-19 nedeni ile tüm hijyen kurallarına ve sosyal mesafe kurallarına uyularak görüşmeler tamamlanmıştır. Kütüphane ve kaynaklara ulaşmak zor olsa da çalışmalarımı değerli hocam, Dr. Öğretim Üyesi Nazar BAL 'ın iş birliği ve katkıları ile tamamlanmıştır.

1.5.6. Araştırmanın Bütçesi

Çalışmamda gerekli olan kaynakların birçoğunu internetten incelenmiştir. Literat¼r taraması yaparken alınan kaynaklar kaynaklar ve uyguladığım görüşmeler için ulaşım masrafları ve hijyen kuralları kapsamında üç yüz Türk Lirası harcama yapılmıştır. Tüm bu harcamalar, tarafımca karşılandı ve herhangi bir kurumdan veya bireyden destek alınmadı.

1.5.7. Araştırmanın Çalışma Takvimi

FAALİYETLER	AYLAR					
	şUBAT	MART	NİSAN	MAYIS	HAZİRAN	TEMMUZ
Literat¼r Taraması, Okumaları						

Verilerin Toplanması						
Pilot Görüşmelerin Yapılması						
Mülakat Görüşmelerinin Yapılması						
Veri Analizi ve Raporlama						
Araştırma Yazımı						

1.6. Tanımlar

Araştırmada tanımlar ve ek anahtar kavramların anlaşılması önem arz etmektedir. Tanımların açık-seçik ortaya konması cevap aranan sorunsalı aydınlatacağı düşünülmektedir. Hayatımızın birçok alanına nüfuz etmiş olan pandeminin, çalışan kadın öğretmenlerin sosyal yaşantıyı, iş yaşantısını ve aile yaşantısını etkileyen kavramlarını açıklamak problem durumunun anlaşılabilirliğini olumlu etkileyeceği varsayılmaktadır.

1.6.1. Pandemi

Pandemi; dünyada birden fazla ülkede veya kıtada, çok geniş bir alanda yayılan ve etkisini gösteren salgın hastalıkların genel ismidir. Enfeksiyondan korunma ve kontrol önlemlerini uygulayarak; enfeksiyonun toplumda yayılmasını azaltmak ve böylece pandeminin erken dönemlerinde enfekte olacak kişi sayısını ve pandemi nedeniyle ortaya çıkacak vakaları azaltmak mümkündür. Pandemi hastalık, insanların sağlığını tehdit eden bulaşıcı hastalıkların genel ismidir. Pandemi, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından ilan edilir. Ortaya çıkan virüsün insanlar arasında hızlıca

yayılması en önemli ilan kriterlerindedir. Pandeminin toplum içinde yaşayan insanlar arasındaki virüsün bulaştırıcılığına hastalık oluşturabilme özelliği ile birlikte toplumda bulunan insanların hastalıklara ne düzeyde bağışıklıkları olduğu, insanlar arası temas, farklı toplumlarla ulaşım imkanlarına, risk arz eden etmenlerin olacağına ve sunulan sağlık hizmetlerine bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir (Medipol Sağlık Grubu, 2021).

1.6.2. Koronavirüs (Covid-19)

Koronavirüsler, grip ve nezle gibi hastalıklar arasındadır ve Aralık 2019'da ortaya çıkıp zatürreye yol açan türü "COVID-19" olarak adlandırılmış ve bilinen tüm memeli canlıları etkiler hale gelmiştir (Karcıoğlu, 2020). Koronavirüsün (COVID-19) günümüzde 155 milyon onaylanmış vaka ve üç milyonun üzerinde ölüme neden olduğuna ulaşılmıştır (WHO, 2020).

1.6.3. Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitim, mekânın ve zamanın kısıtlamalarından bağımsız bir biçimde öğretmenin ve öğrencinin okula ya da eğitim kurumuna gitme zorunluluğu bulunmadan sahip olunan bilgisayar teknolojileri, akıllı telefonlar ve internet üzerinden sanal bir ortamda görüntülü, canlı, sesli bir biçimde ders işlenen, katılan kişilerin diledikleri zaman tekrar tekrar kayıtlara görüntü ve ses olarak ulaşabileceği günümüz eğitim sistemidir. Uzaktan eğitim uzun yıllar boyunca gelişmiş olan ülkelerde kullanılan modern değerlendirme ve modern ölçüm metotları kullanan donanımı olan eğitim sistemidir (Manisa Celal Bayar Üniversitesi,2020).

1.6.4. Home Office

Home Office İngilizce bir tabir olarak Türkçeye yerleşmiş bir kavramdır. Evden çalışma anlamına gelmektedir. Home Office, bireyin yaşadığı evin bir bölümünü ya da bir odasını çalışma ortamı haline çevirmesi ve kullanmasıdır. Normal bir ofis ortamına göre avantaj ve dezavantajlar barındıran home office sistemi belirli etmen durumlar neticesinde kullanılmaya başlanmıştır. Ulaşım imkanlarının kısıtlı olması ya da küresel pandemi gibi olaylar bu neticelere örnek olarak gösterilebilir. Home Office çalışma yöntemi, avantaj olarak çalışanı özgürleştiren ve konfor anlamında rahatını arttıran bir çalışma metodudur. Fakat dezavantaj olarak da motivasyonda

dağılımlarıyla beraber sosyalleşme hareketlerini genellikle geriye çekmesi ile ayırt edilebilir (İstanbul İşletme Enstitüsü, 2020).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın kuramsal çerçevesi kapsamında açıklanacak ve ayrıntısına inilecek olan terimler ve yaklaşımlar seçilirken çalışan kadın öğretmenlerin pandemi sürecinde yaşadıkları problemler ana odak noktası olmuştur. Bu problem çeşitleri arasında İş yaşamı, aile yaşamı ve sosyal yaşam ile ilgili olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Araştırma sembolik etkileşim yaklaşımına dayandırılarak Goffman'ın benliğin sunumu olarak kabul ettiği dramaturji yaklaşımı kapsamında ele alınmıştır.

2.1 İş Yaşamı

Kadınların iş hayatına, emek piyasasına katılmaları büyük bir yenilik ve değişimdir. I. ve II. Dünya Savaşlarının etkisiyle kadınlar daha çok ücretli olarak iş yaşamına girmişlerdir. Kadınların ilerleyen zaman içerisinde eğitim düzeylerindeki değişme, ekonomik sıkıntılar nedeni ile kadınların kazançlarına da ihtiyaç duyulmaya başlanan bir dönem olması, kadınların düşük maliyetli iş gücü oluşturmaları gibi etmenler sayesinde zaman içerisinde sayıları artacak biçimde iş hayatında yer almaya başlamışlardır (Altan Arslan, 2000, s.5). Diyebiliriz ki, dünyada meydana gelen değişimler sosyal yaşamı etkilemiştir. Eğitim seviyesinin artması, ekonomik faktörler kadının kamusal alanda daha fazla yer almasına kaynaklık etmiştir.

Tüm bu etmenler kadın çalışanların revaçta olmalarını sağlamış ve kadını iş ve çalışma hayatına daha da yakınlaştırmıştır. Sanayi devrimi ile kadın modern anlamda ücretli işçi sınıfı içinde yer almaya başlamış ve sayıları zaman içerisinde de artmaya devam etmiştir (Korkmaz, 2014, s. 2).

Kadınlar buldukları toplumun iş imkanı olanaklarından, eğitim ve sağlık hizmetlerinden, siyaset, sosyal güvenlik, sivil toplum, toplumsal kararlar alma süreçlerinden, uzak kalmak ve kültürel etkinlikler gibi süreçlerden dışlanmaya maruz kalmaktadırlar. Risk teşkil eden çalışma alanlarında ise çocuk, yaşlı ve kadınların çalıştırıldığına rastlanmaktadır. Bu durum kadının sosyal ortamlara girmesine ve iletişim kurma çabasına engel teşkil etmektedir. Unutulmamalıdır ki iş hayatı sosyal

ilişkilerde ve statüde önemli rol oynamaktadır (Çakır, 2008, s. 26). Kadının iş yaşamında girmesi artış göstermekle birlikte bu alanda hak ettiği statüyü henüz tam olarak elde edemediği görülmektedir.

20. yüzyıl da ise kadınlar idarecilik konumunda %20'lik bir parçasını oluşturmaktadır. Milletler arası işgücünde kadınlara düşen pay 1970 yılından sonra küçümsenemeyecek derecede artmıştır. Bu olaylar ışığında kadınların ekonomik aktivitesi artmıştır (Mythili, 2013, s. 55). Devamlı değişen hayat şartlarının şehirde yaşayan kadınların aile içindeki ve toplumdaki rollerini değiştirmekte ve belirginleştirmektedir. Toprağa bağlı geniş aile üretim yapısından çekirdek aile ve şehir yaşantısına geçiş olmuştur. Geniş aileden çekirdek aileye geçiş ve teknolojik gelişmeler aile yapısında değişime, kadının toplumdaki rollerinin de farklılaşmasına sebep olmuştur.

Toplu yaşama geçildiğinden beri hem dışarıda hem de evde kadın ekonomik anlamda hayata katkıda bulunmuştur. Özgür kadının sahip olması gereken öncelikli kısımlar bir gelire sahip olması ve çalışmasıdır. Bununla beraber kadının görevleri düşünüldüğünde fikir olarak akla gelenler arasında geleneksel annelik ve ev işi görevleridir (Ayan, 2000, s. 56). Gelişen şartlara rağmen kadının ev işleri ile ilgili görev ve sorumlulukları geleneksel anlamda varlığını sürdürmektedir.

Zaman içerisinde çalışan kadınların kamusal alanda kazandığı hakları artmasına rağmen, özel alanındaki geleneksel ev işleri ve çocuk bakımının yüklerini taşımaya devam etmektedir. Eşler arası çatışmalar, özel alan içi işlerin paylaşılmasındaki sürecin yavaş ilerlemesine sebep olmaktadır. Ücretli çalışan kadın iş hayatı ile beraber ev ekonomisine yardım etmesine rağmen hala özel alanlarındaki çocuk büyüme, ev işleri ile ilgilenme ve varsa yaşlıların bakımı ile ilgilenme hizmetlerini yerine getirmeleri istenmektedir (Başak, Kınır ve Yaşar, 2013, s.7). Çalışan kadına kamusal alanda yüklenen sorumluluklara bir de özel alan sorumluluklarının eklenmesi, onların iş yükünü arttırmaktadır. Bu durumda, çalışan kadın kendilerine ayıracak zamandan fedakârlık yaparak, özel alanda omuzlarına yüklenen sorumluluklar altında kalarak kendisini geliştirme fırsatını büyük ölçüde yitirmektedir. Pandemi döneminde alınan tedbirler arasında iş yerlerinin kapatılması ya da home office çalışma biçimine

geçilmesi yer almaktadır. Neredeyse tüm çalışma kolları kendi biçimlerinde home office yöntemine geçmiştir.

Covid-19 pandemi döneminde kaynaklara erişme ve bilgilerin toplanması, sosyalleşme ve eğitim anlamında teknoloji, internet ve medya kullanımı artmıştır. Bireylerin zamanlarının neredeyse tamamını evlerinde geçirmeye başlamaları teknolojik aletlerin ve medyanın kullanımını her anlamda arttırmıştır. Tüm bu etmenlerle beraber home office çalışma düzeninin çevrim içi (online) aktif olma zorunluluğu da eklenince teknolojik aletlere olan ihtiyaç da artmıştır. Pandemi süreci içinde kullanılan home office yöntemi için hem avantaj hem de dezavantaj olarak sayılabilecek etmenler bulunmaktadır. Fiziksel çalışma ortamının değişmesi ve beraberinde bireyin rahatlığı açısından evinden işlerini devam ettirmesi ve kontrol etmesi gibi küçümsenemeyecek pozitif yönleri vardır. Tüm bu avantajlarla beraber, çalışan bireylerin iş ortamından uzaklaşmaları onlara yaratıcılık, daha yoğun hayal gücü kullanımı ve verimlilik katması gibi avantajları da bulunmaktadır. Aynı biçimde iş ortamına gidiş geliş ulaşım için harcanan maddiyatta azalma ve süreden elde edilen kar da bulunmaktadır. Dezavantaj bakımından da home office yöntemi insanları zamansız ve mekansız bir çalışma ortamına sokmuştur. Ev ortamının çalışma için uygun olmaması beraberinde teknolojik aksaklıkların da yaşanması aslında ev ortamında rahat ve esnek bir biçimde çalışma olarak görülen home office yönteminin bireyi zorlayıcı yönlerini öne çıkarmaktadır. Fazladan mesai ile beraber normalin ötesinde çaba gerektiren çalışma, bahsedilen zorluklar da eklendiği takdirde çalışan bireyde motivasyon ve iş verimliliğinde düşme yaşanmasına neden olmaktadır. Ev içerisindeki bireyler ile iletişimlerinde de olumsuz yönde etkilenmeler olabilmektedir (Koparan ve Bekalp, 2020, s.151). Diyebiliriz ki, home office çalışmaları hem olumlu hem de olumsuz yanları ile hayatımızın bir parçası olmaya devam edecektir.

Araştırma kapsamında olan katılımcıların hepsinin öğretmen olması neticesinde de ulaşılmaması gereken ana etmenlerden biri olan home office kavramını öğretmenler için uzaktan eğitim ile bağdaşmasıdır. Covid-19 ile çalışma ortamı değişen bireylerin mecburi zorunlulukları ile yaptıkları değişikliklere ayak uydurma ya da bu değişiklikleri yapma çabasındadırlar.

Uzaktan eğitim, aynı mekânda öğretmen ve öğrencinin olmak zorunda olmadığı, posta hizmetleri ve iletişim teknolojileri ile yürütülen eğitim öğretim faaliyetleri modelidir (İşman, 2011, s.1). Uzaktan eğitim, sınırlılıkları nedeni ile her ortamda ve zamanda kullanılamayan geleneksel eğitim öğretim yöntemlerinin yerine kullanılan, eğitim için verilecek olan öğretim ünitelerinin ortak bir merkezden alınarak yürütülmesi işlemidir. Adı geçen uzaktan eğitim, günümüz teknolojisi ile yapılmaktadır. Eğitim ve öğretim açısından verimliliği sorgulanmakla beraber üniversitelerden ilköğretim 1. Sınıfına kadar kullanımı yaygındır. Bu yaygınlığın sebebi de Covid-19 virüsünün salgın bir pandemi haline gelmesinden kaynaklı izolasyon sürecidir. Bütün imkansızlık ve olumsuz etkilerine karşın, pandemi sürecinin birçok açıdan en az zarar, maksimum yarar sağlanarak atlatılmasında teknolojik araçlar ve internetin ayrı bir yer teşkil ettiği söylenebilir.

Covid-19 pandemi dönemi süresince uzaktan öğretim programı ile eğitim öğretime devam edilmektedir. Uzaktan eğitim öğretmenler için home office çalışma yönteminin içerisinde yer alır. İzolasyon ve karantina sonucunda öğrenciler ve öğretmenler evlerinden süreci çeşitlendirmeye çalışmaktadırlar. Uzaktan eğitim için gereken teknolojik aletlere ve ihtiyaçlara erişim sağlanması gerekmektedir. İçinde bulunduğumuz dönemde uzaktan eğitim için akıllı telefon, tablet ve bilgisayar gibi aletlerin yanında internet bağlantısına da ihtiyaç duyulmaktadır. Hem öğretmen hem de öğrenciler için bu aletlerin temini eğitim öğretimin devamlılığı için önem arz etmektedir. Uzaktan eğitim yöntemi öğretmenin çeşitli çevrim içi platformlardan öğrencilerinin katılımı ile gerçekleştirilmektedir. Bu bağlantı ses, görüntü olarak aletler üzerinde çeşitlilik göstererek sağlanmaktadır. Kullanılan teknolojik aletlerdeki arızalar ya da kullanım koşullarının zorluğu da süreci olumsuz etkilemektedir. Ders anlatımı için kullanılan ortamın uygun olma durumunun değişkenlik göstermesi uzaktan eğitim sürecinin sınırlılıklarındandır.

Alt yapıda bulunabilecek eksikliklerin yanında ev içerisinde yaşayan diğer bireylerin de aynı koşullar içerisinde mesleklerini ya da öğrenimlerini devam ettirmeye devam ettirdikleri göz önünde bulundurulduğunda sürecin zorlayıcı yanları da belirlenir hale gelmektedir. Çalışan kadın öğretmenler de bu süreçle birlikte mesleklerinde yeterince verim gösteremedikleri için Marx'ın yabancılaşma kuramına doğru yaklaşmışlardır.

Marx'a göre insanlar kendilerine göre sergilerken özgür olmadıklarını hissettikleri bir etkinlik ile karşılaştıklarında, diğer bireylerin tahakkümü veya baskısı ile yapmak zorunda kaldıkları tüm durumlarda yabancılaşma süreci başlar. Tahakkümü kuran kurum ya da bireyler etkinlik sürecinin tüm özelliklerini ve değişenlerini de ellerinde bulundururlar. Çalışanlar da sadece bu tahakküm sahibi kurumlar ve bireyler için daha fazla üretim sağlamakla yükümlüdürler. Tüm bu etmenlerle beraber işlerini yerine getirmeye çalışan bireylerde mesleklerine karşı duyarsızlaşma, yabancılaşma süreçleri görülmesi de olası bir durumdur. Yabancılaşmanın bir başka boyutu olan anlamsızlık boyutu çalışanın işi süreci boyunca büyük bir amaca yönelik hizmet ettiğine olan inancını kaybetmesidir. Yapılan işin basit, sıkıcı, diğer çalışmalara nazaran değersiz olduğu hissedilirse çalışanlar zamanla yaptıkları işin katkısının anlamsız olduğu hissine varacaklar ve işlerinde anlamsızlık duygusunu hissedecektir. (Mottaz, 1981, s. 519 ve Wilson, 2004, s.74). Bu durumda da çalışan bireyler işlerine karşı yabancılaşmakla beraber diğer kişilerle etkili bir biçimde iletişim kuramazlar ve kendilerini grubun içerisinde izole edilmiş olarak hissetmeleri durumu ortaya çıkmaktadır (Korman,1977, s. 205; akt. Özler ve Dirican, 2015). Özellikle yabancılaşma kavramı günümüz toplumlarında artarak gözlemlenmektedir. Sanayi öncesi toplumlarda yabancılaşma çok az miktarda yaşanmıştır. Bürokratik kitle toplumlarında ise giderek artmakta ve neredeyse her alanda kendisini göstermeye başlamıştır. Marx'ın ilk endüstrileşme sürecindeki genel yabancılaşma örnekleri azalmış fakat insanları şeyler olarak kullanma alışkanlığı devam etmektedir. Böyle bir durumda yabancılaşma kaçınılmazdır (Blauner,1964, s. 33; akt. Şaylıkay ve Akın, 2016). Ev ve iş yerleri arasındaki farkın azalması ile birlikte pandemi süreci insanları denetimsiz ve yoğun çalışma koşullarına sevk etmiştir. Dolayısı ile artan zorluklar öğretmenlerin işlerine pandemi döneminde yabancılaşma ihtimallerini arttırmaktadır.

Çalışan öğretmenlerin de aynı şekilde kendi sosyal hayatları, aile hayatları ve iş hayatlarını yönlendirmeye çalışırken zorlanmalarının gayet normal olduğu bir dönem içinde bulunmaktayız. Günümüzde teknoloji kullanımındaki artış iş hayatı ve eğitim için kaçınılmaz bir hal almıştır.

2.2 Aile Yaşamı

Sosyoloji literatür çalışmaları içerisinde aile kurumuna yönelik araştırma sayıları oldukça fazladır. Aile, bireyin yaşamını devam ettirmesi ve yaşamını sürdürmesi için ihtiyaç duyduğu güven, sevgi ve bakım hizmetlerinin dünyaya geldiği ilk andan itibaren üstlenen sosyal bir yapıdır. Aile, bireyin sosyalleştiği kültürel yapıyı, sosyal değerleri ve toplumsal kuralları öğrenerek yaşama katıldığı en temel sosyal ortam olarak kabul edilir.

Aile yapılarını farklı toplumlar açısından incelediğimizde, toplumların kendine özgü aile yapıları ile karşılaşırız. Tarihsel süreç içerisinde kurumlardaki değişim, aile yapısında da değişime yol açmıştır. Süreçte ailenin üye sayısında, yerine getireceği rollerinde ve yapısında değişimin devam ettiği söylenebilir. Bu değişimin topluma göre farklılaşması yanında aynı toplum içinde yerleşim alanları olan kırsal ve kentsel aile yapıları bakımından da değişimler gözlemek mümkündür (Çağan, 2011, s.84) Diyebiliriz ki, aile de diğer toplumsal kurumlar gibi değişime uğramaktadır. Aynı zamanda ailedeki değişim aynı toplumsal yapının yerleşme ve demografik özelliklerine göre de farklılıklar arz etmektedir. Geçen zaman içerisinde toplumdaki değişimler de benzer biçimde aile kurumunu etkilemiştir. Toplumun sosyo-ekonomik ve sosyal yapılarında meydana gelen değişim süreç içerisinde aile yapısında değişimi tetiklemiştir. Örneğin yerleşik hayata geçiş ailenin yapısı, kadın ve erkeğin rol ve statülerinde değişimi kaçınılmaz kılmıştır. Ailenin yapısının değişmesine rağmen temel işlev ve anlayışları halen sürmeye devam etmektedir. Aile, duygusal temel üzerinde yükselen ve bireye sorumluluklar yükleyen ayrıca kişiyi şekillendiren özelliği ve kendisine özgü kuralları olan bir sosyal kurum olarak varlığını sürdürmesi, aile kurumunun toplumun devamını sağlaması bakımından ihtiyaç duyulan evrensel bir yapı olduğunu göstermektedir. Aile yapısında değişim meydana gelmesi kaçınılmaz olsa da temel işlevlerinin benzer devam ettiği ve ihtiyaç duyulan bir kurum olarak varlığını sürdürdüğü, gelecekte de bazı değişimlere uğrayacağı fakat varlığını sürdüreceği öngörülmektedir.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda, bilim ve teknoloji değişimi hızlandırmış, iletişim olanaklarının artması ile birlikte de toplumun temel yapısı değişim üzerinde oluşmaya başlamıştır. Toplumsal yapının değişimi diğer zamanlardan daha hızlı ve

fazla olmuştur. Otokratik yapıya sahip imparatorluklar tarih sahnesinden çekilirken, demokratik cumhuriyeti benimseyen ulus devletleri tarihteki yerlerini almışlardır. Bütün bu değişimler diğer kurumlarda olduğu gibi aile yapısının da değişimini hızlandırmıştır. Sanayileşme ve kentleşme olgusunun geniş aile yapısından, çekirdek aileye geçiş için gerekli ortamı hazırladığı birçok sosyolog tarafından vurgulanmaktadır (Özen Kapız, 2002, s.323). Yönetim biçimleri, bilim ve teknolojiadaki değişim, otokratik yönetimlerin yerini demokratik yaşam felsefelerinin alması, kadının toplumsal rol ve statüsünde ve kadın algısında değişime yol açmıştır. Gelişen teknoloji neticesinde de sanayileşme adımları ile beraber kadınlar iş hayatına atılışlardır. Sanayileşme, devletin ve diğer kurumların işlevini arttırmış, ailenin görev ve üretime katılma fonksiyonlarını azaltmıştır. Sanayinin gelişmesi toplumunda ailenin işlevlerini giderek zayıflatmıştır. Aile üretimi, yerini büyük ve uzmanlaşmış işletmelerin idaresine bırakmış, diğer yandan çocukların eğitimi de aile dışındaki kurumlara kaymıştır. Ayrıca çekirdek aile, sanayi toplumu için iyi bir işgücüne kaynaklık etmiştir. Geniş aile sanayileşme ile birlikte yerini sosyal hareketliliği arttıran çekirdek aileye bırakmıştır (Özen Kapız, 2002, s. 320-321). Sanayileşme ve üretim anlayışı aile yapısını da bu yönde değişime zorlamıştır.

Kentlerin sayısı olarak artması, kentlerde yaşayan nüfusun artması modernleşmeye bağlı olarak artmış ve kentleşme olgusunu ortaya çıkarmıştır. Kentleşme süreci toplumların bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal ve siyasi yapıları üzerinde değişimlere sebep olmuştur (Özkalp, 2009, s.287). Toplumunu etkileyen kentleşme, birçok yönden farklı sonuçlar doğurmuştur.

2.2.1 Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadının Aile İçindeki Konumu

Cinsiyet rolleri hem kadın hem de erkek rollerini ifade eder. Bireyin, cinsiyetine göre belirlenen kalıp davranış örüntüleri canlandırması “cinsiyet rolü” olarak ifade edilir (Connell, 1998, s.78; akt. Polat, 2009). Kadın ve erkeğe biçilmiş hazır kalıp davranış örüntüleri ve beklenen roller toplumsal cinsiyet rolleri olarak ifade edilebilir.

Geleneksel olarak kadın ve erkek ile ilişkilendirilen roller toplumsal cinsiyet rolleri olarak ifade edilir. Toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyetlerle ilgili kalıp yargıları belirtir. Kız ve erkek çocuklarının sosyalleşme sürecinde neyin yapılmasının doğru

veya doğru olmayan biçimindeki davranış kalıplarını ayırt ederek öğrenmesini sağlamaktadır (Dökmen, 2006, s.16) Toplumsal cinsiyet rolleri her iki cinsiyetin nasıl davranması gereğini belirterek, bireylerin sosyalleşmelerini desteklemektedir.

Toplumda belirlenmiş cinsiyet rolleri kadın ve erkek için ayrıdır. Kadın için doğru bulunan ev işlerini erkekler yaptığında belirlenmiş roller dışına çıktığı için ayıplanır ve alay edilir ayrıca pısrık ve kılıbık olarak nitelendirilebilir. Aynı durumda kadının kendisine uygun görülen rollerinde sapma olduğunda yaptırımlar ağırlaşmakta ve yıpratıcı olmaktadır. Bu yönüyle kadına daha fazla sorumluluk yüklediği görülmektedir. Kadın, toplumun yüklediği cinsiyet rollerinin ağırlığı altında zorlanmakta, hayata bir adım geriden geldiği düşüncesini pekiştirmektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadını denetim altına alma düşüncesini doğurmaktadır (Akkaş, 2019, s. 102). Diyebiliriz ki, tarihsel süreçte kadına verilen toplumsal cinsiyet rol ve sorumluluklar, kadının geri planda kalmasına ve özel alanda sıkışmasına yol açmıştır.

Gelişmiş sanayi toplumlarında ekonomik zorunluluklar karşısında değerler zayıflamış, kadın rolleri de bu oranda artmıştır. Kadın hem anne, eş, ev kadını, hem de çalışan kadın gibi birçok rolü üstlenerek yaşamaktadır. Sanayileşmeyle birlikte kadının görev ve sorumlulukları artmış, olanaklar ve ihtiyaçlar değerlerin önüne geçmiştir. (Kartarı, 2006, s. 92-94). Gelişmişlik ve ekonomik zorluklar kadının üretim hayatına daha fazla katılmasını, sağlamış böylece geleneksel değerler zayıflamaya yüz tutmuştur. Dönem içerisindeki kadının rolleri ve kendisine yüklenen yaptırımların ağırlığının farkına varılmamış, empati yapılmamıştır. Blumer, davranışçı ekolün insan davranışlarını basit bir uyarıcı tepki bağından uzaklaştırıp, sosyolojik bir yapıya, uyarıcı-algı-tepki olarak dönüştürmüştür. Bu üç öge karşılıklı olarak etkileşim halindedir. Uyarıcılar bir tepki, tepkiler ise uyarıcı olabilmektedir. Uyarıcı, algı, tepki ilişkisi kişiler arası etkileşimde uyarıcılara yüklenen sembolik anlama göreder. Sembolik anlam toplumsal etkileşimin merkezindedir. Sembolik etkileşimi anlamak için bireylerin birbirinin yerine kendisini koyması gerekmektedir. Etkileşimde bulunan tarafların birbirinin yerine geçmesi, birbirlerinin rolünü alması, sembolik etkileşim için zorunludur (Wallace ve Wolf, 2012, s.290). Layder'e göre insanlar düşünerek kendi iç sesleriyle kendilerini başkalarının bakış açısıyla anlayabilir ve karşısındakilerin nasıl davranacaklarını kestirebilirler. Bireyler toplumsal etkileşimlerde bulunurken kendini dinlemekte, sonra davranışta bulunmaktadır.

Bireyin iç sesi toplumsal benliğin temsilcisidir. Fakat, bireyi davranışa geçiren ‘ben’ yönüdür (Layder,2010, s.82).

Ev içi emeğinin karşılığını alamayan kadın kapitalist yapının devamında önemli ve belirleyici roller üstlenmiştir. Bir yandan annelik yaparken, eş, arkadaş ve mesleğini icra edip araştırma yaparken diğer yandan birçok sorumluluk üstlenmek zorunda kalmıştır. Çocuk doğurma, bakımını üstlenme ve büyütme gibi ev işleri sorumluluğu kadının rolleri arasındadır. Bütün bu ve diğer rolleri yerine getirirken kendi kişisel zamanından fedakârlık yapmaktadır. Bir yandan işe gidecek eşine hazırlık yaparken, diğer yandan her gün yapılacak ev işlerini yapmakta, ödemeleri hatırlatmakta, ev ihtiyaçları için gerekli harcamalarla ilgili listeler hazırlarken bir yandan da çocukların bakımını yerine getirmeye çalışmaktadır. Ayrıca evde bakıma muhtaç yaşlı, engelli, hasta biri varsa onların bakımı ile ilgilenmekte. Kadın ve erkek rolleri tarihsel ve toplumsal şartlara göre sürekli değişim göstermektedir. (Dikmen ve Maden, 2012, s. 257-258). Buradan hareketle, kadının çalışma hayatına girmesi beraberinde geleneksel cinsiyetçi anlayışı büyük ölçüde yıksa da kadına yüklenen ev içi çalışma sorumlulukları benzer şekilde devam etmesi kadın yaşamını zorlaştırmaktadır.

Bireyler, içinde yaşadıkları aile, toplumsal çevre ve aldıkları eğitimle cinsiyet rollerini ve cinsiyet kimliklerini kazanırlar. Süreç içerisinde genel olarak erkeklerin dış işler ve iş hayatı, kadınlar ise ev işleri ve çocuk bakımı gibi roller edindiği görülmektedir (Powell ve Greenhause, 2010, s.1012). Erkekler ve kadınların cinsiyet rolleri kapsamında yaygın olan kalıp yargılar ve iş bölümü anlayışı, cinsiyetler açısından statü, güç ve birçok açıdan eşitsizliğe dayalı durumlar ortaya çıkarmaktadır (Giddens, 2005, s. 112). Kadın ücret elde etse de bu ücret aile bütçesine katkı olarak kabul edilmekte, kalıplaşmış yargı olan ‘kadının yeri evidir’ anlayışı halen devam etmektedir. (Eken, 2010, s. 36). Kadın ve erkek aynı ücreti alsa da erkek evi geçindiriyor, kadın ise destek oluyor anlayışı genel bir yanlış olarak varlığını sürdürmektedir. Eşitsizlik anlayışına göre düzenlenen cinsiyete bağlı iş bölümü, ilişkiler ağı, kadın ve erkek rol ve sorumluluklarını şekillendirmektedir. Aile içinde güç ilişkilerine bağlı olarak, erkek egemenliği anlayışının öngörüsü, erkeğin aile reisi olduğu ve otoritesini meşrulaştırmakta bu da kadının bağımlılığını, aile içi şiddet düşüncesinin pekişmesine zemin hazırlamaktadır (Koçak Turhanoğlu, 2011, s.188).

Sanayileşmeyle birlikte geniş aileden, çekirdek aileye geçiş başlamış ve toplumsal değişim hızlanmıştır. Kadının, üretime katılması, toplumsal cinsiyet rol ve statülerdeki değişimler, eğitim seviyesinin artması, ortalama ömür süresinin artışı geleneksel yapının değişmesine kaynaklık etmiştir. Teknoloji, bilim ve iletişim çağının getirdiği değişim, geleneksel kadın erkek toplumsal cinsiyet rollerinin büyük oranda değişmesine ve değerini yitirmesine sebep olmuştur (Zeybekoğlu, 2013, s. 20-21). Denilebilir ki, bilim, teknoloji, sanayi ve eğitimdeki değişimler kadın ve erkek cinsiyet rol ve statülerinde değişimi kaçınılmaz kılmaktadır.

2.2.2 Androjen Kavramı

Androjenlik kavramı, kadın erkek sosyal rollerinin olumlu ortak paylaşımıdır. Kadının çalışma hayatına girmesi, erkeğin de ev işlerinde kadına yardımcı olma gereğini doğurmuştur. Kamusal alana giren kadın, erkekle birlikte benzer görevler yapmakta, erkek de kadının özel alanı olan ev içine sorumluluk paylaşmaya başlaması, kadın erkek cinsiyet rollerini birbirine benzetmektedir. Androjenlik, Yunanca bir sözcük olan erkek 'andro' ve kadın 'gyne' sözcüklerinden oluşmaktadır. Androjenlik anlayışı, kadın, erkek geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yıkmış onun yerine kadın ve erkek sosyal rollerinin ortak paylaşımıyla ele alınmasını önermiştir. Geleneksel toplumsal cinsiyet anlayışı kadınsı ve erkeksi ayrımına dayanmakta iken, Androjenlik anlayışı bu yapıları birleştirmiş ve ikiliği ortadan kaldırmıştır (Dökmen, 2006, s. 71). Erkek ve kadın sosyal rollerini üst düzeyde benimseyen ve yaşayan bireyler androjen bir kimlik anlayışına sahiptirler (Navaro, 2007, s. 29).

Androjeni kişilik yapısına sahip bireyler, erkeklik ve kadınlığından bir şey kaybetmediği gibi birçok olumlu özelliği de kişiliğine katarak daha üst bir anlayışla hayata bakış açısı geliştirmiş olacaktır. Kadın, nazik ve kibar olabilirken hırslı bir lider ve yönetici olabilmekte, erkek de duyarlı, neşeli, duygusal olabilmeyi başarabilmektedir. Androjen birey hem bağımsız hem duyarlı hem duygusal hem de sert ve de yumuşak başlılığı bir araya getirebilir. Bir kadın hem sevgi dolu bir anne hem de idealist bir lider olabilirken, bir erkek de hem yemek yapan hem de duygusal olan davranışlar gösterebilir. Androjen kişilik, kadın erkek sosyal rollerinin dengesini

sağlar. Gelişmiş toplumsal anlayış, kadın erkek sosyal rollerinin paylaşılmasını yaşam biçimi olarak benimsemektedir.

Günümüz toplumunda bireyler genel olarak kadın ve erkek sosyal rollerini birleştirerek, yerine göre hangi durumda nasıl davranmak gerekiyorsa öyle davranmayı tercih etmektedir. Özgür kadın hareketleri kadın, erkek geleneksel rollerini sorgulamış ve toplumsal cinsiyet rollerini geleneksel, klişe kalıplardan uzaklaştırmış, kadın, erkek rol kısıtlamalarını ortadan kaldırmış ve özgürleştirmiştir. (Bem ve Lenney, 1976, s, 48). Androjen kimlik toplumsal cinsiyet rollerini kadın ve erkek için paylaşımını sağlayarak, yaşamın dengesini sağlamış hem kadını hem de erkeği basmakalıp rollerden sıyrılarak daha bağımsız davranmasını desteklemiştir.

2.2.3 Kamusal Alan Özel Alan Ayrımı

Savaş dışı mücadele alanı olarak tanımlanmış karşıt kamusal alan tanımları da yapılmıştır. Oscar Negt ve Alexander Kluge göre kamusal alan böyledir (Hansen, 2004, s. 141). Habermas, kamu ve özel alan kavramlarını tarihsel süreç ile ilişkilendirerek açıklar. Ona göre kamusal ve özel alan burjuvazi toplumuna dayanır. Orta Çağ Avrupa'sında bu ayrıma rastlanmaz. Orta çağda ki temsili kamusal alan yöneticilerin varlığına bağlıdır. Orta çağda, prensin mührü her alanı kapsadığından, özel ve kamu ayrımından söz etmek mümkün olmamaktadır. (Habermas, 2004, s. 97). Buradan hareketle tarihsel süreçte özel ve kamusal alan daha çok iç içe geçmekteyken zamanla ayrı olarak ortaya çıkmaya başlamış ve ayrım belirginleşmiştir.

Tarihsel süreç içerisinde kadın ve erkeğe verilen toplumsal sorumluluklar ve cinsiyet rolleri özel ve kamusal alan ayrımını şu şekilde belirlemiştir:

Erkek dış işler, ekonomi ve siyasi alanlarda çalışırken, kadın ev işleri, çocuk bakımı, beslenme ve temizlik işlerini yapmaktadırlar. Kadın ve erkeğe biçilen bu roller ile kadın özel alana, erkek ise kamusal alana yakınlaştırılmıştır (Pınarcıoğlu, 2017, s. 12- 13). Toplumsal cinsiyetçi geleneksel anlayış, tarihsel süreçte kadın ve erkeğe verdiği rol ve statüleri, özel ve kamusal alana yansıtarak kadını daha çok özel alana konumlandırarak, kamusal alandan uzaklaştırmış buna karşılık erkeği ise kamusal alana konumlandırarak kadının geri planda kalmasına yol açmıştır. Cinsiyet ayrımı yapılmakla beraber kadın- erkek arasındaki eşitsizlikler meşrulaştırılmıştır.

Toplumsal cinsiyet rollerine göre kadını, özel alana sıkıştıran anlayış, erkeği de kamusal alana yöneltmesi, kadının sosyal yaşam alanına katılmasını büyük oranda etkilemektedir. Kadın, ev işleri, yeniden üretimi sağlayan sorumluluğunu yerine getirmesi beklentisi güçlenirken, erkeğin de dış işler, ekonomi ve politik rollerini yapması, cinsiyet ayrımını derinleştirmektedir. Böylece kadın, özel alana sıkışıp kalırken diğer yandan kamusal alana girmesini kısıtlayan ideoloji, kadının kamusal alana girmemesini ‘kadınların doğası’ olarak nitelermeye kadar yönelmektedir (Ersöz, 2015, s. 89). Kadına aile içinde yüklenen sorumluluklar arttıkça, kadının özel alana sıkışıp kalmasına ve üretimden uzaklaşmasına sebep olmaktadır. Kadının özel alanda daha çok rol ve sorumluluk üstlenmesi onun kamusal alana açılmasını da geciktirmektedir. Bu durum kadının çalışma hayatına katılımını geciktirmekte ve sınırlamaktadır. Cinsiyetçi ataerkil düşünce kadını kamusal alandan uzaklaştırırken, erkeğin de özel alana girmesi sürecini geciktirmektedir (Aktaş, 2013a, s. 63). Buradan hareketle, kadına yüklenen ve paylaşılmayan ev içi işler, rol ve sorumluluklar kadını özel alana daha çok yaklaştırırken, kamusal alana geçiş zamanını uzattığını söyleyebiliriz.

Ekonomik yaşam koşullarının değişmesi, kadının çalışmaya başlaması ile kamusal alana girmesini hızlandırmıştır. Kadının kamusal alanda yer alması ailenin ekonomik olarak güçlenmesini sağlamasına rağmen kadınların kamusal alanda yeterince varlık gösteremediği görülmektedir. Bunun en temel sebebi olarak da kadınlar için belirlenen toplumsal cinsiyet rol kalıplarının kamusal alana yansıtılmış olmasıdır. Bu da kadının kamusal alanda ikinci planda kalmasına sebep olmaktadır (Yılmaz, 2018, s. 2). Kadının görevlerinin özel alan içerisindeki kısımlardan oluştuğu ortaya konulmuştur. Genel olarak kadının bu çerçevede kalması, kamusal alana geçiş yapmaması istenilmiştir. Aynı biçimde erkek için de sadece kamusal alan olarak ayrılmış olan cinsiyet rolleri erkeğin özel alana giriş sürecini olumsuz etkilemiş ve cinsiyet rolleri ayrımına neden olmuştur. Kadın ve erkek aynı derecede eşit olmalıdır. Toplumsal roller cinsiyet ayrımına göre değil tüm insanlara göre ele alınması gereken bir konudur. Ekonomik alandaki varlığı ile kamusal alana giren kadın, ailenin bu yönlü güçlenmesini sağlarken, kadın için belirlenmiş cinsiyetçi anlayışın kamusal alana da yansıtılmasından dolayı, yeterli düzeyde kendini ortaya

koyamamaktadır. Kapitalist üretim anlayışı ve kâr hırsı, özel ve kamusal alan ayırımında kadını zorlamaktadır. Kadın kendisine biçilen ev işleri, çocuk bakımı ve özel alan rollerini yerine getirmeye çalışırken ev bütçesine katkıda bulunmayı birlikte yürütmeye çalışması sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Kadın için hangi mesleği yaptığı ve statüsünden önce ev işlerini yapması ve çocuklara bakması her zaman ön planda tutulmaktadır.

Kadın için özel alanda ki kendisine yüklenen rol ve sorumluluklar geleneksel olarak devam etmekte ve bu sorumluluklar emeğe dönüştürülmemektedir. Bu durum kadın emeğini yok saymakta, değersizleştirmeye sebep olmaktadır. Kadın için özel alanda yerine getirilen ekstra sorumluluklar, karşılığı alınmamış işlerde ‘emeğin görünmeyen yüzü’ ortaya çıkmakta ve kadın emeğini değersiz tüketmektedir. Ayrıca bu durum, kadın açısından yeni sorunsallara kapı aralamaktadır (Aktaş, 2013b, s. 259-260). Kâr hırsı ve çok fazla üretim anlayışını merkeze alan kapitalizm, kamusal alanda kadına yüklenen iş yükü yanında ev içi işleri de yükleyip, bu emeğin karşılığını vermeyerek, emeğin değersizleşmesine sebep olmaktadır.

Toplumsal cinsiyet anlayışının ataerkil bir ideolojiye dayalı olarak, kadınlara biçilen rol ve statüler yaşam alanında eşitsizliklere sebep olmaktadır. Erkek ve kadınların kamusal ve özel alanda eşitsizlikleri, yani kadının ötekileştirilmesi dikkate alınması gereken bir insan hakkı ihlalidir ve bu sorunun çözümlenmesi için gereken çalışmaların yapılması elzem bir hal almıştır (Bilican Gökkaya, 2015, s. 59). Ataerkil otoritenin baskıları ile şekillenmiş olan kadının toplumsal rolleri kadını kamusal alandan dışlayıcı ve ikinci plana atan bir yaklaşım sergilemektedir. Kapitalizm emek sömürsünü cinsiyet ayrımı üzerinden de devam ettirmektedir.

2.2.4 Pandemi Döneminde Aile

Covid-19 pandemi döneminde aile ele alındığında içinde bulunulan sürecin de özellikleri yapılan değerlendirmelerde önem arz etmektedir. Pandemi dönemi sokağa çıkma yasakları, izolasyon ve karantina süreleri, home office ve uzaktan eğitimin kullanımına geçilmesi süreçlerini kapsamaktadır. Aile içerisinde bulunan bireylerin normal hayatlarına göre daha fazla ev içerisinde geçirdikleri zaman, hane içi görev dağılımları ve cinsiyet rollerini yeniden şekillendirmektedir. Çalışan anne ve babanın ev içerisinde çalışma ortamı oluşturma çabaları artış göstermektedir. Aynı şekilde

uzaktan eğitim ile eğitim öğretim hayatlarını devam ettirmeye çalışan çocuklar da hane halkı içerisindeki birçok dinamiği etkilemektedir.

Tarhan, (2020) insanların pandemi süreci ile birlikte eve kapanmasıyla kendilerince bir psikolojik ve sosyal izolasyon oluşturduklarını belirtmiştir. Bunun da kişiler arası ilişkilerde yabancılaşma, içe kapanma, uzaklaşma ve yadırgama gibi etkileri olduğunu savunmaktadır. Ayrıca bu olaylarla birlikte aile içi çatışmaların, kavgaların arttığını ve şiddet olaylarının başladığını vurgulamıştır. Tüm bu etmenlerle birlikte pandemi süreci aile üyelerinin zamanının çoğunu ev içerisinde geçirmesinden kaynaklı olarak sağlık sorunları, sosyal ve ekonomik sorunların giderek ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu durum bireyi endişeye sürüklemektedir (Roberts, 2005). Evde kalmanın daha güvenli tasvir edildiği pandemi döneminde, ev içindeki bireylerin stres eşiklerini etkileyecek olan olaylar da ortaya çıkmıştır. Bu etmenler arasında teknolojik aletlerin kullanımı ile ev içi iş dağılımı yapılmasındaki aksaklıklar ve yaşlıların bakımı da yer almaktadır. Benzer bir biçimde sosyal hayatın ve seyahat haklarının sınırlandırılması da bu etmenler içerisinde yer almaktadır.

2.2.5 Pandemi Döneminde Çalışan Kadın

Covid-19 pandemi dönemi ile çalışan kadın işlerini evinden yürütmek zorunda kalmıştır. Home office çalışma yöntemi benimsenmeye çalışılmıştır. Hatta zorunlu olarak kullanılmak durumunda kalmıştır. Hastalığın yayılma ve sağlık risklerine karşılık birçok özel şirket ve kamu kurumları evden çalışma sistemine hızlıca geçiş yapmışlardır. Pandemi süreciyle birlikte, emek ve üretim işyerinden eve yönelmiş, home office sistemi ön plana çıkarken, işyeri ikinci konuma düşmüştür (Erdoğan, 2016, s. 42). Pandemi döneminde yoğunlaşan home office çalışma anlayışı, çalışanların, iş verimi, güdülenme ve iş konsantrasyonunu olumsuz etkileyebileceği gibi daha sonradan iş yaşamına yabancılaşabilecekleri ve uyum problemleri yaşayabilecekleri dikkate alınmalıdır. (Carnoy ve Castells, 2001). Home office çalışma anlayışı ileri zamanlardaki çalışma hayatı için motivasyon kaybına ve iş doyumunun azalmasına yol açabilir. Alışkın olunan örgün çalışmadan uzaklaşma, çalışanların iş doyumunu ve motivasyonlarını düşürdüğü gözlenmektedir. Pandemiyle başlayan ve devam eden home office çalışma anlayışı mesai çalışma şartlarını

mekândan ve zamandan bağımsızlaştırmaktadır. Zamansal koşullar, mekânsal koşulları bir nevi tahakkümü altına almıştır. Düşünsel olarak işte olup, fiziksel olarak evde çalışma zamanla çalışanların, iş ve ev ayrımını yapmada sıkıntıya düşebileceği düşünülmektedir. Golden'a göre home office çalışma sistemi firmalar için ekonomik görülse de çalışanların iş doyumunu azaltmakta, aile ve iş ile ilgili gerginliklere kaynaklık edebilmektedir. Ayrıca çalışanların home office sisteminde iş ve iş arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin olumsuz etkilendiği ve memnuniyet düzeylerinde düşmeye sebep olduğu söylenebilir. Aynı zamanda örgün çalışmaya göre daha fazla yorgunluğa yol açmaktadır (Golden, 2007, s. 1641 – 1642). Home office çalışmaları, birçok kurum için yararlı olsa da aynı durum çalışanlar için geçerli olmayabilir.

Gerek modernleşme gerekse günümüz yaşamın doğurguları olan maddi sorunların ortaya çıkardığı ihtiyaçlar, kadının kamusal alanda çalışmasını gerekli kılmışsa da 'kadının yeri evidir' kısır döngüsü özellikle evli ve çocuklu kadınların çalışma yerine özel alandaki sorumluluklarını yerine getirmesiyle ilgili sosyal baskıya maruz kalmaktadırlar. Aynı konuda, evli olmayan kadınlara yönelik baskıların daha az olduğu söylenebilir. Evli ve özellikle küçük çocuklu kadınların çalışması toplumsal olarak yerleşmiş bir anlayış olduğu söylenemez.

Günümüzde, işgücü içinde daha çok yer almaya başlayan çalışan evli kadınların ev içi çalışma rol ve sorumluluklarında zorunlu olarak birtakım farklılıkların olması kaçınılmaz görünmektedir (Önder Erol, 2019, s. 95). Kadınların kamusal alanda daha etkin yer almaları ve verimli olmaları için, geleneksel toplumsal cinsiyetçi anlayışın öncelikle değişmesi gerekmektedir. Kadınlar daha duygusaldır, toplumsal algısı ona daha fazla aile içi görevler yüklemeye yol açmaktadır. Kadınların ilişkilerinde duygusallığa önem verdikleri için aile bütünlüğünü sağlamaya daha çok katkıda bulunacağından hareketle kadına aile içinde aktif roller verildiği atasözlerinde de görmekteyiz. 'Yuvayı dışı kuş yapar'. Kadınlara yüklenen bu cinsiyetçi rolüne karşılık erkeklerin de kadını koruma anlayışı ve kamusal alan görevleri iması yapılmaktadır. (Ersoy, 2009, s. 214). Evlilik, tarihsel süreç içinde incelendiğinde daha çok erkeklere yeni haklar getirdiği, kadınlara ise yeni sorumluluklar yüklediği görülmektedir. Bütün değişimlere rağmen ev içi sorumluluklar küçük birkaç değişim dışında benzer

eşitsizlikle devam ettiği gözlenmektedir. Evlilikte kadının ev işlerini, çocuk bakımını ve eğitimini üstlendiği gibi mesleğinde edineceği statü ve kariyerin de ayrıca toplumsal ve kültürel bedellerini ödemeye devam edeceği düşünülmektedir. (Badinter, 2011, s. 24). Evlilik, erkeğe yeni statüler getirirken kadına da yeni sorumluluklar yüklemesi tarihsel süreçte izlenen bir gerçekliktir. Buradan hareketle evlilik gelecekte de birkaç farklı durum dışında kadına yüklediği sorumlulukları benzer şekilde sürdüreceğini söyleyebiliriz. Çalışan kadın, sorumlulukların paylaşılmasına daha çok ihtiyaç duymakta ve eşinden yardım talep etmektedir.

Modern dünya ve çağdaş yaşam kadın, erkek sosyal rollerinde değişimi gerekli kılmıştır. Bu da kadınların eşlerinden daha fazla sorumluluk alma isteği ve beklentilerini arttırmıştır. Rol ve sorumlulukların paylaşılması kadın için bir kazanım olurken, geleneksel cinsiyetçi erkek anlayışı açısından sorun oluşturmakta ve çatışmaya yol açmaktadır (Akgül Gök ve İl, 2017, s. 533). Modern toplumsal anlayış, kadın, erkek rollerini paylaşmayı önererek, androjen bir sosyal anlayış önermektedir. Bu durum geleneksel cinsiyetçi erkek için zorluklar oluştururken, kadın için avantajlar barındırmaktadır. Hartman, patriarkal kapitalizm, kadını yaptığı ev içi üretimini ve harcadığı enerji ve emeği, karşılıksız emek olarak görmek kadar kadını kamusal alanda yalnızlaştırma ve ötekileştirmeye çalışmaktadır. Bunu da normal bir davranış normu haline getirme çabasıdadır. Patriarkal kapitalizm kadın yaşam alanlarına, üretim ve yeniden üretim konumlarına taraflı yaklaşmıştır. Kadınların ev içi üretim emeği dikkate alınmadan, iktisadi alandaki elde edemediklerini vermeye çalışmak ve düşürüldükleri ikincil konumları iyileştirmek mümkün görünmemektedir. Ayrıca kadınlara evlilik ve ev içi üretime dönük baskılar kadınların ikinci konumlarıyla ilgilidir (Hartmann, 2006, s. 40). Kadının kamusal alanda hak ettiği statüye gelmesi ve ikinci konumdan kurtulması için özel alandaki ev içi üretim emeğini dikkate almak gerekir.

Young'a göre yuva ve ev benzer anılmakla beraber farklı anlayışlar çerçevesinde değerlendirilmelidir. Yuva, birlik olmanın özel alanıdır. Yuva içerisinde aile olmak için gereken rol ve sorumluluklara vurgu yapılmaktadır. Ev, dış etkiler ve

politik olandan korunmak için bütünlük içerisinde bireylerin karar alabilmesi ve güvende olma özel alanıdır. Yuvadaki özel alan anlayışı erkek tahakkümüne yönelik rol ve sorumlulukları ön plana çıkarmıştır. Bu durum farklı problemler doğurmakta, kadının konumuna olumsuz yansımaktadır. Yuva olmak, duygusal olarak birlikteliği sürdürmek olduğu için verilen sorumluluklar başka haklara evrilebilmekte, erkeğe avantaj sağlarken, kadını ikinci plana itmektedir (Young'dan akt. Weir, 2009, s. 12 – 13). Yuva olabilmenin erkek rollerine dayandırılması, ayrıca erkeğin tahakkümüne dayandırılması, kadının geri planda kalmasına yol açmaktadır. Türkiye'de ev içi işlerin büyük sorumluluğu kadına yüklenmiştir.

Ev içi yapılacak işlerin genellikle ekonomik bölümü erkek ile paylaşılmaktadır. Diğer ev içi üretim, çocuk bakımı, beslenme ve temizlik işleri ise büyük oranda kadına kalmaktadır. Çalışan kadın iş yüküne ek olarak ev işlerini yaparken zorlanmakta ve bunların yapılması için ücret karşılığında yardım talep etmektedir (Başak, Kınır ve Yaşar, 2013 s.8 – 9). Kamusal alanda çalışan kadın aynı zamanda özel alan sorumluluklarını da yerine getirirken zorlanmakta ve bu sorunu aşmak için dışarıdan destek almaktadır. Kadının aldığı destek çoğu zaman özel alandaki sorumluluklarını ihmal ettiği şeklinde eleştirilere maruz bırakılmaktadır. Kadının yaptığı ev içi işler, başka çalışanlar tarafında yapılan ayrı çalışma alanıdır. Ev işleri ayrı kişiler tarafından ücret karşılığı yapılan bir iş olarak kabul edilen günümüzde, çalışan kadına yüklenen ekstra bir iştir. Çalışan kadın kendi çalışmalarını yaptıktan sonra adeta ikinci mesaisine başlamakta ve yorulmaktadır. Bu durumda kendisine ayıracağı zamandan feragat etmek zorunda kalmaktadır (Güneş, 2015, s. 4 – 6). Denilebilir ki, çalışan kadın, özel alanda yüklendiği ev içi işler için adeta iki kat daha fazla emek sarf etmekte, ayrıca bunu aşmak için bazen dışardan ücretli yardım almak zorunda kalmaktadır. Çalışan kadının kamusal ve özel alan dengesini kurması için erkeğin de özel alanda daha fazla sorumluluk üstlenmesi yanında, geleneksel cinsiyetçi anlayışın kamusal alana taşınmaması gerekmektedir. Bu da uzun zaman diliminde gerçekleşecek olan bir durumdur.

2.3 Sosyal Yaşam

Kişilerin sosyal yaşamını ve ilişkilerini etkileyen birçok faktör vardır. Pandemi ve karantina süreci bireyleri sosyal yaşamdan büyük oranda izole etmiştir. Kişiler ev içinde bile birbirine mesafeli durmakta, hastalığın bulaşma korkusuyla farklı odalarda kalmakta ve yüz yüze ilişkilerini sınırlamaktadırlar. Akraba ziyaretleri ertelenmekte, ev oturmaları, komşu ziyaretleri minimum düzeye inmiştir. Düğün, cenaze, doğum günü ve özel günler yalnız icra edilmektedir. İş toplantıları, eğitim, ticaret, görüşmeler benzeri birçok etkinlik teknolojik araçlar ve internet aracılığı ile sosyal ağlar üzerinden yapılmaktadır. Pandemi süreci sosyal ilişkileri sınırladığı gibi diğer yandan ilişkileri sosyal medya ve teknolojik araçlara yönelmiştir veya zorunlu kılmıştır.

Bu durum gelecekte ilişkilerin seyrini değiştirebileceği ve farklı sonuçlar doğuracağını düşündürmektedir. İnsanlar süreç içerisinde daha fazla teknolojik araçlara yönelecek, ticaret, eğitim, alışveriş alışkanlıkları ve tercihleri değişecektir. Teknolojiye bağlı bir yaşamın kaçınılmaz olduğu bir değişime doğru giderken, teknoloji, internet, akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığı, bağımlılık olmaktan çıkıp bir gereksinim ve yaşam biçimi olarak vazgeçilmez duruma doğru evrileceği beklentisini güçlendirmektedir. Covid-19 şüphelisine teşhis sırasında temasın en aza indirilmesi ve Covid tanısı konan bireylere uygulanan izolasyon, özel ekipmanlarla kişiye yaklaşma, bulaşıcılığını en aza indirirken bireyi ve yakınındakileri korkutmakta ve buna bağlı olarak ilişkileri en aza indirme zorunluluğu doğurmaktadır (Dikmen, Kına, Özkan ve İlhan, 2020, s. 30). Hastalığın bulaşıcılığının yüksek olması, tedavisinin tam olarak sağlanamaması ve sonucunda can kaybı olması, bireylerin birbirleriyle ilişkilerini kısıtlamasına ve kendisini izole etmesine sebep olmaktadır.

Aile bireylerinin herhangi birine hastalık tanısı konulması durumunda, özel alan paylaşımına dikkat edilerek diğer aile üyeleri kendini korumak için ilişkileri sınırlamakta, odalarında kendilerini izole etmektedirler. Ayrıca sosyal mesafeye dikkat ederek ortak kullanım alanlarını daraltmaktadır (Özdemir ve Pala, 2020, s.10). Hastalığın yayılması ve can kayıpları, aile içi ilişkileri de etkilemiş, aile üyeleri önlem almak amacıyla yerine göre ayrı odalarda oturmaktadır. Böylece olumsuz sonuçları ve riskleri en aza indirmeye çalışmaktadırlar.

Genel hastalıklarda bireye daha fazla yaklaşp, iletişim arttırılırken Covid-19 hastalığını duyan herkes hemen uzaklaşmakta ve ilişkiyi sonlandırmaya başlamaktadır. Hastalığın ölümcül olması ve bulaşma riskinin fazla olması bireyleri birbirinden uzaklaştırmakta ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilemekte iken aynı şekilde sağlığa hizmet etmekte ve hastalık riskini azaltmaktadır. (Ayan ve Kıracı, 2020, s. 2). Diğer hastalıklarda ilgi ve yakın temas, güven vermekte ve iyileşme hızını arttırırken, Covid 19 da tam tersi bir yaklaşım söz konusudur. Hasta veya şüphelisinden uzak durmak herkesin sağlığı açasından daha olumlu karşılanmaktadır. Pandemi süreci ve kısıtlamalar kişilerin yaşam alışkanlıklarını da değiştirmektedir.

Eskiden el ele tokalaşma, sarılma, dokunma ve öpüşme anlayışı hastalığın bulaşma riskine karşı değişmiştir. Bireyler yeni normalleşmede bile uzaktan selamlaşmakta, fiziki temasta bulunmaktan kaçınmakta ve sosyal mesafeye uymaktadırlar. Hastalığın sadece insana dokunma ile değil aynı zamanda eşya ve yüzeylere dokunma ile de olabildiği için, temizliğe ve hijyene her zamankinden daha fazla önem verilmekte, hatta abartılmaktadır. Temizlik abartısı ve hastalığın bulaşma korkusu kişiler arası etkileşimi de en aza indirmektedir. Hastalığa yakalanmamak için insanlar internet üzerinden alışverişe yönelmektedir. İnternet alışveriş oranları Pandemiden önceki döneme göre iki katına kadar arttığı görülmektedir (Kişin, 2020). Covid-19, birçoğ alanda sosyal ilişkileri kısıtlamış ve yaşam alışkanlıklarımızı etkilemiştir. Denilebilir ki, bu hastalık bundan sonraki yeni normal dönemde de sosyal ilişkileri etkileyecek, kişilerarası sosyal mesafeyi yeni yaşam alışkanlığı olarak devam ettirecektir. İletişim alışkanlıkları, toplu törenler, ticaret, eğitim gibi komşuluk ve arkadaşlık ilişkileri de değişimden etkilenmesi kaçınılmaz olacaktır.

Salgın hızla yayıldığı dönemde, insanların stres ve kayđı düzeyleri artmıştır. Bu durum insanları, sosyal, ekonomik, psikolojik ve daha birçoğ yönden etkilemiştir. Belirsizliklerin artması kişiler arası ilişkilere yansımış ve sosyal mesafe korunduğu gibi insanlar arasındaki ilişkilerin seyri de farklılaşmıştır. Bu durum, bir araya gelmeme, tokalaşmama, toplu törenlere katılmama, akrabalar, komşular ve arkadaşlarla bir araya gelmeme gibi kalabalıktan uzak durmayı beraberinde getirmiş

ve insanların kendilerini sosyal ortamdan izole ederek yeni yaşam alışkanlıkları edinmeleri sonucunu doğurmuştur. Hastalık riskine karşılık, insanlar ilişkilerini, günlük ilişkilerini ve işlerini dijital teknolojik araç ve ortamlar aracılığıyla yürütmüşlerdir. Ebeveynler ve çocukların birlikte internet ve çevirim içi uygulamalara yönelmeye mecbur kalması, aile içi ilişkiler düzeyini ve sosyal ilişkileri daha çok dijitalleştirmeye sebep olmuştur. Pandemi süreci hayatı olanca hızıyla dijitalleştirmekte, teknoloji kullanımı hayatımızın her alanında daha yaygınlaştırmıştır. Eski yaşam alışkanlıklarının değiştirilmesi, yeni normale uyum sağlama bireyleri zorlamaktadır. Karantina ve zorunlu kısıtlamaların, günlük yaşamın sürdürülmesini, çalışma koşullarını, üretim faaliyetlerini, eğitim ve sosyal ilişkileri de minimum seviyeye indirmiş, sosyal hareketliliği azaltmıştır.

İnsanlar hayatın dinamizmini yakalamak için teknolojik araçlara yönelmiş, bilgisayar, tablet ve akıllı telefona yoğun şekilde yönelmiştir. Pandemi süreci, teknolojik araçlar ve internet kullanımını üst düzeyde arttırmıştır (Süleymanlı, 2020). Buradan hareketle, insanların işlerini yürütmek ve yaşamlarını kolaylaştırmak için her zamankinden fazla teknolojik araçları kullanmaya yönelecekleri söylenebilir. Ayrıca teknolojik bağımlılıkların artması, ekrana bağlı hayatların yaygınlaşması, yeni dijital yaşam alışkanlıklarının ortaya çıkması da muhtemel sonuçlar arasında yer almaktadır. İletişim teknolojileri, fiziksel olanın dışında da yaşam olanakları sunmaktadır. Akıllı cihazlar, yapay zekâ ve internet bağlantısı birçok alanda yaşamı kolaylaştırmaktadır. (Acar, 2008, s. 54-55). Bu durum insana bir araya gelmeden de iletişim olanakları sunabilmekte, sosyal ilişkilerin ve iletişim alışkanlıklarının değişmesine neden olmaktadır. Fiziksel teknoloji ve fiziksel olmayan teknolojinin gelişmesi insan hayatını ve alışkanlıklarını değiştirmeye başlamıştır. Bütün bu teknolojileri birçok alanda ve sektörde görmek mümkündür. İletişim ve sosyal etkileşim platformları, bilgi ve belge depolama, sosyal ilişkiler ve haberleşme ilgili teknolojik araçlar ve fiziksel olmayan sanal ortamlar üzerinden sağlanmaktadır. Bu da göstermektedir ki gelecekte her alanda olduğu gibi sosyal ilişkiler alanında da teknoloji ve ürünleri insan hayatında daha fazla yer edinecektir.

Sosyal medya ile bilgiler ve iletişim hızla sağlanırken diğer yandan asılsız bilgi ve içerikler de benzer şekilde olabilmektedir. Sosyal medya platformları Covid-19 sürecinde bilgi ve görüntülerin olumlu, olumsuz yayılmasına kaynaklık etmiştir

(Aydın, 2020, s. 77). Diyebiliriz ki, sosyal medya platformları iletişimde sıkça kullanılmaktadır. Teknolojinin hızla ilerlediği göz önüne alınırsa gelecek yıllarda da iletişimde sosyal medyanın yaygın kullanılacağı varsayılmaktadır.

Virüsün kaynağı olan Çin, teknolojik araç ve ortamları da etkili kullanan ülkeler arasında yer almaktadır. Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar incelendiğinde; Algoritmalar, Blockchain, Endüstri 4.0, Bulut Bilişim, Akıllı Ses Tarama Sistemi Akıllı Görüntü Okuma Sistemi, 5G Teknolojisi, 5G Devriye Robotları, Drone Teknolojisi, Akıllı Uygulamalar, Uzaktan Eğitim/Çalışmalar olduğu tespit edilmiştir. Teknolojinin etkin kullanımı Çin'in hastalığı yenmesini desteklemiştir.

Pandemi sürecinde teknolojik araçlar ve uygulamalar yaşamı kolaylaştırmıştır. Pandemi sürecinde açık alan rekreasyonları, kişilerin doğanın bir parçası olarak daha verimli zamanlar geçirdiği ortamlar sunmaktadır. Hastalık sürecinde, bireylerin, çok yönlü aktivitelerini destekleme, boş zamanlarını etkin kullanma fırsatı ayrıcalıklar sunmaktadır. Bu etkinlikler, bireylerin fiziksel, sosyal ve duygusal gelişimlerini etkilemektedir (Dirlik, 2016). Pandemi sürecinin daha kolay yönetilmesi, işlerin yürütülmesi, hayatın ağır aksak da olsa devam etmesi teknolojik gelişime ve teknolojik alt yapı hizmetlerinin yaygınlığına bağlı olarak organize edildiği görülmektedir. Denilebilir ki teknoloji her dönemde olduğu gibi pandemi sürecinde de insan hayatını kolaylaştırmıştır.

2.3.1 Goffman'ın Dramaturji Yaklaşımı

Goffman, sosyal etkileşim içinde bulunan bireylerin birbirlerini etkileme gücüne sahip olduklarını belirtmektedir. Bir arada yaşayan insanlar, sosyal etkileşimleriyle birbirlerinin izlenimlerini kontrol edebilmekte ve motivasyon düzeylerini etkileyebilmektedirler. Goffman, bu durumu "benlik sunumu" kavramıyla açıklamaktadır. 'Benlik sunumu' kavramı hem sosyoloji hem de iletişim alanında kendisini göstermektedir (Goffman, 1956, s. 8). Bireyler 'benlik sunumu' ile sosyal ilişkilerinde karşısındaki kişilere arzulan davranış bütünlüğünü yansıtarak olandan çok olması gereken performansı sunarlar (Toma ve Hancock, 2010, s. 336). İletişim olanakları ve internetin gelişmesi, sosyal medya ve sanal alem, yeni benlik sunumlarını dijitalleştirmekte ve ekrana taşımaktadır. Ayrıca Goffman, günlük yaşam ilişkilerini şöyle açıklamaktadır: Bireyler, 'sahne önü'nde olması gereken, performansı

sergilenirken; ‘sahne arkasında’ buna gerek duymamaktadırlar. Sosyal ortam, izleyiciler önünde oynanan roller, rollerin sergilendiği bir “tiyatro sahnesini” hatırlatmaktadır. Günlük yaşamda sergilenen sosyal ilişkiler adeta rollerin oynandığı bir tiyatro perdesini andırmaktadır. (Bullingham ve Vasconcelos, 2013, s. 1). Günlük hayatların sanal aleme taşınması ve sosyal medya aracılığı ile yaygınlaşması, bireyleri istedikleri benlik sunumlarına yöneltirken ayrıca sosyal medyayı da dijital bir tiyatro sahnesine taşımaya aday görünmektedir. Goffman için hayat bir tiyatro sahnesi gibidir. Günlük hayatta insan kendisine verilen farklı rolleri sergilerler. Evde eş olan anne, aynı anda çocuklarına anne rolünü icra etmektedir. Toplumsal hayatta insanlar birden fazla rolleri yerine getirirler ve aynı zamanda çevre de bu rollerin beklentisi ve farkındalığını yaşamaktadır.

Roller karşılıklı olarak beklentiler şeklinde sürmektedir. Burada hem anne hem de çocuk yerine getirmesi gereken ve karşısındakinin de ne beklediğini bilerek davranmaktadır. Benlik, bireyin anlık olarak bulunduğu ortama göre sahnedeki rolün dramatize etmesiyle oluşur. Bir anne eşiyle iletişim kurarken karısı rolünü yerine getirirken, çocuğuyla iletişim kurduğunda ise annelik rolünü oynamaktadır. (Ritzer, Stepnisky, 2013, s. 120). Günlük hayat deneyimlerini sergileyen bireyler, rollerine göre performans sergilerler. Bireyler belirli bir grup karşısında bulunduğu sürece gerçekleştirdiği ve grubu etkileyen davranışları performans olarak ifade edilir. (Goffman, 2009, s. 33). Performans, bireyler arasındaki etkileşime bağlıdır. Bireylerin hangi rolleri sergileyeceklerinin sezinlenmesine sebep olan davranış tarzı rutindir. Rutinler rollerin nasıl oynanacağını yordamamıza yardımcı olmaktadır. Bireylerin belirli durumlarda nasıl davranacağı her seferinde farklı olsaydı, yerleşik bir toplumsal yapı oluşması zorlaşır. Rutinler sayesinde insanlar hangi durumda nasıl performans sergileyeceği konusunda öngörüye sahip olmaktadır. Performansın değeri, bireyin rolünün gereğine olan inancıdır. Bireyler, gözlemcilerin oynadığı rollere değer vermelerini ve ciddiyetle yaklaşmalarını beklemektedir. Gözlemciler, sergilenen rolün gerçekliğine ve sonuçlarına dair beklentileri benzerdir. (Goffman, 2009, s.29). Bireyler rollerini oynarken, gözlemcileri dikkate aldıkları kadar zaman zaman kendilerini de fazla kaptırabilirler. Performanslar, dinamik bir beklentidir. Kişilerarası ilişkilerde bireyler performanslarını eksik veya hatalı sergileyebilirler, nitekim bu yetiye sahiptirler. Fakat, sosyal kabul korkusu, utanma ve suçluluğa karşı

performansın doğru sergilenmesi olasıdır. (Goffman, 2009, s.65). Goffman'a göre dramaturjide "takım" önemlidir. Performansın amacı oyuncular değil, oynadıkları rollerin özellikleridir. Bireyler, performans sergilerken ilgili hizmet veya ürünün değerini arttırmalı ve olumlu bir intiba bırakmaları gerekir ki bu en önemli olandır. Günlük hayatın ilişkileri sadece bireylerin performansı ile açıklamak yeterli değildir. Aynı zamanda bireyler, önceden belirlenmiş benlik performanslarını yerine getirdikleri dikkate alınmalıdır. Goffman (2009, s. 82 -84). Goffman, iş birliği içerisindeki rutinleri sergileyen ve dayanışan bireyleri "takım" olarak ifade etmektedir.

Takım içerisinde bir kısım tanımlamalar vardır, bunlar toplumsal etkileşimi ve devamını desteklemektedir. Birey, günlük yaşamında birçok takım içerisinde bulunmaktadır. Bu takımlar içerisinde bazen istemeden de rollerinin kontrolünü kaybedebilir veya yanlış anlaşılmalara sebep verebilmektedir. Bu durum "davetsiz misafir" olarak adlandırılır. Bireyler istemeden de olsa "davetsiz misafir" durumuna düşüp sıkıntı yaşayabilmektedirler. (Goffman, 2009, s. 197). Performansta izlenim denetimi de önemlidir.

Performans hem sergileyen hem de gözleyiciler tarafından incelenmesi gerekir. Bir performansın başarısı aynı zamanda izleyicilerin katkısına da bağlıdır. Dramaturjide, bireylerin farklı rolleri sergilerken etkileşim yoluyla toplumsal gerçekliği oluşturdukları düşünülür. Bireylerin sergiledikleri roller kadar, iletişimde buldukları takımdaki izleyicilerin de bu roller karşısındaki kanaatleri önem arz etmektedir. Goffman, bireyler farklı kişiliklere ayrılmakta ve duruma göre farklı insanlara karşı farklı özelliklerini sergileyebilirler. Bireysel kimlik tek değildir. Bireylerin içinde buldukları rollerden ne oranda uzaklaştıkları "rol mesafesi" ile ifade edilmektedir. (Layder, 2010, s. 90). Rol mesafesi, statünün bir gereğidir. Goffman, "rol mesafesi"ni sosyal statüye bağlar. Yüksek ve düşük statüdeki bireylerin rol mesafesi gerekçeleri farklı olabilmektedir. Bireyler bazı durumlar karşısında statülerinin fark edilmesini istemektedirler. Sosyal etkileşimin sürmesinde rol mesafesinin önemli yeri vardır. (Ritzer, Stepnisky, 2013, s. 121). Goffman'a göre rollerin sergilenmesi, performans ve rutinler toplumun genelinde benzer şekilde olsa da "total kurum" larda farklı olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bu kurumlarda gündelik hayat ve benlik sunumları değişik şekillerde olmaktadır. Total kurumlar

kapalı bir yaşam sürmekte ve birbirlerine benzer insan gruplarından oluşmaktadırlar.
(akt. Poloma, 2012, s. 217-218)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara yöneltilen tüm soruların cevapları, yoğunluklarına göre ayrıştırılıp iş yaşamı, aile yaşamı ve sosyal yaşam üzerinden analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında 24-45 yaş aralığında çalışan 26 kadın öğretmen baz alınmıştır. Araştırmanın örneklemini Amasya'nın Merzifon ilçesini kapsamaktadır. Nitel araştırma yönteminin katılımlı gözlem ve derinlemesine görüşme teknikleri kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

Bu bölümde öncelikle katılımcıların demografik özelliklerine yer verilecektir. Sonrasında katılımcılardan alınan cevapların yoğunlukları göz önünde bulundurularak toplanan veriler iş yaşamı, aile yaşamı ve sosyal yaşam başlıkları altında üç ana tema içerisinde incelenecektir. Nitel araştırma yönteminin derinlemesine görüşme tekniği kullanılırken pandemi dönemi nedeni ile görüşmeler de sosyal mesafe ve hijyen kurallarına dikkat edilmiştir.

3.1 Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bilimsel araştırmalarda seçilen evren üzerinde araştırma yaparken, evreni temsil edecek örneklem grubunun seçmek için birçok yol vardır. Burada yapılması gereken evreni iyi tanımak ve onu temsil edecek örneklem grubunu seçmektir. Çünkü bütünü iyi tanımaya, bu bütünü parçalarına ayırırken, temsil edecek kesitleri seçmeye ihtiyaç vardır.

Araştırmanın örneklemini Amasya ilinin Merzifon ilçesinde çalışan kadın öğretmenleri kapsamaktadır. Toplam 26 katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların tamamı kadın olup meslekleri öğretmenliktir. Katılımcılar, devlet okullarında çalışmaktadırlar. Katılımların demografik özellikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo: 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri.

	Yaş	Branş	Meslekte Kaçınıcı Yıl	Medeni Durum	Çocuk Sayısı
K1	28	Fizik	3	Evli	1
K2	35	Resim	8	Evli	1
K3	45	Din	20	Evli	4
K4	29	Türkçe	3	Evli	1
K5	41	Coğrafya	17	Boşanmış	1
K6	34	Kimya	8	Evli	2
K7	30	Matematik	6	Evli	1
K8	25	Edebiyat	1	Bekar	0
K9	28	Rehberlik	3	Evli	2
K10	26	Matematik	1	Evli	1
K11	33	Biyoloji	9	Evli	2
K12	32	Felsefe	6	Evli	2
K13	35	Türkçe	11	Evli	2
K14	29	Fizik	5	Evli	2
K15	34	Rehberlik	8	Evli	2
K16	35	Felsefe	9	Evli	1
K17	39	Tarih	13	Bekar	0
K18	27	Coğrafya	3	Evli	2

K19	42	Matematik	15	Evli	2
K20	38	Edebiyat	13	Bekar	0
K21	37	Müzik	8	Evli	1
K22	30	Kimya	5	Evli	1
K23	35	Matematik	9	Evli	2
K24	44	Din	15	Evli	2
K25	38	Din	14	Evli	2
K26	27	Fizik	2	Evli	1

Araştırmaya katılan 26 katılımcının Matematik, Fizik, Kimya, Biyoloji, Din, Rehberlik, Felsefe, Türkçe, Edebiyat, Tarih, Coğrafya, Müzik ve Resim gibi farklı branşlarda çalıştıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların meslekte geçirdikleri yıllar 1- 20 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş sınırları 24- 45 yaş arasındadır. Katılımcıların medeni durumları evli, bekar ve boşanmış olarak kategorilere ayrılmıştır. Aşağıdaki tablolarla yaş, medeni durum ve çocuk sayılarına ilişkin bilgiler yüzdeler olarak açıklanmıştır.

Tablo:2 Katılımcıların Yaş Aralıkları

24- 30 Yaş Arası		31- 37 Yaş Arası		38- 45 Yaş Arası		Toplam	
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
9	%35	10	%38	7	%27	26	%100

Örneklemin yaş grubunda yoğunluk 31-37 yaş aralığında olup, %38 oranı temsil etmektedir. 38-45 yaş aralığında %27, 24-30 yaş aralığında da %35 oranındadır. 18-26 yaş aralığının temsil edilmemesinin sebebi çalışan öğretmenler olmak için yeterli minimum yaş aralığına dahil olmamalarından kaynaklanmaktadır.

Tablo:3 Katılımcıların Medeni Durumu

Evli		Bekar		Boşanmış		Toplam	
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
22	%85	3	%11	1	%4	26	%100

Örneklemin medeni durum yoğunluğu %85 oranını ile evli katılımcılardır. Boşanmış katılımcıların oranı %4, bekarlarınki ise %11 oranına karşılık gelmektedir.

Tablo:4 Katılımcıların Çocuk Sayıları

Hiç		1		2		3		4 ve Daha Fazla		Toplam	
Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
3	%12	9	%35	11	%42	2	%7	1	%4	26	%100

Örneklemede bulunan katılımcıların mevcut çocuk sayıları ele alındığında %42 oran ile iki çocuk sahibi olalar öne çıkmaktadır. Hiç çocuğu olmayan %12 oranında, bir çocuk sahibi %35 oranında, üç çocuk sahibi %7 oranında ve dört ve daha fazla çocuk sahibi olan katılımcılar %4 oranında karşılık gelmektedir.

3.2 İş Yaşamına Yönelik Bulgular

Bu bölümde katılımcıların iş yaşamlarına yönelik derinlemesine mülakat yöntemi ile elde edilmiş verilerin analiz ve özümlemeleri yer almaktadır. Uzaktan eğitim sürecinin başlaması ile birlikte katılımcıları çalışma hayatları değişmiştir.

3.2.1 İş Yaşamında Pandeminin Anlamı

Covid- 19, küresel pandemi olarak Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından ilan edilmiştir. Pandemi, dünyada geniş çaplı etkisi görülen salgın hastalıktır. Görülmeye başlandığı ilk dönemlerden bu yana insanları huzursuz etmiş ve etkilemiştir. Katılımcılar, Türkiye de ilk vakaların görülmesi ile birlikte artan bu süreçten olumsuz olarak etkilenmişlerdir. Covid-19 sürecinin küresel bir boyuta ulaşacağını hiç düşünmediğini ve bu sürecin hayatlarını derinden sarstığını K17 şu şekilde ifade etmektedir:

K17: Covid- 19 ile ilgili ilk haberleri duyduğum zaman küresel bir boyuta ulaşacağını hiç düşünmezdim. Ama maalesef hepimizin hayatını derinden sarsan, birçok insanın hayatını kaybetmesine sebep olan oldukça kaygı verici ve sıkıntılı bir dönem (Yaş: 39, Bekar).

Benzer şekilde hastalığa yönelik korkularının arttığını ve beraberinde hayatlarının değiştiğini vurgulamışlardır. Katılımcılar pandemi süreci hakkında kaygıları olduğunu, giderek de arttığını belirtmişlerdir. Hastalığa yakalanma korkusu, insanlardan uzaklaşma ve beraberinde sosyal ilişkilerde soyutlanmaya yol açmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Katılımcılardan bazıları, sürecin zorluğundan şöyle bahsetmektedir:

K23: İnsanları zorlayan bir süreç. Çok zorlayan bir süreç doğrusu. Maddi yönden ziyade insanları sosyal yönden ve ruhsal yönden etkileyen, ne zaman biteceği bilinmeyen kaygı verici bir süreç. Belirsizlik, korkuların artmasına ve strese girmemize sebep olmaktadır (Yaş:35, Evli, İki çocuklu).

K5: Valla kısacası zor bir süreç. Korkutucu olduğunu düşünüyorum. Kendimi bilim kurgu bir film izliyor ya da kitap kahramanı gibi hissediyorum. Hikaye gibi okuduklarım şuan gerçek oldu. Bu durum endişe verici. Aklıma komplo teorileri gelmektedir (Yaş: 41, Boşanmış, Bir çocuklu).

Sürecin insanları asosyalleştirdiği bahsederlerken sosyal medya gibi araçlara yöneldiğini dile getiren katılımcılar da olmuştur:

K20: Hemen hemen her sektörü etkilemiştir. Bu süreçte insanlar daha çok asosyalleştiler. Sosyal medya kullanımı daha çok yaygınlaştı. Ben bile Instagram hesabı açtım (Gülüyor). Türkiye'nin işsizlik oranı gittikçe arttı. İnsanların ruhsal durumu daha da kötü etkilendi pandemide (Yaş: 38, Bekar).

Pandemi nedeniyle hem fizyolojik hem de psikolojik sıkıntılarının giderek arttığını düşünmektedirler. Ortak bir biçimde Pandeminin zor bir süreç olduğu üzerinde durmuşlardır. Ayrıca Pandemi sürecinin ne zaman biteceği ve tedavilerinin mümkün olup olmadığının yarattığı belirsizlik, kaygı ve korkuları daha da arttırdığından endişe duyduklarını belirtmişlerdir.

K2: Baş belası hayatımızı çaldı bizden pandemi denen illet. Bireysel yaşamayı öğretti herkese. Her şey bittiğinde nasıl eski halimize döneceğimiz bile belli değil artık. İnsanları zorladı, bencilleştirdi hep. Yeni sosyal yaşama adaptasyon sağlamada bir hayli zorlanacağız (Yaş : 35, Evli, Bir çocuklu).

K7: Pandemi bir salgın hastalık olmasına rağmen hayatı kökten değiştiren bir unsur olarak görüyorum şahsen. Bildiğimiz her şeyi etkiledi ya bu hastalık. Büyük bir belirsizlik içinde bıraktı herkesi. Dağılan tüm düzenimizi nasıl toparlayabileceğiz bilmiyorum gerçekten. (İç Çekiyor.) (Yaş:30, Evli, Bir çocuklu).

K4: Herkesi olumsuz yönde etkiledi, soğuk savaş dönemi diyebilirim. Bu süreçte insanlar birbirine tahammülü öğrenemedi. Birçok kişi gerçek arkadaşları tanıdı. (Gülüyor). (Yaş:29, Evli, Bir çocuklu).

Araştırmanın ilk teması olarak iş yaşamı adlı bölümde iş yaşamında pandeminin anlamı incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere iş yaşamının kaygı ve sıkıntı verici bir süreç olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

İş Yaşamında Pandeminin Anlamı

- Kaygı Verici Bir Süreç
- Sıkıntılı Bir Süreç

Şekil 1: İş Yaşamında Pandeminin Anlamı

3.2.2 Altyapı Sorunları

Covid- 19 pandemisi nedeni ile eğitim ve öğretim süreci uzaktan eğitim ile devam etmektedir. Çalışan kadın öğretmenler için uzaktan eğitim uygulamaları “home office” yöntemi ile bir arada kullanılabilir. Çevrim içi uzaktan eğitim yöntemi kullanım için öğretmen ve öğrencilerin ortak bir platform üzerinden internet aracılığıyla bağlanmaları gerekmektedir. Yüz yüze eğitime ara verilmesi nedeni ile alınan verimin düşük olması ve öğrencileri olumsuz bir şekilde etkilediği olgusu üzerinde durulmuştur. Tüm bu etmenlerle birlikte katılımcılar yeni bir biçimde okullarına başlayan bireylerde kopmalar olduğu ve daha önceden öğrencileri olan sınıflarda kullanılan uzaktan eğitimin tamamen farklı etkileri olduğu hakkında ortak bir görüş belirtmektedir. Katılımcılar uzaktan öğretim yönteminin faydalı olabileceğini fakat alt yapı problemleri ile fırsat eşitliği ilkesine ters düşen bir eğitim biçimi olduğunu vurgulamışlardır. Uzaktan eğitim sürecinin çocukların bilinçlendirildiğinde iyi olabilecek bir sisteme inandığını belirten K25 bu durumu şu şekilde ifade etmektedir.

K25: Çocuklar yeterince bilinçlendirildiğinde iyi olabilecek bir sistem. Tabii ki yüz yüze gibi olamaz ama en azından çocukları boş uğraşlardan kurtarmaya yardımcı olur. Günlük en azından bir iki bilgi öğrense hiç yoktan iyidir diye düşünüyorum (Yaş: 38, Evli, İki çocuklu).

Diğer taraftan K12 bu durumu, bütün öğrencilerin eşit düzeyde uzaktan eğitimden faydalanması gerektiğini söylemiştir.

K12: Tartışmasız bir biçimde yüz yüze kadar iyi değil tabii ki de. Ancak bu işin üstesinden geldiğimizi düşünüyorum. Ders takibini düzenli yapabilen öğrenciler ile gayet de verimli bir biçimde geçiriyoruz süreci. Ama diğer öğrenciler ile ilgili aynı şeyleri söyleyemiyorum. Bütün öğrenciler eşit düzeyde, uzaktan eğitimden yararlanamadılar (Yaş: 32, Evli, İki çocuklu).

Pandemi nedeni ile katılımcıların da onayladıkları üzere yüz yüze eğitim çok riskli bir yöntem olduğu için kullanılamaz bir hale gelmiştir. Tüm bunlarla birlikte sürece uyum sağlamanın zorluğu dersler içindeki, verimi düşürmektedir. Böyle bir durumda da öğretmenler işlerini yerine getiremediklerini düşünerek üzülme ve mesleklerine karşı yabancılaşma sürecinin adımlarından biri olan isteksizliğe doğru ilerlemektedirler.

K22: Uzaktan eğitime öncelikle öğretmen ve öğrencilerin uyumu zor oldu. Ancak yüz yüze eğitim de çok riskli. Şu an 12. sınıflarla eğitim yüz yüze. Ancak online olmalı. Öğrencilere ulaşabilmek için ailenin desteği şart. İlgili ailelerin öğrencileri derslere daha çok katılım göstermektedir (Yaş:30, Evli, Bir çocuklu).

K24: Bazen çok sıkıcı geliyor. Bazen de böyle iyi en azından kendimi koruyorum diyorum. Banim açımdan bir şey değişmedi. Sınıfta nasıl anlatıyorsam öyle devam ediyorum. Ama öğrencilerimi ve okuldaki sosyal ortamımı çok özlüyorum (Yaş:44, Evli, İki çocuklu).

K8: Yetersiz ve verimsiz geçiyor dersler. Çocuklar daha da asosyalleşiyor sadece. Gereken fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını gerçekleştirmelerini engellediğini düşünüyorum. Bir de öğretmen ders anlatırken öğrenciler farklı şeylerle uğraşabiliyor. Öğretmen öğrenciyi kontrol altında tutamıyor. Sosyal etkinlikler yapılamıyor, bu da çok yönlü gelişimi olumsuz etkilemektedir (Yaş:25, Bekar).

Uzaktan eğitim ile birlikte kullanılan teknolojik aletler internet bağlantısına ihtiyaç duyan araçlardır. Bazı durumlarda da kullanılan araçlar için teknik sıkıntılar yaşanmaktadır. Bağlantısal sıkıntılarla beraber araçların kullanımları da bazı bireyler için zorlayıcı dudumlar ortaya koymaktadır. Kısacası alt yapısal sıkıntılar öğretmen ve öğrencileri olumsuz etkilemekte ve işlerine yönelik verimin düşmesine neden olmaktadır.

K3: İlk günlerde teknik anlamda çok sıkıntı çektim. Yaşımız ilerlemiş zor oluyor artık bilgisayardan uğraşması (güliyor). Ders anlatamadım ya da anlaşılmadı. Nasıl yapacağımı deneyerek bulmak zorunda kaldım. Şimdi bu konularda rahatım ancak gerek öğrenci katılımının az olması gerek de göz temas kuramamak duvara anlatmaktan farksız. Artık sıkılıyorum (Yaş: 45, Evli, Dört çocuklu).

K16: Altyapı olarak hazır olmadığımızı düşünüyorum. Ülke genelinde eğitime ulaşamayan çocukların sayıca fazlalığı ve uzaktan eğitim tecrübemizin eksik oluşu da bu sürecin sağlıklı ilerlemediğini gösteriyor. Bu süreçte uzaktan eğitim yapan öğretmenler verimi arttırabilmek için alışılmışın dışında yöntemler kullanıyoruz. Değişik video ve görsellerle konuyu pekiştirmeyi tercih ediyoruz. Fakat bunlara rağmen çok da etkili olmuyor (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu).

Araştırmada iş yaşamında altyapı sorunları incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere iş yaşamında altyapı problemlerinin yüz yüze eğitim, teknik arızalar ve uyumsuzluk olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

İş Yaşamında Altyapı Sorunları

- Yüzyüze Eğitim
- Teknik Arızalar
- Uyumsuzluk

Şekil 2: İş Yaşamında Altyapı Sorunları

3.2.3 Öğretmenlik Mesleğine Yüklenen Anlamlar

Pandemi döneminde çalışmalarına devam eden katılımcıların hepsi meslek seçimlerinden tamamen memnun olduklarını belirttiler. Fakat pandemi süreci çalışmalarını zorlaştırmış, aksatmış hatta tehlikeye atmıştır. Katılımcılar öğretmen olarak en çok bu dönemde zorlandıklarını belirtiyorlar. Elde edilen bir diğer bulgu da

katılımcıların en kısa dönemde iki yıldır, en uzun olarak da 20 yıllık öğretmenlik mesleğini devam ettirdikleridir. Katılımcılar genel olarak mesleklerini seçme sebeplerinden birinin çocuklara yol göstermek ve onların eğitimlerini olduğunu topluca belirtiyorlar. Fakat içerisinde bulunulan pandemi süreci nedeniyle yaşadıkları sağlıksal ve mesleki korkularının olumsuz yönde etkisinde kaldıklarını belirtiyorlar. Pandemi etkisi ile mesleklerini icra etmeye çalışan öğretmenler sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen olarak öğrencilerine yetemediklerini, yeterince yardımcı olamadıklarını belirtmektedirler. Bu nedenlerden dolayı bazı katılımcılar pandemi süresince mesleklerini sevmediklerini artık yapmak istemediklerini belirtmiştir.

K9: 2012 yılından beri öğretmenim. İnanır mısın mesleğimi o kadar çok seviyorum ki anlatamam. Bu pandemi denen pislik illet yapmaya çalıştığımız ne varsa etkiliyor. Çocuklarımı eskisi kadar iyi eğitemiyorum. Herkes sizden bir şey bekliyor ama kendinize faydanız olmayan bir dönem. Bu dönemde yapmak istemediğim zamanlar yok desem yalan olur (Yaş: 28, Evli, İki çocuklu).

K17: 2008'den beri Milli Eğitimdeyim. Bu süreç çok yordu bizi hepimizi hem de. İşimi seviyorum. Ruhsal ve bedensel olarak tükenmiş hissediyorum. Artık öğretmen miyim sanal bir bilgi yayma platformumu ayırt edemiyorum. Çocuklara bir şeyler katamıyor gibi hissediyorum. Bu durum motivasyonumu düşürdüğünden verimliliğimi de olumsuz etkiledi (Yaş: 39, Bekar).

K21: Sekiz yıllık öğretmenim. İnsanlara kendimden bir şey katmak, rehber olmak, yönlendirmektir yola çıkış amacım. Herkes gibi elinden geleni yapıyorum bende. Yetemiyormuş gibi hissediyorum. Günbegün değişen sistemler, pandemi, öğrencilerin durumlarına rağmen görevimin başındayım. Gidişat açıkçası beni düşündürüyor. Evde okula ait ne varsa eşimde öğretmen olduğu için bir arada götürmeye çalışıyoruz. Kaç yıl daha gider bu şekilde? (Yaş: 37, Evli, Bir Çocuklu).

Bütün bu olumsuzluklara rağmen mesleğini severek yapan katılımcılar da bulunmaktadır. Ellerinden geldiğince toplumun kendilerine yüklediği iyi öğretmen kalıbına uymaya çalışmaktadırlar. Katılımcılar mesleklerini seçme sebeplerinden birini de bu şekilde kendilerini etkileyen “iyi öğretmenler” olduğunu belirtmişlerdir. Alt yapı ve ekonomik sıkıntılar nedeni ile ulaşamadıkları öğrencileri olduğunu ve bu durumun katılımcıları üzdüğü tespit edilmiştir. Ayrıca katılımcılarda, pandeminin oluşturduğu belirsizliğin motivasyonlarını düşürdüğü ve yeterli düzeyde verim alamadıkları için endişelerinin arttığı da gözlenmektedir.

K12: Altı yıl önce öğretmen oldum ben. Kendim ders çalışırken hep kendim öğretmenmişim ve birilerine bir şey öğretiyormuşum gibi hissediyordum. Artık bu hayallerim gerçekleşti. Pandemi yüzünden de endişeli değilim. Söz konusu çocuklar olunca öğrenmek istediği zaman karşıdaki öğrenci zor olmuyor aslında. Taşın suyunu sıkmaya çalışıyoruz anlayacağın (gülüyor). (Yaş: 32, Evli, İki çocuklu).

K19: Öğretmenlikten güzel meslek mi var? Haksız mıyım? 2006 Ocak'ta başladım ben öğretmenliğe. Açıkçası pandemi mesleğime karşı bakış açımı hiç etkilemedi. Fakat zaman zaman hiç mesleğini yapamayan insanlar olunca bu süreçte hiç değilse uzaktan eğitimle bile olsa işimi yapmaya çalıştığım için zaman zaman sevindiğim anlar da oldu (Yaş: 42, Evli, İki çocuklu).

K5: 2004 yılında başladım. Gençlerle bir arada olmak bana iyi geliyor. Pandemi mesleğim hakkındaki düşüncelerimi etkilemedi. Çünkü uzak da olsa mesleğimi bir şekilde icra edebiliyorum. Ulaşamadığım öğrencilerim var, onlar için çok üzülüyorum. (Yaş:41, Boşanmış, Bir çocuklu).

Araştırmada öğretmenlik mesleğine yüklenen anlamlar incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere öğretmenlik mesleğine yüklenen anlamların yol

göstericilik, eğitimci olmak olarak tanımlandığı görülmektedir Katılımcılar için aynı zamanda öğretmenlik mesleği bunalmışlık duygusu da hissettirdiğine ulaşılmıştır.

Öğretmenlik Mesleğine Yüklenen Anlamlar

- Yol Göstericilik
- Eğitimci Olmak
- Mesleki Bunalmışlık

Şekil 3: Öğretmenlik Mesleğine Yüklenen Anlamlar

3.2.4 Zaman ve Mekân Sıkışması

Uzaktan eğitim ve pandemi çalışma sürelerini ve yerini değiştirdiği için insanları etkilemiştir. Katılımcıların çalışma saatlerinde ve koşullarında değişimler olduğu ortak olarak ulaşılan sonuçlar arasındadır. Esnek çalışma saatleri bir rahatlık gibi görünse de home office çalışan insanlar için günün her saati aktif olma sorumluluğu yaratmaktadır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu daha fazla yorulduklarını belirtmişlerdir. Pandemi öncesinde olduğu gibi öğrencilerine ders dışında zaman ayıramadıklarını ve bu durumun öğrencileri olumsuz yönde etkilediğinden bahsetmişlerdir. Gün içindeki dağınık ders saatleri sebebiyle evlerinde bile iş yerlerindeki gibi hissettiklerini vurgulamışlardır. Zamanın nasıl geçtiğini anlayamadıklarını zaman ve mekân ayırımının belirsizleştiği bir dönemde olduklarını ortak bir biçimde anlatmışlardır.

K6: Şu an çalışma koşullarımız biraz yoğun normale göre. 12'lerle yüzyüze eğitim, 10-11 lerle de uzaktan eğitim şeklinde devam ediyoruz. Okuldaki problemimiz tamamen korku taşıyor olmamız. Kalabalığız ve bir aradayız. İnsan ister istemez bundan etkileniyor. Ders saatleri olarak pandemiden önce nasılsa aynı şekilde yüz yüzeler 8.30 dedin mi okuldayım. Her zamankinden daha çok yorulduğumu hissediyorum. Online olanlarda da evden anlatmak insanı bir

tuhaf hissettiriyor. Sabah okul akşam ev farklı bir dönem gerçekten (Yaş: 34, Evli, İki çocuklu).

K11: Pandemi nedeniyle hastalanan ya da karantina da olan öğretmenlerin yerini de kapatmak gibi bir sorumluluğumuz bulunuyor. O yüzden iki okulda çalışıyorum (Gülüyor). Çok yoruluyorum. Uzaktan eğitim nereden olursa olsun yorucu inan bana. Sabah akşam evdesiniz ne var işte diyen insanlar çıkıyor arada. Deli ediyorlar insanı yeminle. Ders saatlerim çok dağınık. Sabah 10 ile akşam sekiz arasında bazen tamamen bazen de aralıklarda derslerim devam ediyor. Kocam da öğretmen, ders anlatacak yer için evin içinde köşe kapmaca oynuyoruz adeta. Sınava hazırlanan iki oğlum var. Onları da aynı şekilde rahatsız etmemek için uğraşıyoruz (Yaş: 33, Evli, İki çocuklu).

K:15 Pazartesi ve salıları 12. sınıflara yüz yüze dersim var. Salı, Perşembe, Cuma, Cumartesi uzaktan eğitim şeklinde ilerliyoruz. İki gün de akşam 8.30 da bitiyor derslerim. Ev mi minik okul mu belli değil evin içi. Savaş alanı gibi her yer (gülüyor). Eskisi gibi okul bitince eve geçip devam etmek diye bir olay yok artık. Dersiniz hangi saatte belirlendiyse o dakika dersi anlatacak yere ve imkana sahip olmalısınız. Bitirici bir dönem bizim için (Yaş:34, Evli, İki çocuklu).

K17: Normal şartlara bakarak Milli Eğitimde çalışmak özel kurumlara nazaran çok daha rahat. Tabii ki öğrenci rehberliği ve evrak işleri için fazladan zaman ayırmanız gerekiyor. Pandemi sağ olsun hiçbirini rahatça halledemiyoruz. Maalesef öğretmenlik diğer meslek grupları gibi değil. Kurumun kapısından çıkınca iş bitmiyor. Kişisel zaman diye bir şey kalmadı ki. Ev işleri okul derken gün yitip gidiyor zaten. Evdeki çalışma odası ayaklarımın geri geri gittiği bir yer haline geliyor zaman zaman. İnsan durup düşünüyor sadece. Ev artık sadece ev değilmiş gibi hissediyor. Hani kaçmak, dinlenmek için gittiğiniz o yer artık hepsini içinde barındırır bir hal aldı (Yaş: 39, Bekar).

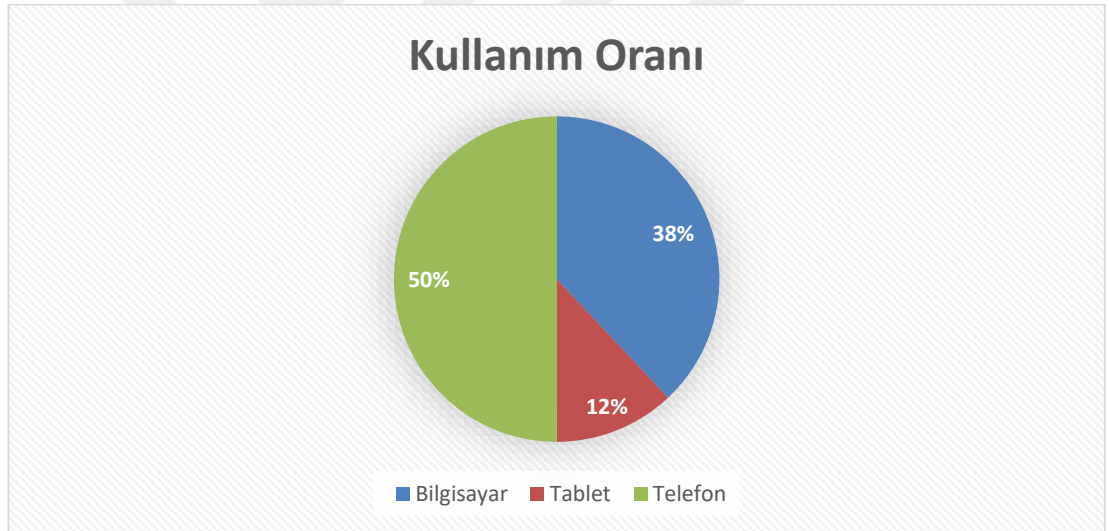
Araştırmada zaman ve mekan sıkışması incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan da anlaşılabileceği üzere zaman ve mekan sıkışmasının home office, yoğunluk ve uzaktan eğitim kavramları ile bağdaşmış bir süreç olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Zaman ve Mekan Sıkışması

- Home Office
- Yoğunluk
- Uzaktan Eğitim

şekil 4: Zaman ve Mekan Sıkışması

3.2.5 Teknolojik İmkanlar

Grafik:1 Uzaktan Eğitimde Kullanılan Teknolojik Cihazlar

Katılımcılar uzaktan eğitim süreci boyunca kullandıkları teknolojik aletleri belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre %50 oran ile telefon, %38 oran ile bilgisayar, %12 oran ile de tablet kullanıldığı görülmektedir.

Uzaktan eğitim süreci boyunca kullanılan teknolojik alet oranı artmıştır. Bu artış neticesinde de teknoloji bağımlılığı benzeri tepkiler saptanmıştır. Öğrenci ve öğretmenler için eğitim- öğretimin devamı niteliğinde sayılan teknolojik aletler internet bağlantısına da ihtiyaç duymaktadır. Araştırma sonucunda bu teknolojik aletlerin daha çok bilgisayar telefon ve tablet olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar mevcut teknolojik aletlerinin kimi zamanlarda eksik ve yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Aynı şekilde alt yapı sorunları yaşandığını da vurgulamışlardır. Katılımcılar ortak bir biçimde zaman geçtikçe ortak bir biçimde sürece adapte olduklarını, uyum sağladıklarını belirttiler. Teknoloji ne kadar gelişmiş olsa da teknik aksaklıkların önüne geçilememiştir.

K26: Daha çok tablet ve telefon kullandım ben uzaktan eğitimi yaparken. Bilgisayar sahibi değilim ve elimdeki imkanlara göre değerlendirmem gerekiyordu. Tablet favorim ama. Ekranı daha büyük olduğu için kullanımı daha rahat oluyor. Bağlanamadığımız, internetin yeterli olmadığı, öğrencilerin erişim sağlayamadığı zamanlar çok oluyor. Derse başlıyorsun ama bir yandan da çocuğu derse alabilmek için uğraşıyorsun (Yaş: 27, Evli, Bir çocuklu).

K22: Telefon kullanmayı tercih ediyorum. Sıkıntılar yaşadık elbet. Özellikle ilk başlama sürecinde EBA sistemi yoğunluğundan sistemsel sorunlar yaşandı. Zoom adlı bir uygulama kullandık. Yabancı dil olması beni aşırı zorladı. Bulduğum evde aynı anda interneti kullanan birçok kişi var. Bağlantı ve yavaşlık sıkıntısı yaşadım (Yaş: 30, Evli, Bir çocuklu).

K14: Bilgisayar kullanarak hallediyorum ben genelde. Telefonun yeterli olmadığına karar verince mecburen aldım artık. Fiyatları da bayağıca yükselmiş. İlk başlarda sorun yaşadım aslında ama sonradan alıştık artık. Çocuklar da alıştılar. Çok fazla problem yaşamıyorum artık. Arada internetim kesiliyor o kadar (Yaş: 29, Evli, İki çocuklu).

K17: Telefon ve bilgisayar kullanıyorum genelde. Bulduğum yere bağlı oluyor aslında. Ortama göre şekil almak zorunda kalabiliyor insan. Çok sık sıkıntılar yaşandı. Zoom programı üzerinden ders yapıyorduk biz. Bağlanmada problem yapıyor. Bazen de ansızın görüşmeden çıkma gibi sorunlar yaşıyoruz (Yaş: 39, Bekar).

K18: Mümkün olduğunca bilgisayardan faydalandım. Bazen zorunlu olduğu için telefon kullandığım da oldu. Başlarda teknik soru yaşadım. Bu sorunların bir kısmı EBA'dan veya bilgisayardan kaynaklandı. Aynı zamanda benim yetersiz olduğum kısımlarda da sıkıntılar yaşadım (Yaş: 27, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada teknolojik imkanlar incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere, teknolojik imkanların telefon, tablet, bilgisayar, internet, EBA, Zoom olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Teknolojik İmkanlar

- Telefon, Bilgisayar, Tablet
- İnternet
- Zoom, EBA

Şekil 5: Teknolojik İmkanlar

3.2.6 Uzaktan Eğitimde İletişim Süreci

Uzaktan eğitim süreci boyunca öğrencileri ile iletişim kopuklukları yaşayan katılımcılar bu durumdan rahatsız olduklarını belirttiler. Çoğu katılımcı eski öğrencileri ile daha az olumsuz etkilediklerini belirttiler. Fakat yeni başlayan öğrenciler ya da tamamen eğitim- öğretimden uzaklaşan öğrencilere ulaşma sıkıntısı yaşanmıştır.

K11: Pandemi döneminde geçen sene dokuz olup bu sene 10. sınıf olan öğrencilerimizi az çok tanıyoruz. Ancak bu yıl liseye yeni başlayan öğrencilerimizle henüz yüz yüze görüşüp bir sınıf ortamında birbirimizi tanıyamadık. Bu, dolayısıyla biraz kopukluklara neden oluyor. Umarım yakında bu durumu da aşarız (Yaş: 33, Evli, Bir çocuklu).

Katılımcılar etkili iletişim eksiklikleri olduğunu vurgulamışlardır. Öğrencilerle sınıf ortamındaki iletişimlerini kuramadıklarını motivasyon olarak da eksildiklerini belirtmişlerdir. Bu durum da öğrenciler için de öğretmenler için ders içi konuların anlaşılması ve eğitim öğretim işleminin gerçekleşmesini zor bir hale getirmektedir.

K15: Öğrencilerle samimiyetten uzak, resmi bir ortamda gibiyiz. “Nasılsın” diye sorduğumda bile kısa yanıtlar alıyorum artık çocuklardan. Konuşmaktan korkar oldular sanki. Ders haricinde başka konuları konuşamıyoruz. Oysa sınıf ortamı farklıydı. Öğrenciler de uzaktan eğitime alışkın olmadıkları için çekingen davranmakta ve iletişim kurmaktan geri durmaktadırlar. Ayrıca derslerin kayıt altına alınması da öğrencilerin, derste konuşmaya çekinmelerine etki ettiğini düşünmekteyim (Yaş:34, Evli, İki çocuklu).

K22: Öğrencileriyle arasındaki ilişki, iletişimi çok önemseyen bir öğretmenim. Her zaman onlara bir şey öğretirken onlardan da bir şeyler öğrendiğime inanırım hep. O yüzden uzaktan eğitimde onların rehavete kapılmaları, öğrencilik durumundan uzaklaşmamaları, sınav hazırlığından vazgeçmemeleri için sürekli farklı telkinlerde bulundum. Onlarla konuşmaya, onlara ulaşmaya çalıştım. Onları motive edebilmek için uğraştım (Yaş: 30, Evli, Bir çocuklu).

K24: Elbette sınıf ortamı gibi olmuyor. Yüz yüze eğitim her zaman en iyi yöntem olduğunu düşünüyorum. Sınıf ortamında öğrencilerin derse karşı bakış açısını ve güdülenmişlik oranının ne olduğunu daha kolay hissedip anında müdahale ederek konuların daha iyi öğrenilmesini sağlayabiliyorduk. İçinde

bulduğumuz dönemde uzaktan bu pek de mümkün değil açıkçası. Evde olmanın rahatlığı ile ders çalışmayı bırakanlar oldu. Toparlamak, toparlayabilmek kolay değildi ama hep iletişim halindeydik (Yaş: 44, Evli, İki çocuklu).

Katılımcılar uzaktan eğitim nedeni ile sağlanan iletişim eksikliğinin ve kopukluğunun da kendilerini etkilediklerine dikkat çekmişlerdir. Ders içerisinde iken öğrencilerin dikkatlerinin hep dağınık olduğundan bahsetmişlerdir. Benzer bir biçimde katılımcılar ders sistemi açıkken telefonlarından oyun oynamak, dersi açık bırakarak odadan ayrılmaları gibi örneklere de rast gelmişlerdir. Öğrencilerin uzaktan eğitim etkinliklerine alışkın olmamaları ve derslerin kayıt edilmesi, öğrencilerin derslerde sessiz kalmasına yol açtığı düşünülmüştür.

K2: Etkili bir iletişimden bahsetmek biraz yersiz olur. Tabii kide aramalar yapıp konuşmaya çalışıyoruz ama ne kadar etkilidir tartışılır. Derse devam etmeyen öğrenciler ya da ders esnasında telefonda oyun oynayanlar, sistemi açık bırakıp gidenler ve daha neler neler. Öğrencilerle temas olmaması çok zorlayıcı (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu).

K1: Görüntü serbest olmadığından dolayı öğrencilerin ne düzeyde dersi dinlediklerini ya da anladıklarını tespit etmek tam bir çile. Aileden destek olması şart. Ders dışında da elimden geldikçe yardımcı oldum. Gerektiği zamanlarda psikolojik destek de oldum (Yaş: 28, Evli, Bir çocuklu).

K6 Motivasyon olarak çok zorlandık. Sınıf ortamının enerjisini bir türlü yakalayamadık ilk başlarda. İster yakından ister uzaktan olsun öğretmenin enerjisi öğrenciye geçiyor diye düşünüyorum. Biz birbirimizi görmeden sevdik (gülüyor) (Yaş:34, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada uzaktan eğitimde iletişim süreci incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere uzaktan eğitimde iletişim süreci iletişim kopuklukları ve motivasyon eksiklikleri olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Uzaktan Eğitimde İletişim Süreci

- İletişim Kopuklukları
- Motivasyon Eksikliği

Şekil 6: Uzaktan Eğitimde İletişim Süreci

3.2.7 Evin Sınıf Ortamına Dönüşmesi

Covid-19 pandemi dönemi boyunca uzaktan eğitim kullanırken katılımcılar evlerindeki değişimleri çeşitlendirmişlerdir. Katılımcılar evinin odalarını neredeyse bir sınıf haline çevirdiklerini vurgulamışlardır. Bazı katılımcılar evinin durumu ya da çocukları nedeni ile sıkıntılar yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcılar evlerindeki fiziksel ortamı değiştirmek zorunda kalmışlardır. Gerek ders ekipmanları gerek de aynı hane içerisinde birden fazla öğretmen bulunması durumunda ders anlatılacak ortamın oluşturulması için. Alt yapı sıkıntılarını gidermek için internet bağlantıları için de gerekli değişimin yapıldığı ya da yapılması planlandığı verilerine ulaşılmıştır. Çocukları olan katılımcılar ise eğitim almaları gereken çocuklarının da kendi işlerini yürütürken onlara zorluklar çıkardığını belirtmişlerdir. Home office mantığı ile aynı değişim izlerini taşıyan bu davranışlar neticesinde ev yapısı değişmiş, katılımcılar bu duruma ayak uydurmaya çalışmıştır.

K3: Evden anlatmak aslında sanıldığı kadar kolay değil. Çocuklarımın odasındaki bir duvara tahta monte ettim. Sınıf tahtasından biraz daha küçük ama ekrandan görülebilecek durumda. Derslerimi orada anlattım. Tahtayı haritalar asmak için de kullanıyorum arada. Görsellik olmayınca çocukları derste uzun süre motive tutmak zor oluyor (Yaş:45, Evli, Dört çocuklu).

K22: Özel bir ders anlatım odası gerekli oldu. Evdeki kızım da benim gibi uzaktan eğitimde olduğu için evde sessiz bir ortam gerekli. Bunun için kendime bir odayı tahsis ettim. Odada dikkat dağıtabilecek objeleri kaldırdım. En iyi şekilde verim alabilmek için uğraştım. Evdeki modemi eğitim verdiğim odaya aldım. Fakat herkes benim kadar şanslı değil. İmkani ve fazla odası olmayanlar var tabii (Yaş: 30, Evli, Bir çocuklu).

K21: Ayrı bir çalışma odam bulunmadığı için oğlumun odasını kullanıyorum. Bilgisayar ekranı karşına gelmesi için komidinin yerini değiştirip üstüne de yazı tahtamı koyuyorum. Her ders öncesi bu işi yapmayı sevmiyorum ama el mahkûm. Eşim de öğretmen olduğu için çalışma odamız olsaydı bile yetmeyecekti. Daha büyük bir eve ihtiyacımız var (Yaş:37, Evli, Bir çocuklu).

Katılımcılar evleri ile okulun, sınıf ortamının arasında bir fark kalmadığını belirtmişlerdir. Bu nedenle de yukarıda değinildiği gibi evlerinde bazı fiziksel değişiklikler yapmak zorunda kalmışlardır. Katılımcılar ev ortamlarını iş ortamlarına benzeterek de özel alan ve kamusal alanları arasındaki farkın yavaş yavaş silinmesi durumu ile karşılaşmışlardır.

K1: Ev mi? (Gülüyor). Evimiz artık sınıf oldu. Oda oda dizayn ettik. Ben ve eşim öğretmeniz. İlkokul dördüncü sınıfa giden de bir oğlumuz var. Ders saatleri karışık olarak ilerlediği için bir anda evin içinde aynı anda bilgisayarlar, telefonlar uçuyor. Herkes bir odaya geçip dersini anlatmaya, dinlemeye çalışıyor. İlk zamanlarda evi düzenlemediğimiz için masa sıkıntısı bile çekmiştik (gülüyor). Birbirimize saygı göstermeyi öğrendiğimiz bir süreç oldu. Fakat mevcut internetimiz artık ailemize yetmiyor. Kota sıkıntısı çekiyoruz. Sınırsız geçmemiz gerekebilir (Yaş: 28, Evli, Bir çocuklu).

K20: Ailemle birlikte yaşıyorum. O yüzden ev hep kalabalık annem, babam, iki kardeşim ve ben. Ev içerisinde aynı anda derste olması gereken zamanlar

olduğunda çok zorlanıyoruz. Mecburiyetten balkonda ders anlattığımı hatırladım şimdi (gülüyor). Ders işlemek, dinlemek için evin içinde köşe kapmaca oynar gibi bir o yana bir bu yana tablet telefon ne varsa koşturduk (Yaş:38, Bekar).

Araştırmada evin sınıf ortamına dönüşmesi incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere evin sınıf ortamına dönüşmesi, ders anlatım odası ve dekorasyon problemlerini beraberinde getirdiği ortaya çıkmıştır.

Evin Sınıf Ortamına Dönüşmesi

- Ders Anlatım Odası
- Dekorasyon Problemleri

Şekil 7: Evin Sınıf Ortamına Dönüşmesi

3.3 Aile Yaşamına Yönelik Bulgular

Bu bölümde katılımcıların aile yaşamlarına yönelik derinlemesine mülakat yöntemi ile elde edilmiş verilerin analiz ve özümlemeleri yer almaktadır. Pandemi dönemi başlamasıyla beraber aile içerisindeki değişimler incelenmiştir.

3.3.1 Pandemi Sürecinde Aile

Covid-19 ile birlikte karantinalar artmış ve evde kalmak daha güvenli hale gelmiştir. Evde kalma süreci içerisinde de katılımcılar normal yaşantıları ile pandemiden sonraki dönem arasında birçok değişiklik olduğundan bahsetmişlerdir. Katılımcıların çoğu ev içi kavgaların arttığını, anlaşmazlıkların çıktığını vurgulamışlardır. Katılımcılar ev halkının uzunca süre ev içerisinde kalmaları ile hijyene ve temizlik durumlarına her zamankinden daha fazla dikkat ettiklerine değinmişlerdir. İçinde bulunulan izolasyon ve karantina dönemi boyunca katılımcılar

ev hayatına hiç olmadıkları kadar alıştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar uyku düzenlerinin bozulduğunu belirtmiş, ailedeki neredeyse herkesin aynı durumda olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcıların tamamı kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcılar ev işlerinin arttığını ve kendilerine zaman ayıramadıklarının da üzerinde durmuşlardır. Genellikle eşi de çalışan katılımcılar ortak bir biçimde ev içerisinde olmanın birbirlerine daha çok zaman ayırabilmelerini sağladığını bildirmiştir.

K5: Evde daha fazla zaman geçirdiğimiz için daha fazla yemek yapar oldum. Yeme alışkanlıklarımız değişti. Sabah kalkma saatleri ile akşam yatma saatlerinde gecikmeler yaşandı hep. Bununla beraber uyku düzensizliği oluştu. Normalde akşam 11-12 civarı uyumuş olurdum. Dün akşam üç civarı anca uykum geldi (güliyor). Olur da normale dönersek baya sıkıntı çekeceğiz ailecek. Bu değişmelerle birlikte psikolojik durumumuz da değişti. Eve alışır olduk. Dışarı çıkmak gelmiyor içimden artık. Sürekli yemek ve temizlik yapmak zorundaymışım gibi hissediyorum ev içindeyken. Ne güzel önceden spor yapmaya, gezmeye zamanım olurdu. Şimdi hayalini kuracak zamanım yok (Yaş:41, Boşanmış, Bir çocuklu).

K1: Ben pandemi öncesinde daha pozitif daha sosyal bir insandım. Daha yaratıcı, daha pragmatik daha üreticiydim. İnsanlarla, öğrencilerimle daha fazla ilgileniyordum. Çocukların sorunlarına, sıkıntılarına yardımcı olmaya çalışıp daha yararlı ve kalıcı özümler üretmeye odaklıydım hep. Ev içerisinde ailemle birlikte kalırken o yoğunlukla artık eskisi kadar ilgilenemiyorum onlarla. Matematik öğretmeniyim ben. Yüz yüze herhangi bir öğrencime daha çok faydam dokunuyor. Çalışan bir kadinken artık pandemi sayesinde tam bir ev hanımı haline geldim (Yaş:28, Evli, Bir çocuklu).

K10: Şu anda çok sıkıcı pandemi dönemi. En başlarda güzeldi aslında. Keyifli geliyordu. Yıllar sonra evimde kızımınla çok güzel vakit geçirebiliyordum. Bir şeylere yetişme heyecanım yoktu. Dediğim gibi artık sıkıcı olmaya başladı.

Bunalttı hepimizi. Sürekli ev içinde olmak ve her şeye dikkat etmek yıpratıcı. Tüm bunlarla beraber arada istemesek de sürtüşmeler yaşıyoruz kızım. Sabrımız azalmış gibi hissediyorum bazen (Yaş: 26, Evli, Bir çocuklu).

Katılımcılar mevcut salgın durumuna yönelik aldıkları önlemlerin giderek arttığını belirtmişlerdir. Temizlik ve beslenme konusunda verilen önem giderek artmıştır.

K17: Beslenme konusunda gösterdiğimiz özen arttı. Temizlik artık göbek adım (gülüyor). Günde beş- altı kere evi havalandırıyorum. Günlük olarak çamaşır suyuyla evi temizliyorum. Dışarıdan eve ne gelirse gelsin çok hassasız bu konuya karşı artık. Eskisi kadar bulunduğum ortamlarda rahat olamıyorum. Hep bir tedirginlik yaşıyorum. Gereğinden fazla kilo aldım (Yaş: 39, Bekar).

Katılımcılar aile üyelerinin devamlı olarak ev içerisinde zaman geçirmek zorunda kalmalarından kaynaklı olarak aile içi kavgaların ve anlaşmazlıkların arttığını belirtmişlerdir. Katılımcılar ortak bir biçimde mevcut olan sorumluluklarının daha da arttığının üzerinde durmuşlardır.

K7: Eve kapandık, sosyal hayatımız kalmadı. Zaten ev kadını sorumluluklarımız vardı. Bir de üzerine iş kadını sıkıntıları eklendi. Aile içinde birlikte zaman geçirmek elbette çok güzel ama uzun süre geçince de en ufak şeylerden kavga çıkar oldu. Anlayacağın minik minik deliriyoruz dört duvar arasında (Yaş: 30 Evli, Bir çocuklu).

K22: Pandemi öncesinde en geç 17.30 da okuldan ayrılmış oluyordum. İş ve ev yaşamı birbirinden ayrılıyordu. Pandemisi, uzaktan eğitimi derken evle iş arasında fark yok ki. Eşim de öğretmen olduğu için ilk defa birlikte bu kadar uzun süre birlikte zaman geçirmeye başladık. Bir yandan derslerimiz bir yandan

da ilgilenmemiz gereken küçük bir çocuğumuzun olması bizi biraz zorladı. Tüm gün evde olmak beni bitmek bilmeyen bir koşturmacaya sürükledi. Arada kavga ettiğimiz de oluyor haliyle (Yaş: 30, Evli, Bir çocuklu).

K25: Bu süreçte evde çok zaman geçirdiğimiz için ilgi alanlarım da değişti. Ev işlerine daha da yoğunlaştım ve kendime zaman ayıramaz oldum. Ev içinde hayat daha yoğun oldu sanki. Ailecek az da olsa rahatlarız diye düşünürken kayıp tuzluğun anlaşmazlığını yaptık yakın zamanda (gülüyor). Ev içindeki işim hiç bitmez oldu. Teknoloji tam olarak hayatımın içindeydi (Yaş: 38, Evli, İki çocuklu).

Aile içinde kronik rahatsızlığı bulunan bireyleri olan katılımcılarda da zaman içerisinde giderek artan salgın kaygısı baş gösterdiği bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcılar evlerine kapandıklarını sosyal hayatlarının neredeyse bittiğini vurgulamışlardır.

K4: Alerjik astımı olan bir çocuğum var. Pandemi öncesi her soğuk algınlığı ciğerlerinde sorun yaratıyordu maalesef. Covid-19 virüsü ciğerleri etkilediği için biz tamamen izole bir yaşama geçtik. Eşim ve benim hayatımda son bir yıldır sadece alışveriş ve iş var. Çocuklar okula gitmiyorlar. Eve gelip gitme anlamında da kimseyle görüşmüyoruz. Asosyalleştik. Bu da bizi mutsuz ediyor. Ev işleri de bir o kadar arttı. Uyku düzeni diye bir şey kalmadı (Yaş:29, Evli, Bir çocuklu).

Araştırmanın ikinci teması olan aile yaşamı adlı bölümde pandemi sürecinde ailenin anlamı incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere pandemi sürecinde aile de kavgalar ve yoğunluk, temizlik önlemleri alınması ve ev işleri ana kodları oluşturmaktadır.

Pandemi Sürecinde Aile

- Kavgalar ve Yoğunluk
- Temizlik Önlemleri
- Ev İşleri

Şekil 8: Pandemi Sürecinde Aile

3.3.2 Pandemi ile Değişen Duygular

Pandemi insanların hem iş hem de ev yaşantısını derinden etkiledi. Katılımcılar genel olarak duygu durumlarını değerlendirmeleri istendiğinde bıkkınlık, korku, yetersizlik, yorgunluk, umutsuzluk, endişeli olduklarını vurguladılar. Bu duyguları hissetmelerinin yoğun olarak pandemi ve beraberinde getirdiği etmenler olduğunu belirttiler. Hastalık korkusu, bulaşma korkusunun yaşanması katılımcıları germektedir. Özellikle ailelerinde kronik rahatsız, yaşlı bireyler bulunan aileleri daha çok etkilemiştir.

K25: Aslında pandemi bana gerçekleri gösterdi. Yorulmak gözümü açtı diyebilirim. Korkularımın ayağa kalktığını hissettiğim bu zamanlarda aileme ve işime sarıldım. Her şeyden önce ben bir anneyim sonuçta. Her insan gibi önce bir alışma süreci geçirdik bizde. Hala tam alıştığımızı söyleyemem. Çocuklarımın artık daha asosyal olmaları beni üzmeye devam ediyor (Yaş: 38, Evli, İki çocuklu).

K20: İş hayatım pandemi dönemine denk gelmeseydim daha iyi yerlerde olabileceğimi düşünüyorum. Bu durum beni çok yıprattı. İşimde yeteri kadar verimli olduğumu düşünmüyorum. Ev hayatım içerisinde ise bazı huzursuzluklar

yaşıyorum. Kardeşlerimle kavga etmeye başladım. Bu durum beni çok yoruyor. Sürekli evde olduğumuz için birbirimize karşı sabrımızın azaldığını hissediyorum (Yaş: 38, Bekar).

K2: Hastalıktan dolayı gerginim. Endişeliyim. Ama yine de evde olmayı sevdim. Memnunum bu hayat tarzından ama hastalık ben çok korkutuyor. Bir yerden sonra bıkkınlık geldi. Bazen her şey sıkıcı ve tek düze geliyor ama sonra en azından sağlığımız yerinde diye düşünüp kendimi teselli ediyorum (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu).

Katılımcılarda devamlı ev içinde olmanın verdiği rutinlikten bıkmama. Devamlı ev işleri ile ilgilenmek ve aynı anda işlerini devam ettirmeye çalışma çabaları katılımcıları yormuştur. Tüm bunlarla beraber pandeminin uzun süre boyunca devam etmesi katılımcıları umutsuzluğa kapılmalarına neden olmuştur.

K8: Pandemi başladığından kendimiz, ailemiz ve sevdiğimiz için hastalığa yakalanma kaygısı taşıdık uzun bir süre boyunca. Hasta olmak sıkıntı değil de tanıdığına bulaştırıp ölmesine sebep olma düşüncesi bile insanı derinden korkutuyor. İstediklerimiz çoğu şeyi tam anlamıyla gerçekleştiremedik. Tüm düzenimiz alt üst oldu. Evde de işte de. Yıldık, bıktık (Yaş: 25, Bekar).

K9: Güvensizlik duygusu yaşıyorum. bir yıl oldu ve hala dünyanın ve ülkemizin çözümsüz oluşu beni yaşama karşı daha endişeli biri haline getirdi. Takıntılarım arttı. Hastalandığımda hafif ya da ağır nasıl geçireceğimi bilmediğim için korkuyorum. Uzaktaki ailem için sürekli kaygı duyuyorum. Onlardan birini kaybetmek istemiyorum. Huzursuzlaşıyorum (Yaş: 28, Evli, İki çocuklu).

K13: Duygusal olarak daha sinirli olmuş olabilirim. Çoğu zaman çocuklara sinirli çıktığımı düşünüyorum. Eskiden olduğu gibi eşimle akşam oturup gün

içinde yaptıklarımızı paylaşmıyoruz. Artık her gün aynı gibi. Bıktırıcı ve sıkıcı anlayacağın. Ve hep beraberiz. Aile içini olumsuz etkiledi (Yaş: 35, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada pandemi ile değişen duygular incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere pandemi ile değişen duyguların sinirlilik, olumsuzluk, bıkkınlık ve sabırsızlık olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Pandemi İle Değişen Duygular

- Sinirlilik
- Olumsuzluk
- Bıkkınlık
- Sabırsızlık

Şekil 9: Pandemi İle Değişen Duygular

3.3.3 Pandemide Kadın Olmak

Pandemi sürecinde araştırma kapsamındaki tüm katılımcılar kadın olmanın sağladığı yararlar ve zararlar konusunda görüşlerini belli etmişlerdir. Katılımcılar ortak bir biçimde kadın olmanın zorluklarından ve pandemi dönemi eve kapalı kalmış bir kadın olmanın sıkıntılarını vurgulamışlardır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu ev işi yüklerinin arttığını vurguladılar. Katılımcılar pandemi döneminde kadın olmanın yarardan çok zararı olduğunu belirtmişlerdir. Ev içi işlerin dağılımının yapılmaması, çocukların bakımı ve eğitimi, evin temizliği, düzeni, yemek hazırlama, temizlik işleri gibi toplumsal cinsiyet rollerinin duvarları arasında kalmışlardır. Ataerkil bir aile yapısı görülen Türkiye’de kadına yüklenen görev olarak adlandırılan dayatmalar nedeni ile ev içi işlerle meşgul olurken aynı anda çalışan kadınlar işleri ile uğraşmaktadırlar. Katılımcılar da benzer bir biçimde hem öğretmenlik mesleğini sürdürmekte hem de ev hanımlığı yapmaktadırlar. Pandemi nedeni ile kamusal alan ile özel alanları arasında ayırım yapmakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Kadınlar ev içerisindeki genel işlerin hepsini yapmalarına ve beraberinde çocukların bakımı ve büyütülesi ile ilgilenmektedirler. Hatta gerekli durumlarda bakıma muhtaç aile içi yaşlı bireylere de bakmaktadırlar. Aynı süreç içerisinde iş hayatında olan kadınlar ekonomik olarak da haneye sayısız faydada bulunurlar. Tüm bu etmenlere rağmen kadınların

emekleri görülmemekte, devamlı sömürülmektedir. Covid-19 pandemisi nedeniyle insanların evleri içerisinde geçirdikleri zaman artmıştır. Bu süreç de katılımcıların belirttiği gibi artmıştır. Katılımcılar normalde zaten yoğun olan iş yüklerinin daha da arttığını belirtmişlerdir. Katılımcılar ortak bir biçimde pandemi döneminden olumsuz etkilendiklerini belirtmektedirler.

K14: Pandeminin bir kadın olarak herhangi bir yararı olduğunu düşünmüyorum. Kadınların hayatını zorlaştırdığını düşünüyorum. Kadınların iş yükünü artırdı. Psikolojik ve sosyal anlamda yıprattı bizi. Yükümüz dört- beş katına çıktı. Hiçbir yararı yok. Kendimi evimin içerisinde devamlı koştururken buluyorum sadece. Devamlı bir iş, çalışma, ev işi, temizlik, yemek.... Hiçbir şey yokken de zordu zaten. Artık daha da belirginleşti (Yaş: 29, Evli, İki çocuklu).

K6: Sürekli evde olmak kadınların işini bence zorlaştırdı. Ev işlerinde ya da çocuk bakımında sorumluluğun büyük bir çoğunluğu bendeydi. Bu nedenle bu süreç beni normalden fazla yordu. Pandemi döneminde kadın olmanın bir yararı olduğunu düşünmüyorum. Her şeye yetişmeye çalışıyoruz sadece. Ev içindesin hem işler hem okul. Yetişmiyor eksik kalıyor çoğu zaman. Olumsuz etkiliyor bu da insanı. İnanmayacaksınız belki ama dışarıda yemek yemeyi bile özledim. Giyinip işime gitmeyi özledim. Sabahın bir saatinde kalkıp mutfak önlüğünü giyip dersim olan saatlere kadar üzerimde taşımaktan yoruldum. Uzaktan eğitimde bile ders arasında kalkıp çocuğa, yemeğe bakıyorum. İşimi severek yapamıyorum artık. Ev içerisindeki zorunluluğummuş gibi geliyor (Yaş: 34, Evli, İki çocuklu).

K13: Kadın olmanın zorlukları, sorumlulukları çok fazla. Pandemi ne değiştirdi dersiniz o sorumluluklara yenileri eklendi. Ama milyonlarca. İki ders anlat, 10 dakika arada çocuğa bir şeyler yedir. Dışarı markete çık. Gelince yarım saat habire ellerini yüzlerini temizle. Annelik duygusunun öğretmenlik duygusuyla iç içe geçtiği bir zaman bu. Ne anne gibi ne de öğretmen gibi hissediyorum

kendimi. Her şeyi hallet, her yere yetiş, aman dersi dört dakika geç açtınız hocam, mikrofonum bozuk bilmem ne. Hayattan soğutuyor bazen hepsi bir arada olduğunda. Okulu eve taşıdık. Okul da diyemiyorum ev de artık bulunduğumuz yere (Yaş: 35, Evli, İki çocuklu).

Katılımcılar kadın olmanın zorlukları olduğu konusunda fikirlerini belirtmişlerdir. Toplumsal cinsiyet rolleri ile kendilerine öğretilmiş olan öğretileri devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Normal dönemlerde bile kadın olmanın zor olduğunu pandemi dönemi ile birlikte de bu zorluğun katlanarak arttığını belirtmişlerdir. Katılımcılar ev işlerinin kendilerine kaldığını ve öncesine göre daha da zorlandıkların vurgulamışlardır.

K26: Ev içi sorumluluğum daha da arttı. Canlı ders programlarını okullarda yaparken anne ya da ev hanımı olma kriterine hiçbir biçimde dikkat edilmediğini düşünüyorum. Zaten yoğun ne varsa. Daha da bulamaç ediyorlar. Hiçbir şeye tam olarak yetişemiyorum. Bu beni depresyona sokuyor. Ev işleri, evladım, işim üçgeninde kapalı kaldığımı hissediyorum. İşim her zamanki gibi değil de artık ekran karşısına geçip boş duvara anlatıyormuşum gibi hissettiriyor. Sosyal etkileşimsizliğin ceremesini çekiyoruz hep birlikte. Pandemi bu sadece kadını da etkilemedi ki. Erkekleri de olumsuz etkiledi. Bizim toplumumuzda kadın çalışsa da çalışmasa da evi geçindirmek maddi olarak erkek eline bakıyormuş gibi bir algı var. Bu süreç içerisinde sadece gelire yönelik düşünceler ve yapılan tavırlar aile içindeki huzur ortamını da etkilemektedir (Yaş: 27, Evli, Bir çocuklu).

K22: Kadın olarak evdeyiz. Daha da fazla yükümüz arttı. Çocuklar da evde. Yeme, içme falan derken iş fazla. Ailecek daha fazla vakit geçirebiliyoruz. Uzun vadede kavgalar çıksa da ev içerisinde. Hiç yoktan iyidir (gülüyor). Pandemi olsun olmasın biliyorsunuz ki kadın olmak Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkelerde zor. Düzensiz bir hayat yapınız oluyor. Böyle bir durum da çalışan çalışmayan tüm kadınları yormuştur. Ev işlerini tamamen bizim üzerimize

yıkıyorlar zaten. Çocuk d aynı şekilde. Bir de çalışıyorsanız gerçekten çok zor bir süreç. Belirsizlik tüm insanlar için çok zor bir durum (Yaş: 30, Evli, Bir çocuklu).

K15: Gerçekten de maaşlı ev hanımı oldum diyebilirim. Çalıştığımı hissedemiyorum. Gün boyu eşofmanı çıkarmadığım oluyor. Kılık kıyafet masrafının baya azalmış olması yarar olarak görülebilir. Bunun dışında bir yararı olduğunu düşünmüyorum. Zararı ise temizlik sorumluluğu bende olduğu için yüküm ikiye katlandı. Daha fazla sorumluluğum oldu. Ev içinde 2. bir mesaiye kalıyor gibi çalışıyorum evde artık. Uzaktan eğitim hiç yoktan iyidir diyebiliyoruz sadece. İşimin eve taşınması evdekileri de rahatsız ediyor. Sesli sesli ders anlatmak zorunda kalıyorum. Evde küçük çocuğum var ve uyuması gerekiyor. Onu uyandırıp duruyorum. Eşim de çalıştığı için devamlı evde benim gibi. Ev işlerini bölüşemiyoruz düzgünce. Ufaklığa devamlı birimizin bakması gerekiyor çünkü. Ev mi ofis mi farkı kalmadı anlayacağınız. Ne yaptığımızdan ne yediğimizden bir şey anlıyoruz aylardır (Yaş:34, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada pandemide kadın olmak incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere pandemide kadın olmak iş yükü, ev hanımlığı ve çocuk bakımı içeren bir süreç olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Pandemide Kadın Olmak

- İş Yükü
- Ev Hanımlığı
- Çocuk Bakımı

Şekil 10: Pandemide Kadın Olmak

3.3.4 Pandemi Sürecinde Aile Yapısındaki Değişimler

Katılımcılar pandemi öncesi ve sonrasındaki aile yapıları ile değişimler olduğunu paylaşmışlardır. Katılımcıların bir kısmı aile yapılarının pandemi öncesine göre güçlendiğini, birlikte zaman geçirmenin birliktelik onlara birlik olma, aile olma bilinci kazandırdığına değinmişlerdir. Bir kısmı da aile içi geçimsizlik yaşadıklarını, pandemi nedeni ile aynı yerde çok fazla zaman geçirmenin ailelerini ve kendilerini yıpratıldığını vurgulamıştır. Katılımcıların geneli ailesi ile zaman geçirmekten memnun olsa da uzun vadede sıkıcı bir hal aldığını da belirtmişlerdir.

K17: Artık ailemizle daha fazla zaman geçiriyoruz. Eğlence eğitim hepsi birlikte götürüyoruz. Ev halkı olarak mutluyuz. Herkes yeterince rahata erişebilmemiz için çabalıyor. Ailemi seviyorum. Ama artık bu pandeminin bitmesi gerekiyor (Yaş: 39, Bekar).

K22: Pandemiden önce birbirimize ayıracak vaktimiz çok sınırlıydı. Şimdi ise hafta sonu sokağa çıkma yasakları sebebiyle birbirimize daha çok zaman ayırabiliyoruz. Başlarda güzel olsa da artık sıkıcı bir hal almaya başladı. Sürekli evde olma durumundan sanırım herkes daha çok kendi başına takılmaya başladı odasında (Yaş: 30, Evli, Bir çocuklu).

K23: Pandemi döneminde sorumluluklarımız artmış olsa da aile yapımızda çok da büyük değişiklikler olmadı. Çocuğumuzu mutlu ve güvenli bir ortamda yetiştirmeye çalışsan, sorumluluklarının bilincinde olan ebeveynler olduğumuzu söyleyebilirim. Kızımın en yakın arkadaşı oldum. O da benim oldu. Büyüklerimizden, yakınlarımızdan uzak kaldık bu üzücü (Yaş: 35, Evli, İki çocuklu).

K3: Öncesine göre daha yakınız artık. Aile yapımız daha da güçlendi. Birlikte vakit geçirebilmek birbirimizi daha iyi tanımamıza neden oldu. Uzun süredir ihtiyacımız olan şey meğerse buymuş. Ailecek keyfimiz yerinde yani. Fakat virüs insanın hep kafasında bir yerde duruyor (Yaş: 44, Evli, Dört çocuklu).

Katılımcılar aile yapılarındaki değişimin birlikte geçirilen zamanın normal hayatlarına oranla artması ile doğru orantılı olduğunu onaylamışlardır. Aile içi düzenin dağıldığını belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Aile bireylerinin birbirlerine ayırdıkları zamanın önemsizleşmesi durumu tespit edilmiştir. Fırsat olan durumların fırsat olmayan durumlara nazaran daha sıradan bir biçimde karşılandığı bilgisi ortaya çıkarılmıştır.

K16: Aile kurumu ayakta tutulması gereken bir kurum. Ekonomik, psikolojik tatmin isteyen bir kurum. Pandemi sürecinde kimler bunların ne kadarını tatmin edebildi tartışılır. Bir açık havada piknik bile insanlara iyi geliyordu. Genel olarak aile yapıları her geçen gün sekteye uğramakta. İnsanlar birbirine saracak yer arıyor. Pandemiden önce daha çok aile dostumuz vardı, görüşüyorduk. Artık buna da sahip değiliz (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu)

K24: Öncesinde normal bir aileydik. Pandemi ile birlikte zaman geçtikçe her şey birbirine girdi. Düzenimiz dağıldı, işlerimiz başımıza yıkıldı. Çocuğumuza gereken özeni gösteremedik. Keyifli bir aile yapımız varken artık tartışan, kavga eden bir aile yapımız oldu. Covid ile ailemizden geriye doğru düzgün bir şey kalmadığını söyleyebilirim. Yeniden toparlamak zor olacak (Yaş: 44, Evli, İki çocuklu).

K6: Akşamları çocuklarla gerekse eşimle günün değerlendirmesini yapardık. Yarın ne yapacağımızı, nereye gideceğimizi planlardık. Şu anda bunlar çok nadiren oluyor. Özel olarak birlikte etkinlikler yapabilmek için artık plan

yapmıyoruz. Çünkü bu fırsat elimizde hep var gibi hissettiriyor. Eskisi gibi değil bir şeyler, insan rahatsız oluyor ama alışıyor (Yaş: 34, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada pandemi sürecinde aile yapısındaki değişimler incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere pandemi sürecinde aile yapısındaki değişimler etkili zaman kullanımı ve vakit sınırlılığı olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Pandemi Sürecinde Aile Yapısındaki Değişimler

- Etkili Zaman Kullanımı
- Vakit Sınırlılığı

Şekil 11: Pandemi Sürecinde Aile Yapısındaki Değişimler

3.3.5 Pandemi Sürecinde Eş ve Çocuk

Katılımcılar çocukları ile ilgilenebilmek için yeterince zamanları olmadığını, pandemi sayesinde bu zamanı artık kazandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıları bir kısmı çocuklarına pandemi olmasına rağmen zaman ayıramadığını, eğitimleri için yeterince ilgilenemediğini vurgulamışlardır. Katılımcıların bir kısmı eşleri ile artık daha fazla zaman geçirebildiklerini, birbirlerini daha iyi anladıklarını belirtmiştir. Evde geçirilen zamanın giderek daha da sıkıcı olduğu ve eşlerine tahammül edemeyen katılımcılar da bulunmaktadır. Pandeminin ev hayatını rutine çevirmesi, daha önceki dönemlerdeki gibi planlamaların özel olmasının önünde bir engel oluşturmuştur.

K4: Evet çocuğum var. Karantina, zorunlu dışarı çıkma yasağı, online çalışma döneminde evde olduğum için daha çok ilgilenme ve görme fırsatım oldu. Belki de pandeminin tek güzel yanı buydu. Çocuğuma daha çok vakit ayırdım. Gelişimi için her türlü aktiviteleri yaptırдыm. Beni görebilmek de çocuğumu olumlu yönde

etkiledi. Ama artık bana daha düşkün bir hale geldi. Kucağımdan inmek hiç istemiyor (gülüyor). Haliyle ev-iş-çocuk serüveninde belki de en çok tahammül sınırlarını zorladığım dönemler eşime karşıdır (Yaş: 29, Evli, Bir çocuklu).

K2: İki erkek çocuğum var. Her ikisine de zaman ayırmazken doğru düzgün şimdi yeterli ve daha fazla zaman ayırabiliyorum. Karşılıklı ilişkilerimizde çok da bir değişme olmadı açıkçası. Ama karşılıklı birbirimize fazla zaman kalınca eskisinden daha fazla birbirimizi dinler olduk. Birbirimizi daha iyi anlamamızı sağladı. Yine de kendi online derslerim yüzünden bazı günlerde çocuklarımın eğitimine yeterince zaman ayıramıyorum. Dediğim gibi birlikte vakit geçirmek güzel fakat sürekli olarak evde olmak çocuklarımı olumsuz yönde etkiliyor (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu).

K8: İlk başlarda ailemle ilişkilerim çok iyiydi. Birbirimize yoğun iş temposu içinde zaman ayırabilmemiz çok zor gerçekleşiyordu. Zaman geçtikçe tahammül seviyelerimde düşme oldu galiba. İlk başlarda iyiydi. Daha sonraları gittikçe kötüleşti (Yaş: 25, Bekar).

K7: Derslerden artan zamanımı çocuğumla ve eşimle geçiriyorum. Etkinlikler yapıp oyunlar oynuyoruz. Çocuğuma yeterli zaman ayırdığımı düşünüyorum. Pandemi süreci eşim ve çocuğumla olan ilişkiyi kötü yönde etkilemedi. Eşimin de öğretmen olması birbirimizin halinden anlamamızı ve birbirimize yardımcı olmamızı sağladı (Yaş: 30, Evli, Bir çocuklu).

Katılımcılar salgın döneminde eşlerine ve çocuklarına yeterli zaman ayırabildiklerini belirtmişlerdir. Karantinalar ve sokağa çıkma yasakları ile birlikte bir arada daha fazla zaman geçirebilecek hale geldiklerini vurgulamışlardır. Aynı zamanda katılımcılar kamusal alanlarının özle alanlarına taşınması ile birlikte toplumsal cinsiyet rollerinin verdiği baskının bütünleşmesi ile kadın olarak tüm işlerini halletmeye çalışırken yetişemediklerini ve eskisine nazaran daha yoğun olduklarını

belirtmişlerdir. Çocuklarına ve eşlerine yeterince zaman ayıramadıklarının üzerinde durmuşlardır.

K26: İki çocuğum var. Asla onlara zaman ayıramıyorum. Kendi derslerim bitince onlarınki başlıyor. Yemek yerine kahvaltı yapar, oyun oynamak yerine tv izler olduk. Yorgunluktan bunlar hep. Yine elimden geleni yapıyorum ama düşüp kalmamak için de sonsuz çaba ile. Sinirler gergin tüm Dünyada ve Türkiye de. Eskisi gibi tahammül kalmadı insanlarda. Herkes hemen sinirlenir bir hale geldi. Bu konuda bilinçli insanlarız fakat olumsuzluklar ister istemez herkesi etkiliyor (Yaş: 27, Evli, Bir çocuklu).

K15: Her ne kadar sürekli evde olsak da kaliteli zaman geçiremiyoruz sanırım. İki çocuğum var. Birlikte yaptığımız şeyler tabiki de var ancak yeterli olduğunu sanmıyorum. Belki sıkıldığımız için belki de rutine bağladığımızdan kaynaklı. Pandeminin ilk günleri gibi evde hoş zaman etkinlikleri düzenlemiyoruz. Sürekli bir arada olmak sıkıcı iki taraf içinde. Çocukları ve eşi özlemek, gün sonunda birlikte yemek yemek eğlenceliymiş. Hep bir arada kaldığımız için özel alanımız kalmadı sanki artık (Yaş: 34, Evli, İki çocuklu).

K10: Kesinlikle zaman ayıramadım. Kendi yoğunluğuma bir de ev işleri katlanarak birlikte bindi. 11 yaşında iki kızım ve iki yaşında bir oğlum var. Hepsi ile ilgilenemedim. Ev halkının tamamının derste olması, ardından da ev işleri ile uğraşmak zorunda olmamız çok olumsuz yönde etkiledi bizi. Ailemiz büyük ve sıcak bir aile ama yine de sıkıntılar yaşamaya devam ediyoruz aralarda (Yaş: 26, Evli, Bir çocuklu).

Araştırmada pandemi sürecinde eş ve çocuk incelenmiş olup, ulaşılan kodlardan anlaşılacağı üzere pandemi sürecinde eş ve çocuk tahammülsüzlük ve aile içi zaman ayırabilmek olarak tanımlandığı görülmektedir.

Pandemi Sürecinde Eş ve Çocuk

- Tahammülsüzlük
- Aile İçi Zaman Ayırabilmek

Şekil 12: Pandemi Sürecinde Eş ve Çocuk

3.3.6 Ev İçi İş Bölümü

Pandemi dönemi ile birlikte kadının ev içerisindeki yükü artmış ve aynı anda hem çalışıp hem de gündelik işlerini rahatça halledemeyecek duruma gelmiştir. Durum böyle olunca da ev içi görev dağılımları, iş bölümü yapılması sorunu hafifletmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu evlerinde iş bölümünün olduğunu vurgulamışlardır. Eşlerinin ve çocuklarının kendilerine yardımcı olmaya çalıştıklarını evin tüm yükünü birlikte taşıdıklarına dikkat çekmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı da yardım alamadıklarını, ev işi iş dağılımının olmadığından bahsetmişlerdir. Bazı katılımcılar da ev işleri ve temizlik gibi konularda dışarıdan yardım aldıklarını fakat pandemi ile bu yardımların kesilmesini vurgulamışlardır.

K19: Evimizde iş bölümü var elbette. Eskiden de vardı, şimdi de var. Herkes mecbur olarak elinden geleni yapıyor. Başka türlü yürümüyor işler. Eşim, çocuklarım ve ben hep birlikte halletmeye çalışıyoruz. Önceleri yapamayınca temizlikçi çağırabiliyorduk. Ama şimdi ne kendimize güveniyoruz ne de bir başkasına güvenebiliyoruz. Kimin virüsü taşıdığı konusunda hep bir şüphe içerisindeyiz. Ben de var mı virüs, onda var mı? diye düşünerek geçiyor günlerimiz açıkçası (Yaş: 42, Evli, İki çocuklu).

K25: Sözel olarak belirtilmiş bir iş bölümü bugüne kadar hiç olmadı. Eşim elinden geldiğince ev işlerine ve çocukların bakımına hep yardımcı oldu sağ olsun. Ben söylemeden ilgilendiğini söyleyebilirim. Bu süreçte normalden daha fazla yardımcı olduğunu da belirteyim. Örneğin akşam bulaşıkların toplanması

için ya benim dersimin bitmesini bekleyecekti ya da ben dersteyken toplayacaktı. Ben dersteyken toplamış. Hepimiz memnun olduk bu durumdan. Salgından önce çok zorunlu durumlarda sadece ev işleri için destek aldım. Baya yardımcı oluyordu. Şu dönemde destek alamıyorum. Gücümün yettiği kadarıyla eşimle birlikte yapıyoruz işlerimizi (Yaş: 38, Evli, İki çocuklu).

K24: Pandemiden önce de şimdi de eşim yardımcı oluyor bana. Kimin o saatte dersi yoksa olan işleri halletmeye çalışıyor. Ama yine de işin yükü tabii ki de bende. Normalde eve gelen bir yardımcımız vardı. Covid yüzünden evimize dışarıdan kimseyi alamaz olduk. Korkuyoruz çünkü (Yaş: 38, Evli, İki çocuklu).

K6: Pandemi öncesi yardımcımız geliyordu. Evin işlerini hallediyordu. Bu süreçte gelemedi ve temizlik işini aile bireyleri olarak hep birlikte yaptık. Diğer işler ve yemek işi bendeydi ama. Bakıcımız da vardı aynı şekilde. Eşim ve ben dersteyken küçük çocuklarımız ile birinin ilgilenmesi gerekiyordu. Bakıcımız hala gelmeye devam ediyor tabi. Salgın iyice arttığı bir dönemde bıraktım bakıcıyı fakat sonra tekrar başladım (Yaş: 34, Evli, İki çocuklu).

K14: Her zaman ailemizde iş bölümü oldu. O yönden çok şanslıyım. Çocuklarım ve eşim bana her zaman yardımcı olurlar ve yükümü hafifletirler. Yine de evin işin yoğunluğu genelde bayanlarda. Aldığım destek artmasına rağmen ev içerisinde geçirilen zaman da arttı. Hepimiz zorlanıyoruz ama yürütüyoruz bir şekilde. Sadece temizlik konusunda ben biraz daha fazla yoruluyorum o kadar. Dışarıdan yardıma ihtiyaç duymadım umarım da duymam. Evime şu dönemde bir yabancıнын girmesini, ailemin sağlığını tehlikeye atmasını kesinlikle istemiyorum (Yaş: 29, Evli, İki çocuklu).

Pandemi ile birlikte katılımcılar evlerine yardımcılar çağıramadıklarını belirtmişlerdir. Akabinde yardım alamayan katılımcılar ev işleri ve çocuklarının bakımını tamamen

kendileri yüklenmişlerdir. Evlerinde iş bölümü olmayan katılımcılar zorlandıklarını vurgulamışlardır.

K12: İş bölümü yok maalesef evimizde. Tüm yük benim sırtımda. Temizlik, yemek, çocukların bakımı, aile yaşlıları ile ilgilenmeye kadar hem de. Aynı anda bir de derslerimi yapmaya çalışıyorum online dan. Çok yorucu bir dönem benim için. Ama destek istediğimde yardımcı oluyor evdekiler. Dışarıdan hiç yardımcı almadım (Yaş: 32, Evli, İki çocuklu).

K19: Aslında pandemi öncesinde evde iş bölümü vardı ama artık yok. Bütün yük bana kaldı. Bu zaman zaman değişiklik gösterdi. Ama pandemi döneminde eşimde kızımın pandemi öncesine nazaran daha çok ilgilendi. Dışarıdan yardım almadım. Tasrif etmiyorum. Pandemi öncesinde de ev işlerini kendim yapıyordum. Yine ben yapıyorum. Evde herhangi bir yeri temizleyecek ya da yerini değiştirecekse kesinlikle ben yapmalıyım. Bir başkası değil. Bu konuda takıntılıyım (güliyor). (Yaş: 42, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada ev içi iş bölümü incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere ev içi iş bölümü iş dağılımı, dışarıdan yardım ve hastalık korkusu kodlarını içermektedir.

Ev İçi İş Bölümü

- İş Dağılımı
- Dışarıdan Yardımcı
- Hastalık Korkusu

Şekil 13: Ev İçi İş Bölümü

3.4 Sosyal Yaşama Yönelik Bulgular

Bu bölümde katılımcıların sosyal yaşamlarına yönelik derinlemesine mülakat yöntemi ile elde edilmiş verilerin analiz ve özümlemeleri yer almaktadır. Sokağa çıkma yasakları ve hastalık bulaşma korkusu ile bireyler sosyal ilişkilerinde bir duraksama dönemine girmiştir. Zamanla teknolojinin sosyalleşmedeki etkisinin arttığı tespit edilmiştir.

3.4.1 Pandemi'nin Olumlu ve Olumsuz Yanı

Pandemi dönemi ile birlikte katılımcılar iş yaşamları ve aile yaşamları açısından etkilenmişlerdir. Hayatlarında bir diğer etkilenen kısım da sosyal yaşamın kendisidir. Katılımcılar süreci kendileri için olumlu ya da olumsuz olarak değerlendirirken iki kısma da değinmişlerdir. Pandemi dönemi sosyal hayatlarının olumlu etkilendiğini düşünen katılımcılar, aileleri ve çocukları ile yoğunlukları yüzünden zaman geçirememiş olan katılımcılardır. Pandemi dönemi sosyal hayatlarının olumsuz etkilendiğini düşünen katılımcılar ise sosyal ilişkilerinin neredeyse bittiğini vurgulamıştır. Katılımcılar dışarı çıkamamanın verdiği etki ile bunaldıklarını belirtmişlerdir Katılımcılar ortak olarak izolasyon sürecinin kendilerini asosyal bir hale getirdiğini vurgulamışlardır.

K20: Salgın sayesinde eve kaldık. İyi yönünden bakarsak aslında ailem ile daha çok vakit geçirme fırsatım oldu. Annem ve babamla öncesine göre daha fazla konuşabildim telefonda. Olumsuz olarak da aslında insanın bir birikimi olması gerektiğini öğrendim. Sosyallik yok. Sıkıntılar yavaş yavaş çoğalmaya başladı (Yaş: 38, Bekar).

K1: Evde geçirilen süre arttıkça ev işlerinin bitmediğini fark ettim. Normal zamanlarda daha düzenli ve daha planlı yapardım işlerimi ancak şu dönemde planlama yapamıyorum. Yaptığım da bile uymakta zorlanıyorum. Durum böyle olunca da yetişemiyorsunuz sosyal hayata. En başında kendi kendime her şeyi hallederim, üstüne de şunu yapmaya zamanım kalır, bunu da yaparım falan diye

düşünüyordum. Olumsuz olarak evet yetişemiyoruz bence hayata. Bu kadar içindeyken bile hem de. Olumlu olarak da ilk kapanma dönemlerinde ailecek zaman geçirmek çok keyifliydi. Ayarlayabildiğimiz zamanlar yani. Sonradan ne zaman ayarlayabildik ne de bir işe yaradı bu kısım (Yaş: 28, Evli, Bir çocuklu).

K13: Covid-19 herkesi asosyal yaptı. Eve kapattı. Hırçınlaştı herkes be. Görüşebilmek için fırsat kolladığımız insanlarla artık konuşmuyoruz bile. Herkes evinde. Etliye sütlüye karışmıyor. Kavgalar arttı. Kadın cinayetleri arttı. Ama herkes evinde, eskisi kadar önemsemiyor insanlar. Kendi başlarına gelince anlayacaklar ama. Sosyal iletişimsizlik var hem evde hem aile içinde. Ben bile evimde durmazken önceden şimdi dışarı çıkmaya isteğim bile kalmadı. Tek iyi yanı sosyallik olarak eşim ve çocuklarımı artık daha iyi tanıyorum. Hepimiz ailecek aşırı yoğun olduğumuzdan dolayı doğru düzgü görüşemiyorduk bile. O yönden iyi oldu yalan yok (Yaş: 35, Evli, İki çocuklu).

K16: Olumlu olarak pandemi bana sosyallik açısından ailemi verdi diyebilirim. Tüm o koşuşturmacaların arasında kızlarıma ve oğluma zaman ayırmakta çok zorlanıyordum. Evimize bakıcı çağırmak zorunda kaldığımız bir dönemimiz bile oldu. Çocuklarımla daha fazla etkinlik yapabildim onlarla kaynaştım, birlikte kitaplar bile okuduk. Artık ailemi daha iyi tanıyorum. Olumsuzluk olarak da başlasa da güzel gelen bu anlattıklarım zamanla yük gibi hissettirmeye başladı çünkü zaman olmuyor. Fazladan yük gibi biniyor tepenize yani salgından öncesini özlemeye başladığınız evre oluyor (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu).

Araştırmanın üçüncü teması olarak sosyal yaşam adlı bölümde pandeminin olumlu ve olumsuz yanları incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan da anlaşılacağı üzere pandeminin olumsuz yönlerinin asosyallik ve bitmeyen ev işleri olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Pandemi'nin Olumlu ve Olumsuz Yanları

- Asosyallik
- Bitmeyen Ev İşleri

Şekil 14: Pandemi'nin Olumlu ve Olumsuz Yanları

3.4.2 Sosyal Hayat ve İkili İlişkiler

Katılımcılar, sosyal hayatlarının her anlamda etkilendiği kısımlara ek olarak artık hayatlarında teknolojinin alışılmıştan fazla kullanıldığını vurgulamaktadırlar. Görüşülemeyen sevdikleri ile sosyal ağlar üzerinden iletişimlerini sürdürmeye çalıştıklarından bahsetmişlerdir. Katılımcılar dışarı çıkıp sosyalleşmek için kullandıkları yolları ve mekanları da özlediklerini belirttiler. Aile içi faydaları dokunsa da ikili ilişkilerinde ve eşleri ile anlaşmazlıkların arttığını belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Benzer bir biçimde fazla sanallaşan sosyal ilişkilerinin eskisi gibi olup olmayacağı konusunda kaygı duyan katılımcılar da vardır. Katılımcılar insanların birbirinden artık sosyal olarak çekindiğini, birbirlerine yabancılaştıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların bir kısmı komşuları ile pandemi öncesine nazaran daha fazla görüştiklerini vurgulamışlardır. Katılımcıların bir diğer kısmındaki bireyler de Covid-19 virüsünün bulaşıcılığı nedeniyle tüm komşularıyla tamamen uzaklaştıklarına yönelik görüşlerini beyan etmişlerdir.

K18: Sosyal hayat diye bir şey kalmadı ki. Pandemi ne varsa aldı götürdü. Önceden iki arkadaşım ile oturayım, çay içeyim bile insanları dinlendiriyordu. Kafelerden bahsetmiyorum bile genel olarak düşünün yani. Diğer insanlarla görüşebilmek. Şimdi sohbet yok, içine kapanan, kafasında kuran beyinler var. Herkes telefonlara gömülmüş durumda. İnsanlar birbirlerinin ihtiyaçlarına kulak vermiyorlar bile. Eşim bile öyle şu dönemde. Çocuklar da aynı şekilde

teknolojinin esiri olmuş durumdadır. Yeri geliyor bende onlar gibi oluyorum (gülüyor). Sebebi belli. Pandemi. Diğer insanlarla başka nasıl görüşeceğiz nasıl sosyalleşeceğiz. Telefonda görüntülü konuşma ile altın günü yapan arkadaşlarım var benim (gülüyor). Pandemi bizi sosyal olarak bitirdi anlayacağın (Yaş: 27, Evli, İki çocuklu).

K2: Fazla sosyal hayatı olan biri değildim aslında. Günlerim dolu dolu geçmezdi. Kendime, spora, arkadaşlarıma ayıracak kadar zamanım hep olurdu. Hep ayarlardım bir yolla. Arkadaşlarımla artık görüşmesek de bunun zamanımı arttırdığını, bana daha çok zaman kaldığını söyleyemem. O kadar yoğun bir döneme girmişiz ki, durup düşününce insan farkına varıyor. Telefonla bile arayım hal, hatır sormadığım zamanlar bile oldu. Bu kadar vakti nerede harcayacağımı bende bilmiyorum (gülüyor). Elimizde bir telefon ya tablet. Ders anlatırken iyi hoş da aynı evdeyiz değil mi? Düşmüyor beş dakika ellerinden çocukların. Eşim de bir haberlere bakma merakı, oğlumda oyun oynama devamlı, kızım da sabah akşam dizi izliyor. Ev içinde hastalık başladığı zaman kadar iç içe değiliz. Hep birlikteyiz bu çok güzel bir duygu ama işte hayat kendine göre şekilleniyor (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu).

K1: Pandemi ile birlikte eve kapanınca tüm iletişimimiz kesildi haliyle. İlk kapanmalar geldiğinde falan her şey çok güzeldi. Fakat bu sürecin bir yıl sürmesi aile içi anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına neden oldu. Devamlı bir arada olduğumuzdan mı kaynaklanıyor bilmiyorum ama artık eskisi kadar konuşmuyoruz. Kavgalar arttı. Hem eşimle hem de çocuklarla. Tahammül duygumuz eskisi gibi kalmamış demek ki artık. Şiddetli geçimsizlik yaşıyoruz sosyal olarak. Bu süreçte herkesin elinde telefon ya da bilgisayar var. Birbirimiz ile ilgilenmiyoruz neredeyse gün içerisinde. Bende komşularıyla görüşüyorum. Artık daha fazla zaman geçiriyoruz. Balkonlarımızın karşılıklı olduğu kısımlarda sohbet edip çay içiyoruz. Onlarda da durum aynı neredeyse (Yaş: 28, Evli, Bir çocuklu).

Pandeminin etkisi ile aile bireylerine zaman ayırabilen katılımcılar olduğu da doğrulanmıştır. Sosyal hayat olarak kimseyle görüşemeyen katılımcılarda hastalık bulaştırma, hastalı taşıma gibi korkular yaşadıklarını belirtmişlerdir. Teknolojik aletlerin kullanımının daha da arttığının verilerine de ulaşılmıştır.

K26: Kızımın yılların acısını çıkardım valla. Tüm bu süreç böyle olmadan önce ben beş yıl öncesine kadar özel bir dershanede çalışıyordum. Çalışma saatlerim çok yoğundu. Ne eşime ne de kızıma zaman ayıramıyordum. Bu açıdan çok güzel oldu bizim için. Kızım şimdi 16 yaşında ve ben onunla bir hafta sonu geçiremezken şimdi aynı ev içerisindeyiz aylardır. Çok güzel bir duygu. Ama minik bir sıkıntımız var. Oturup birlikte dizi izliyoruz günün büyük bir kısmı. Ev işlerini hallettikten sonra arta kalan zamanı verimli hale getirmek dışında her şeyi yapıyoruz yani (gülüyor). Dersim olduğu zamanlar tableti dönüşümlü kullanıyoruz. Her boşluğumuzda ev biri telefonla konuşuyor artık onu fark ettim. Hep bir iletişime özlem var içimizde dışarıya karşı. Sosyal olan ne varsa kısıtladığımız için etkiliyor bunlar bizi içten içe. Uzaklaştık maalesef. Sosyal hayatımı, arkadaşlarımı, sarılabilmeyi özledim insanlara (Yaş:27, Evli, Bir çocuklu).

K11: Pandemi boyunca sosyal hayatı sıfırladık. Arkadaşlarımızla, akrabalarımızla, komşularımızla görüşmedik. Çok gerekli olduğu zamanlarda da telefondan görüştük. Whatsapp ile iletişimimiz hep vardı. Kardeşlerimle ve akrabalarımınla sürekli görüntülü konuşuyorum. Pandemi öncesine kadar teknoloji ile iç içe değildim. Çok da anlamazdım da ama artık kurdu oldum bunların hep (telefonunu gösteriyor). Ev içerisinde yapacak çok da bir şey olmuyor bazı günler. Derslerini anlat, yemek yap, bulaşıklar, temizlik işleri derken gün bitiyor ama bazen de aralıklar açık kalıyor. Ailecek bir araya gelmemizi isterdim şahsen görüşebilmek için. Elimizdeki telefonları bırakmamız lazım önce. O da en zor kısmı gibi duruyor artık. Yeri geliyor dedikodumuzu bile görüntülü olarak arayıp yapıyoruz nasıl kolay olsun (gülüyor). (Yaş: 33, Evli, İki çocuklu).

K15: Covid-19 bana çok şey öğretti. Hastalığın yayıldığını gördükten sonra evlere kapanma, karantinalar başladıktan sonra uzun bir süre ailemiz de dahil olmak üzere kimseyle görüşemedik. Tüm sosyal ilişkilerimizi telefon üzerinden yürüttük. Dolayısıyla duyulan özlem de arttı. İkili ilişkilerimizde yüz yüze telefona geçtik yani. Bu da bizi mutsuz ediyor. Ev içerisinde anlaşmazlıklarımız arttı. Çocuklarla kavga ve sürtüşmelerimiz azalmak yerine artarak devam etti. Aynı ev içerisinde hiç olmadığımız kadar zaman geçirdik. Bu olay aslında hepimize iyi gelmesi gerekirken ters teptiğini düşünüyorum (Yaş: 34, Evli, İki çocuklu).

Katılımcılardan aile ve iş yaşamlarındaki rolleri ve sorumlulukları konusunda genel olarak öğretmenlik, ev hanımlığı ve annelik olarak yanıt vermişlerdir. Sosyal olarak tüm bu rollerinin katılımcıları etkilediği ve düşünce yapılarının şekillenmesine olan etkisi göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Katılımcılar aynı anda yapmakla yükümlü oldukları sorumluluklarının bazen sekteye uğraması üzerinde durmuşlardır. Tüm bu etmenlerle beraber rol olarak dayatılan kalıplar içerisinde zorlandıklarında da hem sosyal olarak hem de aile içinde eleştirildiklerini vurgulamışlardır. Hem aile içindeki hem de işlerindeki sorumlulukları ve rolleri sosyal açıdan katılımcıları etkilemektedir. Bu kapsamda çocuğu olan katılımcılar anne ve öğretmen ikileminde kalmakla beraber ev hanımlığı, ev işlerini de rutinleri olarak görmektedirler. Çocuğu olmayan katılımcılar ise öğretmenlikleri ile birlikte ailelerine katkıda bulunmaya çalıştıklarını belirtmektedirler. Katılımcılar ortak olarak evi ve aileyi ayakta tutan kısmın kadın olduğunu vurgulamaktadırlar. Pandemi nedeniyle de mevcut sorumluluklarının daha da arttığı üzerinde durmuşlardır.

K22: Rol ve sorumluluklar birbirine karıştı. Ders yaparken evle bağlantım kopuyor ve yapmam gereken işleri unutuyorum. Benzer şekilde de evdeki işleri yaparken derste yaptıklarım aklımdan çıkıyor. Dengeyi sağlamakta zorluk çekiyorum. Derslerden artan zamanlarda hemen evde olmak ve bir işi yapabilmek güzel aslında ancak çok yorucu. Sosyal hayatımız minimuma indiğinden dolayı insanların çeşitliliğini özliyorum. Evde boş oturduğum

zamanlar vicdan azabı çekiyorum. Sanki sürekli bir şeyler yapmalıymışım gibi geliyor bana. Sanki başımda biri iş yapayım diye bekliyor gibi rahat değilim. Oysa sadece çayımı ya da kahvemi alıp pencereden dışarıyı seyretmeye ihtiyacım var (Yaş: 30 Evli, Bir çocuklu).

K12: İşte çalışıyorum. Çocuğumla ilgileniyorum. Evim ile ilgileniyorum. Bunlar benim sorumluluklarım. Eşimle başlarda ilgileniyordum. Ama sonrasında yüküm arttıkça birilerinden vazgeçmek zorundaydım. Pandemi sürecinde çok destek görmediğim için diğer işler de bana kaldı. Sıkışık bir uzaktan programım var. Zorlanıyorum. Bu yüzden eşimle ilgilenmekten vazgeçtim. Salgının başından beri kavga edip duruyoruz zaten (Yaş: 32, Evli, İki çocuklu).

K2: Aile hayatında sorumluluklar arttı tabii. Sonuçta evi idare eden kadındır. Her ne kadar aile bireyleri yardımcı olsalar da sorumluluk kadında oluyor. İş hayatına gelecek olursak da eğer, öğrencileri uzaktan takip etmek daha zor. Ödev kontrolü yapmak da zorlaştı. Whatsapp üzerinden yapıyorum genelde. Durum böyle olunca da telefon elimizden düşmedi maalesef. Bir taraftan öğrencilerin sorularını çözerken bir taraftan da çocuğun sorularına cevap vermek zor oldu. Zaman zaman bunaldık. Kendi çocuklarımızdan, onla geçireceğimiz zamandan çaldık. Yer geldi eşimle ilgilenemez oldum. Kendisi de öğretmen olduğu için durumu aramızda halledip düzenimizi bozmadan devam edebildik (Yaş: 35, Evli, Bir çocuklu).

K4: Evde anne, eş, işte öğretmen. Hem doktor hem mühendis hem ayakkabı bağlayıcısı...(güliyor). Elbette bunlar çok güzel roller. Bu rollere sahip olmak da güzel. Çocuğuma karşı sorumluluklarımı e öğrencilerime karşı sorumluluklarımı olabildiğince hatta elimden gelenin fazlası ile gerçekleştirmeye çalıştım. Sınavlara hazırlanarak gelecekleri bizim öğreteceklerimize bağlı olan öğrenciler, hayatı yine benim öğreteceklerime

bağlı şekillenecek kızım. Sorumluluklarımdan pandemi öncesinde de sonrasında da kaçmadım, ertelemedim (Yaş: 29, Evli, Bir çocuklu).

K11: Pandemi sürecinde aile ve iş hayatı ayrımın olmaması sorumluluklarımı arttırdı. Ev ile okul arasında bir ark kalmadı. Ev içerisinde hem çocuğumun annesi olmak hem de bir öğretmen olarak derslerimi yapmaya çalışmak pandemi öncesi döneme göre beni daha fazla yordu. Eşim yardımcı olsa da her anne gibi çocuk bakımında ve ev işlerinde sorumluluğun büyük bir kısmı bendeydi. Anne, öğretmen ve eş. Hepsini aynı anda aynı yerde oldum virüs yüzünden (Yaş: 33, Evli, İki çocuklu).

K25: Evdeki ve okuldaki sorumluluklarımız çok arttı. Öğrencilerle her türlü işlemlerini halletmek de bize düştü. Bu gerçekten de çok zor ve zaman alıcı. Görev dağılımını daha iyi olmalıydı. Öğretmene bu kadar sorumluluk yüklenmemeli. Ailede de aynı durum. Sonuçta toplumumuzda bir kadın modeli var. Ev ile ilgili he işi kadının yapması gerektiği, çocuklara bakmakla yükümlü olmak, eşinin ihtiyaçlarını karşılamak gibi. Tüm bunlar kadını köşeye sıkıştırıyor. Hele de benim gibi çalışıyorsa daha da beter bir hal alıyor. O adar çalışıp çabalayıp direniyorsun ve verdiğin emeğin kimse farkında bile olmuyor. Bu zaten senin sorumluluğun gözüyle bakıyorlar (Yaş: 38, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada sosyal hayat ve ikili ilişkiler incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere sosyal hayat ve ikili ilişkiler incelendiğinde sokağa çıkma yasağı, teknolojiye bağlanma, iletişim özlemi gibi kodlara ulaşılmıştır.

Sosyal Hayat ve İkili İlişkiler

- Sokağa Çıkma Yasağı
- Teknolojiye Bağlanma
- İletişim Özlemi

Şekil 15: Sosyal Hayat ve İkili İlişkiler

3.4.3 Kadının Evdeki Rolü

Sosyal olarak kadının pandemi dönemindeki rolü, evdeki rolü ve iş kadını olarak rolleri bir araya gelmektedir. Pandemi öncesinde de iş yükleri fazlaca olan ve kendilerine zaman bile ayıramayan katılımcılar iş yüklerinin arttığını vurgulamışlardır. Eşlerine, ailelerine, çocuklarına ve kendilerine zaman ayıramayacak kadar yoğun olduklarını belirtmişlerdir. Covid-19 ile uzaktan eğitim sistemi sayesinde öğretmenler home office kavramını bağdaştırmış durumdadır. Katılımcılar ev hanımı olarak ev işlerini halletmeye çalışırken aynı süreç içerisinde ev içerisinde derslerini anlatmak, çalışmak zorunda olduklarından ortak bir şekilde bahsetmişlerdir. Destek almalarına rağmen yeterli olmadığını düşünen katılımcılar da mevcuttur. Evlerinde iş bölümü olan katılımcılar, kalan işlerinin hafiflemesine rağmen çocukları ile ilgilenmeleri gerektiğini vurgulamışlardır. Kadının toplumsal olarak benimsenmiş cinsiyet rolleri katılımcılar arasında yaygın bir biçimde kendini korumaktadır. Hem çalışan hem de ev içerisindeki kadının önemi yadsınamaz derecededir. Hem ekonomik hem de manevi anlamda hane içi faydaları sayısız olan katılımcılar, belirli günlerde emeklerinin boşa çıktığını hissettiklerini vurgulamışlardır. Benzer bir biçimde katılımcılar bazı günlerde de ne ev ne de iş olarak bir eylem sergilemek istemediklerini, yorgun ve bitkin düşüklerini belirtmişlerdir. İş veriminde düşüşler yaşamalarının ev içerisinde de onları motivasyon olarak etkilemesi üzerinden durmuşlardır.

K26: Kadının evdeki rolü arttı tabii ki de. İşi eve getirdik. Özellikle yemek yeme ve uyku düzenim bozuldu. Ev iş ofisine döndü. Aralarında ayırım yapılamayacak

kadar da benzedi. Çünkü okulda ihtiyacımız olan materyalleri evimize getirip ya da aynılarını satın alıp yeniden konumlandırdık. Kendimize küçük bir okul yaptık anlayacağınız (Yaş: 27, Evli, Bir çocuklu).

K1: Türkiye de kadının sorumluluğu her zaman fazlaydı zaten. Pandemi daha da artırdı sadece. Çocukların kaygılarını azaltma ve günlük hayatı idare ettirme konusunda kadınlar daha fazla rol oynadı. Pandemi ile ortalık kapatılınca ve online ye geçilince başlarda baya bir bocaladım. Sürece alışıp yavaş yavaş eşimin de yardımı ile günlük yaşamımızı bir düzene koyduk (Yaş: 28, Evli, Bir çocuklu).

K17: Kadın her daim çok yoruluyor. Kendini paralyor. Hijyen, sağlıklı yemek, çocuklar, ev derken zaten acımasız bir yoğunluğun elinde kadın. Bir yandan da canlı dersleri yapmaya çalışmak. Bitmek bilmeyen mesajları takip etmek. Şu süreçte telefonsuz bir şey yapamasak da telefondan nefret eder oldum. Başta her şey birbirine giriyordu. Ancak zamanla bir sıralama yapıyorsun kendi kafanda. Yemek yoksa amaaan bugün temizliği boş ver yarın yaparım diyebiliyorsunuz. Nasıl olsa hep evdesiniz. Öncesinde böyle değildi. Her şey daha kontrollüydü (Yaş: 39, Bekar).

K20: Kadınlar daha çok yoruluyorlar. Bu tartışmasız bir gerçek. Özellikle de pandemi de. Evde ders anlattım, işi eve taşımak zorunda kaldım. Zor bir durum. Denge kurmakta zorlanıyorsunuz. Sorumluluklarınız var. Bir gün içinde bile üç beş parçaya bölünüyorsunuz. Kendi adıma evde daha çok zaman geçirdik. Bu düzen, yeme içme, temizlik konusunda artık sorumluluklar getirdi. Etrafımdaki kadınları düşününce gerçekten de tamamı çok yorgun, mutsuz ve umutsuz durumda. Denge kurabilmeyi planlı oluşuma borçluyum sanırım. Çünkü herhangi bir sorumluluğumu hiç aksatmıyorum. İşte de evde de her şey olağan akışında sürüyor. Pandemi ile birlikte evden öğrencilerin derslerini ve okul

süreçlerini daha yakından takip etmeleri, dinlemelerini sağlamaya çalıştım. Bu öncesine göre fazladan bir görev olmuş oldu benim için (Yaş: 38, Bekar).

Araştırmada kadının evdeki rolü incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere kadının evdeki rolü işi eve getirmek, yaşlı ve çocuk bakımı, ev işleri, öğretmenlik işleri olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Kadının Evdeki Rolü

- İş Eve Getirmek
- Yaşlı ve Çocuk Bakımı
- Ev İşleri
- Öğretmenlik Görevleri

Şekil 16: Kadının Evdeki Rolü

3.4.4 Pandemi Sürecinde Ekonomi

Katılımcılar pandemi döneminde sadece manevi değil maddi olarak da etkilenmişlerdir. Katılımcılar ortak olarak pandemi döneminin ekonomik olarak zorlayıcı olduğunu vurgulamışlardır. Katılımcılar kamu kurumunda çalıştıkları için pandemi süreci boyunca maaşları yatırılmaya devam edildiği unutulmamalıdır. Bazı katılımcılar kurs ve ders ücretlerini tam olarak alamadıkları için olumsuz etkilendiklerini belirttiler. Katılımcılar neredeyse her şeye pandemi ile zam geldiğini de vurguladılar.

K19: Eşim ve ben devlet memuru olduğumuz için ikimizin de maaşları hep zamanında ve düzenli olarak yattı. Sıkıntı yaşamayan şanslı azınlıktaydık. Fakat satılan ürünlerin çoğuna zam geldiği gerçeğini değiştirmiyor tabii ki (Yaş: 42, Evli, İki çocuklu).

K20: Öğretmenler çalışmaya devam etmelerine rağmen ders ücretlerinde eksiltmeler ya da kurs ödemelerinde gecikmeler yaşandı. Her şeyi evimizden kontrol etmeye çalıştığımız şu dönemde insanların en çok ihtiyacı olan şey sevgi ve para maalesef (Yaş: 38, Bekar).

K24: Ekonomik anlamda öyle çok çok olumsuz etkilendim diyemem. Ama zorlandık mı evet zorlandık. Özellikle çocuk olunca onun ihtiyaçları olunca konu çok zorlandık. Beraberinde her şey çok pahalandı. Herkesi olumsuz etkilediğini düşünüyorum (Yaş: 44, Evli, İki çocuklu).

K13: Olumlu etkiledi diyebilirim. Maaşımızı almaya devam ettik eşimle birlikte. Çocuğumuz okula gidemediği için okul ve servis ücreti de vermemiş olduk. Dışarı çıkamadığımız için de tatile de gidemedik. Bütün bu harcamalarımız bize kar olarak kaldı (gülüyor) (Yaş: 35, Evli, İki çocuklu).

K15: Mesleğim gereği aldığım ücret biraz azaldı. Yapılan harcamalarımın bazıları da neredeyse yok denecek kadar az artık. Eğitim, eğlence, giyim, gezme, tatil gibi etkinliklerimiz artık olmadığı için bu kısımlarda kar ettik. Bunun yanında bazı harcamalarımız da arttı. Elektrik, internet, teknolojik aletlere olan ihtiyacımız gibi. Bunlar birbirini dengeleyebilirdi, sürekli zam olmasaydı eğer (Yaş: 34, Evli, İki çocuklu).

Araştırmada pandemi sürecinde ekonomi incelenmiş olup, ortaya çıkan kodlardan anlaşılacağı üzere pandemi sürecinde ekonomi maaş problemleri, artan fiyatlar, tasarruf, ekstra ihtiyaçlar olarak tanımlandığı ortaya çıkmıştır.

Pandemi Sürecinde Ekonomi

- Maaş Problemleri
- Artan Fiyatlar
- Tasarruf
- Ekstra İhtiyaçlar

Şekil 17: Pandemi Sürecinde Ekonomi

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde katılımcılardan toplanan veriler ve literatürde yer alan veriler karşılaştırılarak tartışılmaya çalışılmıştır. Bu tez çalışmasında 24- 45 yaş aralığı arasındaki çalışan kadın öğretmenlerle derinlemesine mülakat yapılmıştır. 24-30 yaş aralığında 9, 31-37 yaş aralığında 10, 38-45 yaş aralığında 7 katılımcı bulunmaktadır. Toplamda 26 katılımcı vardır. 26 katılımcıdan 22 si evli,3'ü bekar ve bir tanesi boşanmış durumdadır. Katılımcıların tamamı pandemi döneminde çalışan kadın öğretmenlerden oluşmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma yönteminin desenlerinden etnografik araştırma ve temellendirilmiş kuram yaklaşımı ele alınmıştır. Veri toplama tekniği olarak derinlemesine mülakat ve katılımlı gözlem kullanılmıştır. Temellendirilmiş kuram yaklaşımının açık, eksenel, seçici kodlama aşamalarından sadece açık kodlama aşamasından yola çıkılarak araştırmada iş, aile ve sosyal yaşam temalarından kodlar ortaya çıkartılmıştır. Bulgular bölümünde her ana temanın alt başlığında ayrı ayrı şekillerde gösterilen kodlar iş, aile ve sosyal yaşam adlı ana temalarda toplanarak aşağıdaki Tablo 5-6 ve 7'de gösterilmektedir.

Tablo: 5 İş Yaşamı Alt Kategorileri ve Kodları

Temalar	Alt Kategoriler	Kodlar
İş Yaşamı	Pandeminin Anlamı	Kaygı Verici Bir Süreç Sıkıntılı Bir Süreç
	Altyapı Sorunları	Yüz Yüze Eğitim Teknik Arızalar Uyumsuzluk
	Öğretmenlik Mesleğine Yüklenen Anlamlar	Yol Göstericilik Eğitimci olmak

		Mesleki Bunalmışlık
	Zaman ve Mekan Sıkışması	Home Office Yoğunluk Uzaktan Eğitim
	Teknolojik İmkanlar	Telefon, Tablet, Bilgisayar İnternet Zoom, EBA
	Uzaktan Eğitimde İletişim Süreci	İletişim Kopuklukları Motivasyon Eksiklikleri
	Evin Sınıf Ortamına Dönüşmesi	Ders Anlatım Odası Dekorasyon Problemleri

İş yaşamı hakkında kaygı verici bir süreç, sıkıntılı bir süreç, yüz yüze eğitim, teknik arızalar, uyumsuzluk, yol göstericilik, eğitimci olmak, mesleki bunalmışlık, home office, yoğunluk, uzaktan eğitim, telefon, tablet, bilgisayar, internet, zoom, eba, iletişim kopuklukları, motivasyon eksiklikleri, ders anlatım odası, dekorasyon problemleri gibi kodlara ulaşılmıştır.

Tablo: 6 Aile Yaşamı Alt Kategorileri ve Kodları

Tema	Alt Kategoriler	Kodlar
Aile Yaşamı	Pandemi Sürecinde Aile	Kavgalar ve Yoğunluk Temizlik Önlemleri Ev İşleri
	Pandemi İle Değişen Duygular	Sinirlilik

		Olumsuzluk Bıkkınlık Sabırsızlık
	Pandemi de Kadın Olmak	İş Yüğü Ev Hanımlığı Çocuk Bakımı
	Aile Yapısındaki Değişimler	Vakit Sınırlılığı Etkili Zaman Kullanımı
	Pandemi Sürecinde Eş ve Çocuk	Tahammülsüzlük Aile İçi Zaman Ayırabilmek
	Ev İçi İş Bölümü	İş Dağılımı Dışarıdan Yardımcı Hastalık Korkusu

Aile yaşamı ile ilgili, kavgalar ve yoğunluk, temizlik önlemleri, ev işleri, sınırlılık, olumsuzluk, bıkkınlık, sabırsızlık, iş yükü, ev hanımlığı, çocuk bakımı, vakit sınırlılığı, etkili zaman, kullanımı, tahammülsüzlük, aile içi zaman ayırabilmek, iş dağılımı, dışarıdan yardımcı, hastalık korkusu kodlarına ulaşılmıştır.

Tablo: 7 Sosyal Yaşam Alt Kategorileri ve Kodları

Tema	Alt Kategoriler	Kodlar
Sosyal Yaşam	Pandeminin Olumlu ve Olumsuz Yanı	Asosyallik Bitmeyen Ev İşleri
	Sosyal Hayat ve İkili İlişkiler	Sokağa Çıkma Yasağı

		Teknolojiye Bağlanma İletişim Özlemi
	Kadının Evdeki Rolü	İşi Eve Getirme Yaşlı ve Çocuk Bakımı Ev İşleri Öğretmenlik Görevleri
	Pandemi Sürecinde Ekonomi	Maaş Problemleri Artan Fiyatlar Tasarruf Ekstra İhtiyaçlar

Sosyal yaşam kapsamında asosyallik, bitmeyen ev işleri, sokağa çıkma yasağı, teknolojiye bağlanma, iletişim özlemi, işi eve getirme, yaşlı ve çocuk bakımı, ev işleri, öğretmenlik, görevleri, maaş problemleri, artan fiyatlar, tasarruf, ekstra ihtiyaçlar kodlarına ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgular Goffman'ın (2009), benliğin sunumu olarak bahsettiği dramaturji yaklaşımı kapsamındadır. Sahne önü, sahne arkası, performans gibi alt kavramlar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Goffman için oyuncular performanslarını sergileyen, rutinlerini devam ettiren kişilerdir. Bireyler başkaları karşısında sergiledikleri bu performanslarını da devamlı olarak değerlendirirler. Performanslarını sergileyen bu kişiler, sergiledikleri hakkında da devamlı bir görüşe sahiptirler (Poloma, 1993, s. 203 akt. Hülür, 2007). Araştırma kapsamındaki katılımcıların sahne önünde sergiledikleri performanslarına sahne arkasındaki etmenleri yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır. Covid- 19 salgın hastalığının giderek yayılması ve zorunlu karantinaların yaşandığı bu dönem katılımcıları birçok açıdan etkilemiştir. Ev hayatı ile iş hayatının artık aynı anlama gelecek kadar sıkışması neticesinde katılımcılar hane içerisindeki yaşanan olumlu ve olumsuz olayları, sahne önü olarak adlandırdığımız öğretmenlik mesleğinin sergilendiği uzaktan eğitim dönemine yansıttıkları verilerine

ulaşmıştır. Sahne arkasındaki aile, çocuk ve ev yükünün katılımcının öğretmenlik mesleğini sergilediği sahne arkası için sınırlandırıcı bir etkisi olduğuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde hane içerisinde sıkıntılar yaşayan katılımcılar gerek mesleki doyum gerekse de mesleğe karşı yabancılaşma yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yabancılaşma bireylerin birbirlerinden ya da belirli bir ortamdan zamanla kopmaları anlamına gelmektedir (Marshall, 1999, s. 198 akt. Ulaş, 2020). Marx yabancılaşma kavramını şöyle yorumlamıştır:

İşçi ne kadar çok üretir, üretimi güç, ve boyut anlamında ne kadar artarsa, o kadar yoksullaşır. Ürettiği meta arttıkça, kendisi daha ucuz bir meta haline gelir. İnsan dünyasının değersizleşmesi, şeylerin dünyasındaki değer artışı ile doğru orantılı olarak artar. İşçi kendi emeğine ve ürettiği ürüne, yabancı bir nesneye bağlı olduğu gibi bağlıdır. O yüzden işçi kendisini ne kadar işine katarsa, kendisine karşı ortaya çıkardığı yabancı, nesnel dünya o kadar güç kazanır, kendisi ve içsel dünyası o kadar yoksullaşır ve kendisine daha az ait olur (Marx, 1976, akt. Somer, 2011).

Beraberinde öğretmenlerin mesleklerini icra edemedikleri ve yeterince verim alamadıklarına yönelik hissettikleri duygular da Marx'ın yabancılaşma kuramına doğru yaklaştıklarını göstermektedir. Hane içerisinde sorun yaşamayan bireylerin de uzaktan eğitim döneminde evlerinden yürüttükleri derslerinde bir sıkıntı ile karşılaşmadıklarını, daha rahat motive oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Habermas (2009, s.25) kamusal alanı şu şekilde tanımlamaktadır: “Kamusal alanların düzeninde ilk önce, çürümenin anormal nitelikleri veya baskıcı bir toplumsallaşmanın çatlakları kendini gösterir. Modern toplum koşulları altında, özellikle de demokrasi kurumunun siyasi kamusalılığı, toplumun bütünleşmesi için semptomatik bir anlam kazanır.” Özel alan ise kamusal alana göre karşıtlıklar barındıran bir ilişkiye sahiptir. Bu iki kavramı ayırt etmek için iki kriter kullanılır. Bu kriterler görünürlük ve kolektifliktir. Görünürlük kriteri açık ve gizli olanın ortaya çıkarılmasını ya da erişilebilir olması anlamına gelmektedir. Kolektif kriteri ise toplumsal ve topluma faydaya yönelik ayrımı ortaya koyar (Mahçupyan, 1999, s. 44). Özel alan, içerisinde stratejik davranış gösterilemeyen durumları kapsar. Kamusal alan olarak adlandırılan iş hayatının ve özel alan sayılan aile, ev hayatının pandemi ile iç

içe geçmesi aralarındaki ayrımın yapılmasını zorlaştırmaktadır. Burada Habermas'ın (2004) kamusal alan ve özel alanın arasındaki duvarın silikleşmesini ve yavaş yavaş iç içe geçmelerinin etkilerini de görmekteyiz. Ritzer (1992), çalışanların işlerinden verim alamamalarının zamanla iş arkadaşları arasında rekabet ortaya çıkabileceğini belirtmektedir. Doğal dayanışma ve iş birliği duygularının da zamanla ortadan kalktığını önermektedir (akt. Ulaş, 2020). Katılımcıların yaşadıkları olumsuzluklar, Goffman'ın sahne metaforu ve sahnede sergilenen performans ile sahne arkasında özgür olabildikleri "ben" tarafından etkilenmeleri çalışmanın temel problemini çerçevesinde ele alınmıştır. Tüm bunlarla beraber zorunlu olarak ev içerisinde zaman geçiren katılımcılar toplumsal cinsiyet rolleri ile belirlenmiş tahakküme maruz kalmışlardır. Erkeklik bağımsız olmak, atılganlık, lider olmak özellikleri ile, kadınsılık ise şefkat, duyarlılık, annelik, hizmet eden özellikleri ile bağdaştırılır. Fakat bu kriterler bireylerin içerisinde buldukları çevreye, yaşlarına, ebeveynlerine, doğum düzeyine ve ebeveynlerin cinsiyet tutumlarına göre değişim gösterebilir (Crouter, Whiteman, McHale ve Osgood, 2017). Toplumsal cinsiyet rollerine körü körüne bağlı bireyler kadınsı ve erkeksi cinsiyet şema sınıflandırmasına dahildirler. Androjen bireylerin daha uyumlu olduğu, karşılaştıkları durumlar için cinsiyet rollerini esnek bir biçimde sergiledikleri ortaya konmuştur (Hagqvist, Gadin ve Nordenmark, 2016; Wolfram, Mohr ve Borchert, 2009). Yapılan çalışmada da androjen kavramına yer verilmiştir. Çalışan kadın öğretmenlerin evli ya da bekar olsun toplumsal cinsiyet rollerinin dayatmalarına maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi ve uzaktan eğitim ile birlikte evlerinde daha fazla zaman geçirmek zorunda oldukları için bu baskı daha da artmıştır. Bireylerin androjen kimlik tipine uymaları modern toplum için daha esnek ve uyumlu cinsiyet rolleri için gereklidir.

Özge Zeybekoğlu ve Cansu Dursun (2020), pandemi sürecinde çalışan annelerin özel alanlarına kamusal alanları sığdırmalarını mecburi kılan toplumsal cinsiyet rollerini incelemişlerdir. Zeybekoğlu ve Dursun'un (2020) çalışmasında çalışan annelerin ev yaşamları ve pandemi neticesinde home office olarak çalışmaları sonucu bir araya gelmiştir. Özel alan ve kamusal alan arasında artık bir fark kalmamış ve katılımcılar bundan olumsuz olarak etkilenmiştir. Benzer bir biçimde yapılan araştırmada çalışan kadın öğretmenler için de benzer bir sonuca ulaşılmıştır. Zeybekoğlu ve Dursun'un (2020) çalışmasında katılımcılar genel olarak çalışan

anneler üzerinde toplanırken, bu çalışmada çalışan kadın öğretmenler evli, bekar, boşanmış kriterleri ile araştırmaya dahil edilmişlerdir. Daha geniş ve akıcı bir biçimde veri akışı sağlanmıştır. Veysel Bozkurt (2020), pandemi döneminde çalışma konusunu ele almış ve ekonomik kaygılar ve verimlilik başlıkları altında konuyu irdelemiştir. Çalışan bireylerin iş ortamlarında aldıkları verim ile daha motive olarak devam ettikleri çalışma hayatlarının pandemi etkisi ile sekteye uğradığı ve bununla beraber iş veriminde düşüşler meydana geldiğini tespit etmiştir. Bu çalışmada da aynı şekilde pandemi ile home office uygulamasına geçilmesinin katılımcıları olumsuz olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İş verimleri düşen bazı katılımcılar kendilerini iyi birer öğretmen olarak görmemeye başlamışlardır. Kaygı düzeyleri artan katılımcılar uzaktan eğitim sürecinde de mesleklerine karşı isteksizlik belirtileri de göstermişlerdir. Bozkurt'un (2020) araştırması desteklenmiştir. Serhat Öztürk, Nihal Yılmaz, Didem Demir Erbil ve Oya Hazer (2020) pandemi döneminde hane halkındaki çatışma ve birlik beraberlik durumunu incelemiştir. Öztürk vd. (2020), pandemi dönemi boyunca hane içerisindeki hijyene verilen önemin ve harcamaların arttığını tespit etmiştir. Benzer bir biçimde kadın öğretmenlerin de aynı davranışı sergilediklerin bulgular bölümünde bahsedilmiştir. Öztürk vd. (2020) hane içerisindeki birlik ve beraberliğin arttığını fakat temas gerektiren davranışların azaldığını tespit etmiştir. Artan birlik ve beraberlik ile beraber çatışmaların da arttığını belirtmişlerdir. Öztürk ve arkadaşlarının ulaştıkları sonuçlar gibi bu çalışmada da evde kalmak zorunda olan katılımcılar, aileleri ile çatışmalarının gittikçe arttığını aynı zamanda da birlikte zaman geçirebildiklerini vurgulamışlardır. Öztürk vd. (2020) çalışmaları desteklenmiştir. Elifcan Çelebi (2020), pandemi sürecinin akademisyenler üzerindeki toplumsal cinsiyet temelli etkilerini incelemiştir. Çelebi (2020), Kadın akademisyenlerin ev içi sorumluluklarının arttığını, kendilerine ayırdıkları özel zamanlarının da giderek kısaldığını tespit etmiştir. Akademisyenlerin iş verimlerinde düşüş yaşandığını akademik üretkenliğin azaldığını fakat akademik rekabetin arttığını belirtmiştir. Çelebi'nin (2020) ulaştığı sonuçlarla benzer sonuçlar gösteren bu çalışmada da kadın öğretmenlerin ev işlerinin artışı nedeni ile kendilerine yeterince özgür ve boş zaman ayıramadıkları tespit edildi. İş yaşamının eve taşınması ile birlikte kadın öğretmenler yaşanan çeşitli aksaklıklarla beraber iş verimlerinde düşme olduğunu belirtmişlerdir. Bu verimdeki düşüş de katılımcıları işlerine karşı

yabancılaştırmış ve kendilerini eksik görmeye başlamalarına neden olmuştur. Çelebi'nin (2020) çalışmasındaki veriler desteklenmiştir. İki çalışma arasındaki fark ise akademisyenler yerine çalışan kadın öğretmenler seçilmiş, sadece iş ve aile değil sosyal hayat da araştırma konusu edilmiştir. Unutulmamalıdır ki pandemi devam ettiği süreç içerisinde iş, aile ve sosyal hayat bir birey için araştırılması en önemli üçgendir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Covid-19 virüsünün küresel bir pandemi olarak ilan edilmesi ile birlikte insanların yaşantısında büyük çaplı değişimler meydana gelmiştir. Araştırma kapsamında çalışan kadın öğretmenler incelemek amacı ile ele alınmıştır. Uygulanan derinlemesine görüşme tekniğinden elde edilen veriler ışığında yaşanan genel sıkıntılar üç başlık altında incelenmiş ve aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

Pandemi sürecinde uygulanan uzaktan eğitim ve çevrim içi eğitim uygulamalarında çalışan kadın öğretmenler. İş yaşamı ile ilgili birçok yeni değişim yaşadığını, yeni çalışma alışkanlıkları ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Eğitim süreci tamamen evden ve teknolojik araçlar üzerinden yapılması kamusal alanın özel alanla iç içe girmesi, zaman ve mekan kullanımını farklılaştırmıştır. Araştırma bulgularında çalışan kadın öğretmenlerin iş yaşamı ile ilgili olarak varılan sonuçlar şöyledir. Pandemi süreci çalışan kadın öğretmenin iş yaşamı ile ilgili kaygılarını arttırmıştır. Yaptıkları işten yeterli düzeyde verim alamayacakları korkusu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bir masa başında ve uzun süre bir ekrana bağlı olmak fizyolojik ve sağlık sorunlarına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi öncesine kıyasla daha fazla yoruldukları tespit edilmiştir. Uzaktan eğitim ile birlikte derslere katılan öğrenci sayılarının az olması öğretmenlerin motivasyonlarını büyük ölçüde düşürdüğü gibi iş doyumlarını da olumsuz etkilemiştir. Uzaktan eğitimde öğrenciler, yüz yüze eğitim kadar derslerde aktif olmamışlardır. Uzaktan eğitim pandemi kısıtlamasında başvurulacak en etkin uygulama olmakla birlikte, alt yapı ve sistemsel yetersizlikler ve fırsat eşitliğine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır. Derslere katılan öğrenci sayılarındaki azlık sebeplerinden biri de budur. Ayrıca uzaktan eğitimde devam zorunluluğunun olmaması katılımın daha az sayıda olmasında etkili olduğu vurgulanmıştır. Katılımcıların hepsi meslek hayatları boyunca en çok bu dönemde zorlanmışlardır. Home office çalışmalarının zaman ve mekânı belirsizleştirilmesi öğretmenlerin günün her saatinde aktif olma zorunluluğunu doğurmuştur. Bu da zaman planlamasını sekteye uğratmıştır. Ders dışında öğrencilere yeterli zaman ayıramadığı, sosyal aktivite ve proje çalışmalarının büyük ölçüde aksadığı tespit edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin büyük çoğunluğu akıllı telefon ve bilgisayarlardan etkinliklerini yürütmüşlerdir. Katılımcılar uzaktan eğitime geçiş sürecinde önceden

yüz yüze derse girdikleri öğrencileri ile daha kolay iletişim kurarken, sonradan dersine girdikleri ve yüz yüze etkileşimlerinin olmadığı öğrencilerle iletişim sorunları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Katılımcılar, yeni normal yaşama adaptasyonunun zaman alacağını ve bir süre daha pandeminin etkisinin devam edeceğini belirtmişlerdir.

Home office çalışma ortamlarını değiştirmiş, evin yeniden düzenlenme ihtiyacını doğurmuştur. Katılımcılar aynı anda birden fazla kişi ders yaptığında internet ve alt yapı sorunu yaşadığı ayrıca birbirlerinin ses ve gürültülerinden rahatsızlıklarını belirtmişlerdir.

Üç tema başlığı altında yapılan kodlamalar tabloda gösterilmiştir. Tablolardan anlaşılacağı üzere iş yaşamıyla ilgili kaygı verici bir süreç, sıkıntılı bir süreç, yüz yüze eğitim, teknik arızalar, uyumsuzluk, yol göstericilik, eğitimci olmak, mesleki bunalmışlık, home office, yoğunluk, uzaktan eğitim, telefon, tablet, bilgisayar, internet, zoom, eba, iletişim kopuklukları, motivasyon eksiklikleri, ders anlatım odası, dekorasyon problemleri gibi kodlara ulaşılmıştır.

Katılımcıların aile yaşamı ile ilgili olarak ulaşılan sonuçlar göstermektedir ki, pandemi sürecinde ev yaşamı daha güvenli olmakla birlikte bütün iş ve yaşam alanının ev olması farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Pandemi öncesi ve sonraki aile yaşantısında birçok farklılıklar belirmiştir. Bunlar içerisinde ev içinde hijyen ve temizliğe ayrılan zaman ve verilen önem katlanarak artmıştır. Ayrıca aile içerisindeki anlaşmazlıkların ve ev içi kavgalarının arttığı tespit edilmiştir. Pandemi ile birlikte katılımcıların zaman algıları bozulmuş ve uyum düzeni sorunu yaşamışlardır. Hane içindeki herkesin aynı anda ve sürekli evde olması iş ve aile yaşantısını iç içe sokmuştur. Bu da kadının ev içi işlerinde artışa sebep olmuş, iş yükü ve ev yükü bir araya gelerek kendilerine ayıracakları özel zamanların azaldığı görülmüştür. Sürekli evde kalmak evdeki yaşlı ve kronik rahatsızlığı bulunan bireyler ile ilgilenmek ayrıca ev işlerini üstlenmek diğer yandan da hastalığın bulaşma korkusunu yaşamak bireylerde bıkkınlık, durgunluk, yetersizlik ve moral bozukluğunda artış görülmesine neden olmuştur. Katılımcılar hem mesleklerini icra etmede hem ev işlerini yapmakta zorlandılar. Süreçte aile içindeki ev işi yüklerinin arttığı, özel alan ve kamusal alan ayrımını tam olarak yapmakta zorlandıkları görülmüştür. Tüm bunlarla beraber katılımcıların bir kısmı aile bağlarının güçlendiğini bir arada daha fazla zaman

geçirdiklerini belirtirken, bazı katılımcıların da gereksiz tartışmaların yaşandığını ve ev içi geçimsizliğinin arttığından şikâyet etmişlerdir. Katılımcıların çoğunluğunda mesai saatlerinin düzensizliği ve çakışmasından dolayı çocuklarına yeterince zaman ayıramadığı bilgisine ulaşılmıştır. Katılımcılar ev işleri için Pandemiden önce yardım aldıklarını, pandemi ile birlikte dışarıdan yardım alamadıkları için ev içi sorumluluklarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar kadın olmanın zorluklarını belirtmiş, ev içi işlerin dağılımının tam yapılamamasından kaynaklı geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri arasında kaldıkları tespit edilmiştir. Katılımcıların sosyal yaşamı ile ilgili ulaşılan sonuçlar göstermektedir ki pandemi süreci karantina ve kısıtlamalar sosyal ilişkileri de en az düzeye indirgemıştır. Katılımcılar pandemi sürecinde sosyal yaşam alanlarının daha çok aile üyeleriyle sınırlandırıldığını belirtmiştir. Katılımcılardan hastalık riskine karşı sosyal yaşamı daha çok internet ve sosyal medya aracılığı ile devam ettirdikleri bilgisine ulaşılmıştır. Aile yaşamı ele alındığında ise tablolardan elde edilen veriler ışığında kavgalar ve yoğunluk, temizlik önlemleri, ev işleri, sinirlilik, olumsuzluk, bıkkınlık, sabırsızlık, iş yükü, ev hanımlığı, çocuk bakımı, vakit sınırlılığı, etkili zaman, kullanımı, tahammülsüzlük, aile içi zaman ayırabilmek, iş dağılımı, dışarıdan yardımcı, hastalık korkusu kodlarına ulaşılmıştır. Goffman'ın dramaturji kavramına göre bakacak olursak, iş yaşamı ön sahne, aile ve sosyal yaşam arka sahneyi oluşturmaktadır. Katılımcılar iş yaşamında gösterdikleri ön sahnedeki performans için arka sahnede bulunan aile ve sosyal yaşamda bir hazırlık evresindedirler. Katılımcıların arka sahnede yaşadıkları olayları ön sahnedeki performanslarına yansıttıkları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışan kadın öğretmenler için aile ve sosyal hayat pandemi dönemi ile birlikte daha da zor hal almıştır. Katılımcılar bu süreçte sosyal medya ve teknolojik araçları gereğinden fazla kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durumun yeni normal hayatta sosyal ilişkilerin benzer şekilde devam edeceği kaygısını taşıdıkları tespit edilmiştir. Pandemi süreci ile sanallaşan iletişim ve sosyal hayat, sosyal ilişkilerin eskisi kadar canlı olmadığını ve bireyselleşmenin daha da belirginleştiği sonuçlarına ulaşılmamasını sağlamıştır. Hastalığın bulaşma riskine karşı akraba ziyaretleri, seyahatler, ev oturmaları ve komşu ziyaretleri gibi davranışların en aza indirgenmeye çalışıldığı tespit edilmiştir. Ev içi yoğun çalışma sosyal ilişkilere yeterli zaman ayıramamasına sebep olmuştur. Sosyal yaşam kapsamında elde edilen verilerden hareketle asosyallik, bitmeyen ev işleri,

sokağa çıkma yasağı, teknolojiye bağlanma, iletişim özlemi, işi eve getirme, yaşlı ve çocuk bakımı, ev işleri, öğretmenlik, görevleri, maaş problemleri, artan fiyatlar, tasarruf, ekstra ihtiyaçlar kodlarına ulaşılmıştır. Tüm bu değişkenler ve ulaşılan kodlarla beraber, katılımcılar sahne önü ve sahne arkası olarak sergiledikleri performanslarında sahne arkasının, sahne önünü etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Aile ve sosyal yaşam çalışan kadın öğretmenlerin uzaktan eğitim dönemindeki öğretmenlik performanslarını etkilemektedir. Çalışan kadınların pandemi döneminde tüm yüklerinin artması nedeni ile onlara sıkıntılar çıkartan bazı etkenlerin değişmesi gerekmektedir. Dağınık olan uzaktan ders saatlerinin düzenlenmesi ev içindeki ders çakışmalarını ve çocuklarıyla ilgilenebilme fırsatını annelere tanımış olacaktır. Bununla beraber ev içi görev dağılımının yapılması ve geleneksel ataerkil yaklaşımın terk edilmesi kadının özel alanında ki yabancılaşmayı engelleyecektir. Uzaktan eğitim uygulamalarında fırsat eşitliğini sağlanarak bütün öğrencilerin derslere katılımı desteklenmeli ve ayrıca bütün öğretim kademeleri için uzaktan eğitim yönetmelikleri oluşturularak, devam zorunluluğu belirli şartlara bağlanmalıdır. Öğrenciler ve aileler teknoloji kullanımı konusunda bilinçlendirilmeli, bu sayede dijital bağımlılık bir ölçüde en aza indirilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, G. (2008). Enformasyon Sistemlerin Stratejik Önemi ve Planlaması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. 6(1). s. 53-75.
- Akgül Gök, F., İl, S. (2017). Evli Kadın ve Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlgili Algılarının Aile İşlevlerine Yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. Cilt 10. Sayı 54. s. 523-533.
- Aktaş, İ. (2019). Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramları Çerçevesinde Ortaya Çıkan Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığı. *Ekev Akademi Dergisi*. ICOAEF Özel Sayısı. S. 97-118.
- Aktaş, G. (2013a). Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. Cilt 30. Sayı 1. S.53-72.
- Aktaş, G. (2013b). Üretiyorum Öyleyse Varım: Buldan'da Ev Eksenli Çalışan Kadınların Aile ve Toplumsal Yaşamda Görünmeyen Emeği. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*. Cilt 5. Sayı 1. s. 258-267.
- Alkan, C. (2019). ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜREÇLERİ İLKELER. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 20 (1), 209-229. DOI: 10.1501/Egifak_0000001070
- Altan Arslan, Ş. (2000). *Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik*. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (6. Baskı)*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Ayan A., Kıraç S. (2020). *COVID-19 Pandemisi Sürecinde Nükleer Tıp Uygulamaları İçin Kılavuz*. Sağlık Bilimleri Üniversitesi. Ankara.
- Ayan, F. (2000). *Bayan Öğretmenlerin Yöneticilikleri ve Öğretmen Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Aydın, A. F. (2020). Post-Truth Dönemde Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 (Yeni Koronavirüs) Pandemi Süreci. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*. 4(12). s. 76-90.
- Badınter, E. (2011). Kadınlık mı Annelik mi? *İletişim Yayınları*. s.22-26
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 5(2). S. 368-388.

- Başak, S., Kingır, S., Yaşar, Ş. (2013). Kadının Görünmeyen Emeği: İkinci Vardiya. Anka Kadın Araştırma Merkezi. Ankara: Ames Yayıncılık.
- Bem, L.S., Lenney. E. (1976). Sex Typing and Avoidance of Cross Sex Behaviour. *Journal of Personality and Social Psychology*. Cilt 33. Sayı1. s.48-54.
- Bilican Gökkaya, V. (2015). Çaresizliği Öğrenen Kadın: Öğrenilmiş Çaresizlik. *Turkish Studies International Periodical for the Languages. Literature and History of Turkish or Turkic*. 10(14). s. 53-70.
- Blauner, R. (1964). *Alienation and Freedom: The Factory Worker and His Industry*, The University of Chicago Press, Lrd., London, The United States of America
- Boyatzis, R.E. (1998). *Transforming qualitative information: thematic analysis and code development*. Sage.
- Bozkurt, V. (2020). Pandemi Döneminde Çalışma: Ekonomik Kaygılar, Dijitalleşme ve Verimlilik. 10.26650/B/SS46.2020.005.08.
- Çağan K. (2011). Ailenin İşlevleri. Aile Hakkında Kuramsal Perspektifler. Ed. Kadir Canatan. Aile Sosyolojisi. İstanbul. S. 84
- Çakır, Ö., (2008). Türkiye’de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 31. Temmuz-Aralık 2008. S. 25-47.
- Çalık, M. & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri [Parameters of content analysis]. *Eğitim ve Bilim*, 39(174), 33–38. Doi: 10.15390/EB.2014.3412
- Carnoy, M., Castells, M. (2001). Globalization, the knowledge society, and the Network State: Poulantzas at the millennium. *Global Networks*. 1 (1). 1 – 18. Erişim Adresi: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1471-0374.00002> Erişim Tarihi: 17.03.2021
- Çelebi, E. (2020). Pandemi Sürecinin Akademisyenler Üzerindeki Toplumsal Cinsiyet Temelli Etkileri. Çatlak Zemin Blog Feminist Pencere, (Çevrim içi yayımlanması 28 Mayıs). Erişim Adresi: https://pure.mpg.de/pubman/faces/ViewItemOverviewPage.jsp?itemId=item_3238333 Erişim Tarihi: 20.05.2021
- Connell, R. W. (1998). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar. *Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*. Çev: Cem Soydemir. İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 75-79
- Creswell, W.J. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Edt. Bütün M., Demir S.B. Ankara: Siyasal Kitabevi
- Crouter, A. C., Whiteman, S. D., McHale, S. M., ve Osgood, D. W. (2007). Development of gender attitude traditionality across middle childhood and adolescence. *Child Development*, 78, s. 911–926

- Dikmen A., Kına H., Özkan S., İlhan M. (2020). COVID-19 Epidemiyolojisi: Pandemiden Ne Öğrendik. Ankara. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı.
- Dikmen, N., Maden, D. (2012). Kadın Akademisyenlerin Görünmeyen Emeği Üzerine Bir Araştırma: Ordu Üniversitesi Örneği. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Yıl: 11. Sayı: 21. s. 257-288.
- Dirlik, R. (2016). Açık Alan Rekreasyon Faaliyetlerinin Yaşam Doyumuna Etkisi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eken, H. (2010). Rol Etkileşimi Bağlamında Kadın Subaylar. Konya: Palet Yayınları. s. 34-42
- Erdoğan, D. S. (2016). Yeni Emek Sistemleri: Ev – Ofis Sistemi Üzerine Bir İnceleme. “İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi. 18 (4). s.35 – 74.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet Kültürü İçerisinde Kadın ve Erkek Kimliği (Malatya Örneği). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 19(2). s. 209-230.
- Giddens, A. (2005). Sosyoloji. Ayrac Kitabevi. s. 110-117
- Goffman, E. (2009). Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu. (B. Cezar, Çev.). İstanbul: Metis.
- Golden, T. (2007). Co-Workers Who Telework And The Impact On Those In The Office: Understanding The Implications Of Virtual Work For Co-Worker, Satisfaction And Turnover Intentions. Human Relations. 60 (11). s. 1641 – 1667.
- Guba, E. G. and Lincoln, Y. S. (1994). Competing paradigms in qualitative research. Handbook of qualitative research. 2(105). s. 163-194.
- Güneş, F. (2015). Toplumsal Yeniden Üretim ve Karşılığı Ödenmeyen Kadın Emeği, Türk Tabipler Birliği Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi. Sayı 57. s. 2 – 9.
- Güninde Ersöz, A. (2015). Özel Alan/Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın Doğası ve Kamusal Alandan Dışlanmışlığı. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi. 18(1). s. 80-102. Erişim adresi: <http://www.skdturkiye.org/esit-adimlar/yakin-plan/cinsiyet-esitsizligi-daha-da-derinlesti>. Erişim tarihi 05.04.2021
- Habermas, J. (2004). Kamusal Alan. Kamusal Alan (iç.). Der. ve Çev. Meral Özbek. İstanbul: Hil Yayın. s. 95-102
- Habermas, J. (2009). Doğalcılık ve Din Arasında: Felsefi Denemeler. (Çev. Ali Nalban). (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hagqvist, E., Gadin, K. G., ve Nordenmark, M. (2016). Work–family conflict and wellbeing across Europe: The role of gender context. Social Indicators Research. 132(2). S. 785-797.

- Hansen, M. (2004). Yirmi Yılın Ardından Negt ve Kluge'nin "Kamusal Alan ve Tecrübe"si: Değişken Karışımlar ve Genişlemiş Alanlar. Özbek, M. (Ed.). Kamusal Alan içinde İstanbul: Hil Yayın. S.141-177
- Hartmann, H. (2006). Marxizm'le Feminizm'in Mutsuz Evliliği. İstanbul: Agora Kitaplığı. s. 39-41
- Hülür, B. A., (2007). Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi (AKAR). Cilt 2. Sayı 4. S. 158-165
- İşman, A. (2011). Uzaktan Eğitim. Ankara: Pegem Yayıncılık. 4. s.1
- İstanbul İşletme Enstitüsü. (t.y.). Home Office Çalışmak Nedir? Erişim Adresi: <https://www.iienstitu.com/blog/home-office-calismak-nedir/> Erişim Tarihi: 09.04.2021
- Johnson J. M. (2002). In-Depth Interviewing. Handbook of Interview Research Context&Method. Editörler: Jaber F. Gubrium, James A. Holstein. Sage Publications. Londra
- Kahn R. L. (1983). The Dynamics of Interviewing, Robert E. Krieger Publishing Company, Florida
- Karcıoğlu, Ö. (2020). What Is Corona Viruses, And How Can We Protect Ourselves? Phnx Med Journal, 2(1). s. 66-71.
- Kartarı, A. (2006). Farklılıklarla Yaşamak. Ankara: Ürün Yayınları. s. 92 94
- Kişin, B. (2020). Koronavirüs Sonrası Tüketimde Hangi Trendler Bizleri Bekliyor? Erişim Adresi: <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/koronavirus-sonrasi-tuketimde-hangi-trendler-bizleri-bekliyor/> Erişim Tarihi: 11.05.2021
- Koçak Turhanoglu, F. A. (2011). Aile ve İlişkiler Ağı. Aile Sosyolojisi. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını. Editör: Aytül Kasapoğlu, Nadide Karkınar. S.186-211.
- Koparan, E., Bekalp, B. (2020). İzolasyon Sürecinde İletişim ve Üretim Süreçleri: Kadınların Home Office Dolayımı Mesai ve İş Yükü Dönüşümü. Moment Dergi, İletişim Çalışmalarında Yeni Yaklaşımlar, 149-172. DOI: 10.17572/mj2020.2.149172
- Korkmaz, H., (2014). Yönetim Kademelerinde Kadına Yönelik Cinsiyet Ayrımcılığı ve Cam Tavan Sendromu. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2(5). 1-14.
- Korman, A. K. (1977), Organizational Behavior. Prentice-Hall, Inc. Revised Edition of Industrial and Organizational Psychology. The United States of America.
- Kumartaşlı, M., Başyigit Gönendi, F.E., Gönendi, B. ve Sevinç, N. (2021). Hakkari İlinde Yapılan Mergabütan Kayak Merkezinin Halkın Kayak Sporuna Yönelik

Olumlu veya Olumsuz Etkileri. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. 6(2). S. 123-135.

Kürtüncü, M, Kurt, A. (2020). COVID-19 PANDEMİSİ DÖNEMİNDE HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM KONUSUNDA YAŞADIKLARI SORUNLAR. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, COVID-19 ÖZEL SAYISI 2, s. 66-77. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/asead/issue/54658/725503> Erişim Tarihi 21.05.2021

Layder, D. (2010). Sosyal Teoriye Giriş. (Çev. Ümit Tatlıcan). 2. Baskı. İstanbul: Küre Yayınları.

Mahçupyan, E. (1999). Osmanlı'dan Günümüze Parçalı Kamusal Alan ve Siyaset. Doğu Batı, Yıl 2. Sayı 5. s.21-48

Manisa Celal Bayar Üniversitesi. Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi. (t.y.) Uzaktan Eğitim Nedir? Erişim Adresi: <http://uzem.cbu.edu.tr/tr/uzaktan-egitim-nedir/> Erişim Tarihi: 13.03.2021

Marshall, G. (1999). Sosyoloji Sözlüğü. (Çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Marx, K. (1976). 1844 El Yazmaları: Ekonomi, Politik Ve Felsefe. (Çev. Somer, K. 2011). Ankara: Sol Yayınları

Mccracken G. (1988). The Long Interview. Sage Publications. Londra

Medipol Sağlık Grubu. (t.y.). Pandemi Nedir? Corona Virüsü Neden Pandemi İlan Edildi? Erişim Adresi: <https://www.medipol.com.tr/bilgi-kosesi/bunlari-biliyor-musunuz/pandemi-nedir-corona-virusu-neden-pandemi-ilan-edildi> Erişim Tarihi 01.05.2021

Mottaz, C. J. (1981). "Some Determinants of Work Alienation". The Sociological Quarterly, Vol. 22 No. 4. S. 515-529.

Mythili, M. (2013). The Role of Organisational Culture in Women's Career Advancement: A Review, The International Journal's Research Journal of Commerce&Behavioural Science. 2(7). S. 55-62.

Navaro, L. (2007). Tapınağın Öbür Yüzü – Bağlılık ve Bağımlılık Üzerine. Remzi Kitabevi. s.25-30

Neuman, W. L. (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar I-II. Cilt (5. Basım). İstanbul: Yayın Odası

Ollman B. Marxism and the philosophy of internal relations; or, How to replace the mysterious 'paradox' with 'contradictions' that can be studied and resolved. Capital & Class. 2015;39(1):7-23. Doi:10.1177/0309816814564128

- Ollman, B. (1973), Alienation: Marx's Conception of Man in Capitalist Society.
- Önder Erol, P. (2019). Kentsel Koşullarda Çalışan Evli Kadınların Aile İçi Rollerindeki Değişim. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi. Yıl 7.Sayı 88. Şubat. s. 93-101.
- Özdemir Ö., Pala A. (2020) Çocuklarda COVID-19 Enfeksiyonunun Tanısı, Tedavisi ve Korunma Yolları. Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Özen Kapız, S. (2002). İş-Aile Yaşamı Dengesi ve Dengeye Yönelik Yeni Bir Yaklaşım: Sınır Teorisi. Dokuz Eylül Üniversitesi S.B.E. Dergisi. Cilt 4. Seri 3. S. 320-323
- Özkalp, E. (1993). Sosyolojiye Giriş. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları (2009). S. 287
- Özler, N., Dirican, M. (2015). ÖRGÜTLERDE YABANCILAŞMA İLE TÜKENMİŞLİK SENDROMU ARASINDAKİ İLİŞKİYİ BELİRLEMeye YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (39). Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4781/65920> Erişim Tarihi: 25.05.2021
- Öztürk, Y., Üstünelan, D., ve Metin, B. Pandemi Sürecinde Kadınların Ev İçindeki Deneyimleri ve Evde Kalmanın Duyguları.
- Palinkas L.A., Horwitz S.M., Green C.A., Wisdom J.P., Duan N., Hoagwood K. (2015). Purposeful sampling for qualitative data collection and analysis in mixed method implementation research. Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research. 42(5). s. 533-44.
- Pınarcıoğlu, N. Ş. (2017). Eril Siyasette Kadın Temsili (Mi?). Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi. Cilt 7. Sayı 1. s.10-14
- Polat, G. Y. (2009). Cumhuriyet dönemi popüler aşk romanlarında kadın temsilleri: muazzez tahsin berkand ve kerime nadir romanlarının incelenmesi (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı).
- Poloma, M.M. (1993). Çağdaş Sosyoloji Kuramları. (Çev. Hayriye Erbaş). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Powell, G.N., Greenhaus, J.H. (2010). Sex, Gender, and Decisions at The FamilyWork Interface. Journal of Management. Cilt 36. Sayı 4. S.1011-1039.
- Ritzer, G. (1992). "Karl Marx", çev. Ümit Tatlıcan Erişim Adresi: [http://www.umittatlican.com/uploadsF/1/Karl-Marx-\(George-Ritzer-1992\).pdf](http://www.umittatlican.com/uploadsF/1/Karl-Marx-(George-Ritzer-1992).pdf) Erişim Tarihi: 15 Nisan2021.

- Ritzer, G., Stepnisky, J. (2013). Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri, (Çev. İrmak Ertuna Howison). Ankara: Deki Yayınları.
- Roberts, A.R. (Ed.). (2005). Crisis Intervention Handbook: Assessment, Treatment, and Research. (Third edition). Oxford University Press.
- Şaylıkay, M., Akın, A. (2016). Modern ve Postmodern Değerlerin Yabancılaşmaya Etkisi. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD), 1 (1), 35-50. DOI: 10.21733/IBAD.32
- Seale, C. (1999). Quality in qualitative research. Qualitative Inquiry, 5(4), 465-478
bunu aktaran
- Serhat Öztürk, M., Yılmaz, N., Erbil, D. D., & Hazer, O. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Hanehalkındaki Çatışma ve Birlik-Berberlik Durumunun İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 15(4).
- Süleymanlı, E. (2020). Pandemi Sonrası Süreçte Alışkanlıklarımız Değişecek.Erişim Adresi: <https://npistanbul.com/koronavirus/pandemi-sonrasi-surecte-aliskanliklarimiz-degisecek> Erişim Tarihi 01.05.2021
- Tarhan, N. (2020, Mayıs 18). Pandemi ile Birlikte Ailede Şiddet Olayları Yaşanmaya Başladı. Erişim Adresi: <https://uskudar.edu.tr/tr/icerik/5233/pandemi-ile-birlikte-ailede-siddet-olaylari-yasanmayabasladı> Erişim Tarihi 27.05.2021
- Uluç, M. (2020). KARL MARX VE YABANCILAŞMA: SOSYOLOJİK BİR ANALİZ. HAFIZA, 2 (1), s.26-38. Erişim Adresi <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hafizadergisi/issue/55303/735797> Erişim Tarihi: 16 Mart 2021.
- Ünal, B., ve Gülseren, L. (2020). COVID-19 pandemisinin görünmeyen yüzü: Aile içi kadına yönelik şiddet. *The hidden side of COVID-19 pandemic: Domestic violence*) *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23, 89-94.
- Wallace, R. A., Wolf, A. (2012). Çağdaş Sosyoloji Kuramları: Klasik Geleneğin Genişletilmesi. (Çev. Leyla Elburuz, M. Rami Ayas). 3. Baskı. Ankara: Doğubatı Yayınları.
- Weir, A. (2009). Home And Identity: In Memory Of Iris Marion Young. *Hypatia Journal*. Cilt 23. Sayı 3. s. 4 – 21.
- WHO (2019). Coronavirus Disease (COVID-19). Erişim Adresi: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> Erişim Tarihi: 22.05.2021
- WHO (2020). WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. Erişim Adresi: <https://covid19.who.int/> Erişim Tarihi: 08.05.2021,
- Wilson, F. M. (2004). Organizational Behaviour and Work: A Critical Introduction. Oxford University Press, Second Edition. The United States. New York.

- Wolfram, H. J., Mohr, G., & Borchert, J. (2009). Gender role self-concept, gender-role conflict, and well-being in male primary school teachers. *Sex Roles*, 60. S. 114-127.
- Yaşın Dökmen, Z. (2006). *Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2018). Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Günlük Hayattaki Yansımaları: Çorum/Alaca Örneği. *İmgelem*. 2(2). s.59-79.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö, Dursun, C. (2020). KORONAVİRÜS (COVID-19) PANDEMİSİ SÜRECİNDE ÖZEL ALANINA KAMUSAL ALANI SİĞDIRAN ÇALIŞAN ANNELER. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, COVID-19 ÖZEL SAYISI 2*, s. 78-94. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/54658/738006> Erişim Tarihi: 21.05.2021
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu*. Eğiten Kitap. s. 18-24

EKLER

Etik Kurul Onayı:

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 17.06.2021
TOPLANTI SAYISI: 2021-22

KARAR NO: 2021-22-15: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans programı 190626008 numaralı Ferhat KAYA' nın "Pandemi Sürecinde Çalışan Kadın Öğretmenlerin Yaşadıkları Sorunlar (Merzifon Örneği)" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 27.05.2021 tarih ve 2021-18 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Görüşme Formu

İş Yaşamı ile İlgili Sorular:

1. Kendinizden biraz bahseder misiniz?
2. Pandemi hakkında ne düşünüyorsunuz?
3. Pandemi sürecinde uygulanan çevrim içi uzaktan eğitimi hakkında ne düşünüyorsunuz?
4. Öğretmenlik mesleğine ne zaman başladınız? Öğretmenlik mesleğini tercih etmenizdeki sebepler nelerdir?
5. Çalışma koşullarınız ve saatlerinizden bahsedebilir misiniz?
6. İçinde bulunduğunuz pandemi süreci öğretmenlik mesleğini seçiminiz hakkındaki düşüncelerinizi nasıl etkiledi?
7. Pandemi sürecinde çevrim içi uzaktan eğitim için hangi teknolojik araçları kullandınız?
8. Pandemi sürecinde çevrim içi uzaktan eğitime bağlanırken teknik veya sistemsel sorunlar yaşadınız mı?
9. Pandemi sürecinde çevrim içi uzaktan eğitim ile öğrencileriniz arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirirsiniz?
10. Pandemi sürecinde çevrim içi uzaktan eğitim boyunca evinizdeki fiziksel ortamdaki değişiklikler nelerdir?

Aile Yaşamı ile İlgili Sorular:

1. Yaşadığınız süreci pandemi öncesi ve pandemi sonrası olarak ikiye ayırırsak günlük yaşantınızda ne gibi değişiklikler oldu?
2. Pandemi sürecinde ev yaşantınızda ne gibi değişiklikler yaşadınız?
3. Pandemi hayatınızı ev yaşantınızı ve işinizi etkiledi, bu konudaki duygularınızdan bahseder misiniz?

4. Pandemi sürecinde bir kadın olmanın size sağladığı yararlar ve zararlar sizce nelerdir?
5. Pandemi sürecinden önce ve sonra aile yapınızı nasıl değerlendirirsiniz?
6. Çocuğunuz var mı, var ise bu süreçte çocuğunuza yeterli zaman ayırdığınızı düşünüyor musunuz?
7. Pandemi süreci eşiniz ve çocuklarınız ile olan ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
8. Ev işleri konusunda evde iş bölümü var mı? Bu iş bölümü Pandemi dönemi ve öncesine göre nasıl değişti?
9. Pandemi döneminde ev işleri konusunda destek aldınız mı? Pandemi öncesi bu durum nasıldı?

Sosyal Yaşam ile İlgili Sorular:

1. Pandemi sürecinin hayatınıza getirdiği değişikliklerin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?
2. Pandemi süreci sosyal hayatınızı ve ikili ilişkilerinizi nasıl etkiledi?
3. Pandemi sürecindeki kadının evdeki rolü hakkında neler düşünüyorsunuz?
4. Pandemi süreci ekonomik anlamda sizi nasıl etkiledi?
5. Çalışan bir anne olarak evle iş yaşamı arasında dengeyi nasıl kurdunuz? Pandemi dönemi ve öncesinde ortaya çıkan farklar nelerdir?
6. Pandemi sürecinde aile ve iş hayatı arasındaki rollerinizde ve sorumluluklarınızdan bahsedebilir misiniz?

